

T.C

TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**“AVRUPA KONSEYİ MACOLİN SÖZLEŞMESİ
IŞIĞINDA ULUSLARARASI HUKUKTA SPOR
MÜSABAKALARININ MANİPÜLASYONU”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arda ÖZCAN

208105011

Danışman:

Doç. Dr. Tolga CANDAN

İstanbul: Temmuz 2023

T.C

**TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**“ULUSLARARASI HUKUKTA SPOR
MÜSABAKALARININ MANİPÜLASYONUNUN
DÜZENLENMESİ: AVRUPA KONSEYİ
MACOLİN SÖZLEŞMESİ VE TÜRK HUKUKUNA
ETKİLERİ”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arda ÖZCAN

208105011

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih:

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tolga CANDAN

Diğer Jüri Üyeleri: Dr. Ahmet Mert DUYGUN

Dr. Ömer Emrullah EGELİĞİ

İstanbul, Temmuz 2023

ÖN SÖZ

Spor müsabakalarının manipülasyonu ya da genel anlamıyla şike terimi, sporun varoluşundan beri sporun içinde olsa dahi son 30 yıl içerisinde yaygınlaşmıştır. Bunun sebepleri sporun, sportif boyutunun yanında ekonomik boyutunun da gelişimidir. Ekonomik boyutun gelişimi de suç örgütlerinin de pekâlâ dikkatini çekmiştir. Bu dikkat çekmenin sonucu olarak da spor müsabakalarını manipüle etmek adeta bir veba gibi yayılmıştır. Türkiye’de ise spor müsabakalarının manipülasyonu terimi genellikle anlamı yeterince ele alınmamış bir terim olsa da en çok 3 Temmuz 2011 tarihinde ve sonrasındaki süreçte dikkat çekmeye başlamıştır. 3 Temmuz sürecinde spor müsabakalarının manipülasyonu toplumda geniş bir yankı bulmuştur. Bu gelişmeler ışığında 2019 yılında imzalanan “Spor Müsabakalarının Manipülasyonuna Dair Avrupa Sözleşmesi” de bu konuda çalışma isteğini arttırmıştır. Bu çalışmamın Türk spor hukuku mevzuatına faydalı olmasını diliyor, çalışmam boyunca benden hiçbir desteğini esirgemeyen, çalışma sürecimde bana yol göstermesinin yanı sıra motivasyonumun düştüğü anlarda beni daima motive eden tez danışmanım Doç. Dr. Tolga CANDAN’a, tez yazım sürecimde yerli veya yabancı kaynaklara ulaşım gibi konularda benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Arş. Gör. Ozan Emin HALHALLI ve Av. Ahmet Hafit ÇAKIR’a, tezimi yazarken aynı zamanda avukatlık yaptığımdan dolayı bu süreçte tez dışı işlerimin de yolunda gitmesini sağlayan Av. Memduh SANTEPELİ ve Av. Ömer KURTAR’a, tez yazım sürecinde maddi manevi her türlü desteğini hissettiğim ve tez boyunca kahrımı çeken babam Cemal ÖZCAN, annem Ayla KARAKUŞ’a, ablam Çağla ÖZDEMİR’e ve diğer aile fertlerim ve dostlarıma teşekkür etmek istiyorum.

19/07/2023

Arda ÖZCAN

İçindekiler

ÖN SÖZ	iii
KISALTMALAR	vi
ÖZET	x
SUMMARY	xiii
AVRUPA KONSEYİ MACOLİN SÖZLEŞMESİ IŞIĞINDA ULUSLARARASI HUKUKTA SPOR MÜSABAKALARININ MANİPÜLASYONU	xvi
GİRİŞ	xvi
1. SPOR HUKUKUNUN TEMEL ESASLARI	1
1.1. Spor Nedir	1
1.2. Spor Hukuku ve Lex Sportiva Kavramları	3
1.3. Spor Müsabakalarının Manipülasyonu	8
1.4. Spor Bahisleri ve Çeşitleri	13
1.5. Spor Organizasyonları ve Müsabaka Organizatörleri	16
1.6. Müsabaka Paydaşları	18
1.7. Spor Bahis Düzenleme Otoriteleri ve Bunların Sözleşme Kapsamındaki Sorumlulukları	19
1.7.1. Genel Olarak	19
1.7.2. İzleme Sistemleri	24
1.8. Spor Bahis Operatörleri	25
1.9. İç Bilgi	27
1.9.1. Genel Olarak	27
1.9.2. Bilgi Suiistimali Suçu (SerPK m.106)	27
1.9.3. Spor Hukuku Bakımından İçsel Bilgi	29
2. SPOR MÜSABAKALARINDA MANİPÜLASYONUN ÖNLENMESİNE DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ (MACOLİN SÖZLEŞMESİ)	30
2.1. Sözleşme Öncesi Dönem	30
2.1.1. Malta'nın Çekincesi	33
2.1.2. Ara Değerlendirme	34
2.2. İlgili Sözleşmeler	36
2.2.1. Genel Olarak	36

2.2.2. Sınırşan Organize Suçlar ve Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	37
2.2.3. Yolsuzluk ve Yolsuzluğa Dair Sözleşmeler	40
2.2.4. Suç Gelirlerinin Aklanması	41
2.3. Macolin Sözleşmesi	46
2.3.1. Sözleşme'nin Yer Bakımından Uygulanması	46
2.4. Eğitim ve Farkındalığın Arttırılması	50
2.5. Bilgi Paylaşımı	53
2.5.1. Genel Olarak	53
2.5.2. Ulusal Platform	54
2.5.3. Kişisel Verilerin Korunması	56
2.6. Cezai Konularda Adli İşbirliği	60
2.7. İzleme Komitesi (Follow-up Committee)	64
3. TÜRK HUKUKUNDA SPOR MÜSABAKALARININ MANİPÜLASYONU VE MACOLİN SÖZLEŞMESİNE UYUM ÇALIŞMALARI	65
3.1. Genel Olarak	65
3.2. 6222 Sayılı Kanun Öncesindeki Düzenlemeler	65
3.3. 6222 Sayılı Kanun'un 11. Maddesi Uyarınca Şike Suçu ve Sözleşme ile Karşılaştırması	67
3.3.1. Tipiklik	67
3.3.2. Suçun Maddi Unsurları	70
3.3.3. Manevi Unsur	88
3.4. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	88
3.4.1. Teşebbüs, Gönüllü Vazgeçme, Etkin Pışmanlık	88
3.4.2. İştirak	91
3.4.3. İçtima	92
3.5. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü	93
3.6. Yaptırım	93
3.7. Türkiye'nin Sözleşme ile Uyumunun Değerlendirilmesi	95
SONUÇ	97
KAYNAKÇA	100

KISALTMALAR

A.B: Avrupa Birliği

A.B.A.D: Avrupa Birliği Adalet Divanı

A.B.İ.H.A: Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma

A.E.K: Athlitiki Enosis Konstantinopoleos

A.F.C: Asian Football Confederation

A.G.E: Adı Geçen Eser

A.G.K: Adı Geçen Karar

A.İ.H.M: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

A.N.J: Autorité Nationale des Jeux

A.R.J.E.L: Autorité de Régulation des Jeux en Ligne

A.T: Avrupa Topluluğu

B.K: Birleşik Krallık

B.M: Birleşmiş Milletler

B.T.G.M: Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğu

C.: Contre

C.A.S/T.A.S: Court of Arbitration for Sport/Tribunal Arbitral du Sport

C.D.P.C: European Committee on Crime Problems

C.F.C.B: Club Financial Control Body (UEFA)

C.I.E.S: Centre International d'Etude du Sport

C.İ.K.A.Y.A.S: Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi

C.M.K: Ceza Muhakemesi Kanunu

E.F.L: English Football League

E.G.B.A: European Gaming and Betting Association

E.L: European Lotteries

E.N.I.C: English National Investment Company

E.P.A.S: Enlarged Partial Agreement on Sport

E.P.L: English Premier League

E.S.S.A: European Sport Security Association

E.U.R.O.J.U.S.T: European Union Agency for Criminal Justice Cooperation

E.U.R.O.P.O.L: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation

F.A: Football Association

F.A.T.F/G.A.F.I: Financial Action Task Force/ Groupe d'Action Financière

F.D.S: Fraud Detection System

F.I.A: Fédération Internationale de l'Automobile

F.I.D.E: Fédération Internationale des Échecs

F.I.F.A: Federation Internationale de Football Association

F.I.F.P.R.O: Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels

F.S.E: Football Supporters Europe

G.C: Gambling Commission (UK)

G.D.P.R: General Data Protection Regulation

G.L.M.S: Global Lottery Monitoring System

G.R.E.C.O: Group of States against Corruption

G.S.G.M: Gençlik Spor Genel Müdürlüğü

H.A.G.B: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

H.S.K: Hakimler Savcılar Kurulu

I.A.G.R: International Association of Gaming Regulators

I.B.I.A: International Betting Integrity Association

I.C.S.S: International Center for Sport Security

I.E.C: International Entertainment Corporation

I.F: International Federations

I.N.T.E.R.P.O.L: International Criminal Police Organization

I.O.C: International Olympic Committee

I.R.I.S: Institute of International and Strategic Relations

K.C.O.O.S: Keep Crime Out of Sport

K.V.K.K: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

M.A.S.A.K: Mali Suçları Araştırma Kurulu

M.I.N.E.P.S: International Conference of Ministers and Senior Officials
Responsible for Physical Education and Sport

N.B.A: National Basketball Association

N.F.F: Norges Fotballforbund

N.L.F: Next Leader Fund

N.O.C: National Olympic Committees

O.E.C.D: Organisation for Economic Co-operation and Development

O.M: Olympique de Marseille

PARAG: Paragraf

Q.S.I: Qatar Sports Investment

Q.S.I: Quality Sports Investment

S.B.I.F: Sports Betting Integrity Forum (UK)

S.B.I.U: Sports Betting Intelligence Unit (UK)

Ser.P.K: Sermaye Piyasası Kanunu

S.G.M: Spor Genel Müdürlüğü

S.H.G.M: Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü

T.B.M.M: Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.C.K: Türk Ceza Kanunu

T.F.F: Türkiye Futbol Federasyonu

T.I: Transparency International

T.I.U: Tennis Integrity Unit

T.İ.C.İ: Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı

T.K.H.K: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

T.M.O.K: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

T.S.K: Türk Spor Kurumu

U.E.F.A: Union of European Football Associations

U.N.E.S.C.O: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

U.N.O.D.C: United Nations Office on Drugs and Crime

U.R.B.S.F.A: Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association

U.S.W.N.T: United States Women's National Team

V.: Versus

V.A.F.C: Valenciennes Football Club (Union Sportive de Valenciennes Anzin)

V.A.R: Video Assistant Referee

W.A.D.A: World Anti-Doping Agency

W.B.F: World Bridge Federation

W.H.O: World Health Organisation

W.L.A: World Lottery Association

Y.C.G.K: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

ÖZET

Sporun en temel özelliklerinden birisi sonucunun önceden bilinemez olmasıdır. Sporun tüketicisi sayılabilecek seyircilerin, sporun paydaşlarından talep ettiği şey, bilinemez bir sonuç için sporcuların dürüst bir şekilde emek vermesidir. Sporun dürüstlüğü ise esas olarak müsabakanın adil olmasını hedeflemektedir.

Sporun dürüstlüğü kavramı, İngilizcedeki sports integrity kavramının karşılığıdır. Integrity, bütün ve bölünemez anlamlarının yanı sıra güçlü ahlaki prensiplere sahip olma ve dürüst olma niteliği olarak tanımlanmaktadır.¹ Spor alanında ise, spor etiğinin ve değerlerinin göstergesi olarak, spordaki güvenin teşvik edilmesidir. Bu teşvik, sporun paydaşlarının ve spor topluluğunun olumlu davranışlarını içerir.² Sporun dürüstlüğünü, doping ve spor müsabakalarının manipülasyonu tehdit etmektedir. Bu unsurlardan ilki olan doping, rakibinden daha hızlı/güçlü olabilmek için yasaklı madde alınmasını ifade eder. Başka bir deyişle doping, kazanmak için yapılan bir hile olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spor müsabakalarının manipülasyonu veya şike ise kural olarak kaybetmek için yapılan bir hiledir. Dopingin aksine bu durum sporun bilinmezliğini tamamıyla yok ettiği için çok daha tehlikeli bir durumdur. Bu tehlikenin sadece sportif boyutta kalmaması, bahis sektörünün gelişimiyle de doğru orantılıdır. Bahis sektörü, internetin yaygınlaşması sonucunda çevrimiçi ortama da geçmiş ve gittikçe büyüyen bit sektör haline dönüşmüştür. Bu büyüyen sektör de uluslararası suç örgütleri bakımından da bir kazanç kapısı haline gelmiştir. Öyle ki dünya çapında yasal bahsin oluşturduğu sektör dahi milyar dolarlarla ifade edilmektedir. Yasa dışı bahsin oluşturduğu hacmin bundan

¹FITEQ, **Sports Integrity**, <https://www.fiteq.org/governance/sport-integrity/what-is-sport-integrity>, Erişim Tarihi: 4/12/2023.

²Age.

daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.³ Yasa dışı bahsin bu denli gelişimi devletleri önlem almaya itmiştir.

Bu gelişmeler ışığında Avrupa Konseyine üye devletler, spor müsabakalarının manipölasyonu ile mücadele edebilmek için uluslararası bir sözleşme hazırlamak için çalışmalarına başlamıştır. 2004 yılından itibaren çeşitli görüşmeler yapan Avrupa Konseyi'ne üye ölkeler, Malta'nın yasa dışı bahis tanımına yönelik çekincesine rağmen, 2019 yılında İsviçre'nin Macolin/Magglingen kentinde "Spor Müsabakalarının Manipölasyonun Önlenmesi Konusunda Avrupa Sözleşmesi'ni" imzalamıştır. Sözleşmeyi 5 Aralık 2023 tarihi itibariyle 41 devlet imzalarken, 9 devlet ise iç hukukuna aktarmıştır. Türkiye de Sözleşmeyi imzalamış ancak iç hukukuna aktarmamıştır.⁴

Türkiye, her ne kadar Sözleşmeyi henüz iç hukukuna aktarmamakla birlikte, spor müsabakalarının manipölasyonunu ceza hukuku bakımından cezalandırmaktadır. Bunun haricinde, Türk mevzuatının incelemeye konu Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını tespit etmek veya uyum sürecinin hangi aşamada olduğunu sorgulamak, çalışmanın esas önemini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda çalışma üç temel başlıkta ele alınmıştır.

Tezimizin ilk kısmı, Sözleşmenin temelini oluşturan ve tez boyunca kullanılan tanımları içermektedir. Bu kapsamda öncelikle, lex sportiva kavramı, spor ve hukukun ilişkisi de göz önüne alınarak, detaylarıyla incelenmiştir. Daha sonra, spor bahislerindeki yasal ve yasadışı bahis kavramları tanımlandıktan sonra bu kavramların sınırları belirlenmiştir. Yasadışı bahis kavramının sınırları Sözleşmeye hazırlık çalışmalarında önemli bir tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar sonucunda kabul edilen tanımları benimsemeyen Malta, Sözleşmeye halen ısrarlı bir şekilde muhaliftir.

Spor müsabakalarının manipölasyonunun manipölasyonu ile mücadelede sporun paydaşlarının işbirliği hayati bir önem taşımaktadır. Spor bahis operatörleri ve bunları düzenleyen kuruluşlar da işbirliğinin diğer tarafını oluşturmaktadır. Manipölasyonun

³International Center for Sport Security (ICSS)/Université Paris 1 (Panthéon-Sorbonne), **Protecting the Integrity of Sport Competition The Last Bet for Modern Sport**, "An executive summary of the Sorbonne-ICSS Integrity Report Sport Integrity Research Programme, 2012", s.19.

⁴Sözleşmeye imza koyan 41 devlet arasında Rusya'da sayılmaktadır. 16 Mart 2022'den itibaren Rusya'nın Sözleşmedeki imzası askıdadır. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=215>, Erişim Tarihi: 05/12/2023

tespiti, spor bahis operatörlerinin ve bunları düzenleyen kuruluşların temel hedeflerinden birisidir. Bu kuruluşların oluşturduğu izleme sistemleri, manipülasyonun tespitini sağlanması hedefine ulaşılması için etkili araçlardan birisidir. İzleme sistemleri, çevrimiçi ortamdaki bahislerdeki olağandışlıkları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu bölümün en sonunda ise iç bilgi kavramı, Türkiye’deki Sermaye Piyasası Kanunu’ndaki⁵ Bilgi Suiistimali suçu ile de karşılaştırılarak anlatılmıştır. Ayrıca, sporun paydaşlarının da bu mücadeleye etkin bir şekilde katılımını sağlayabilmek için iç bilgi mekanizmaları önemli bir yer tutmaktadır.

Tezin ikinci kısmında, Sözleşmenin neler getirdiğine değinilmiştir. İlk olarak, Malta’nın çekincesine da değinilerek, Sözleşme öncesi dönem ve Sözleşmeye hazırlık çalışmaları ele alınmıştır. Daha sonra, Sözleşmenin diğer uluslararası metinler ile ilişkisi karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. İncelenen uluslararası metinler, kara para aklama, yolsuzluk, sınıraşan organize suçlar ve kişisel verilere dair uluslararası metinlerdir. Ardından, Sözleşmenin yer bakımından uygulanmasının esasları incelenmiştir. Bazı taraf devletlerin bu kapsamda Sözleşmeye çekince koyduğu görülmektedir. Sonrasında ise eğitim ve farkındalığın artırılmasının yöntemleri incelenmiştir.

Bilgi paylaşımı, çalışmamız açısından incelenmesi gerekli bir alandır. Çünkü, spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadele ancak etkili bir bilgi paylaşımı ağı ile mümkündür. Ulusal platformun amacı, bilgi paylaşımı ağının kurulmasını sağlamaktadır. Sözleşme, her taraf devlete ulusal platform kurma yükümlülüğü getirmiştir. Bu bölüm bakımından son incelenecek husus ise adli işbirliğidir. Bu işbirliğinin hedefi, suçluların yakalanıp ve sonrasında etkin bir şekilde yargılanmasını sağlamaktır.

Tezimizin üçüncü kısmında, öncelikle, Türkiye’deki organize spor tarihinden bahsedilmiştir. Organize spor tarihinden bahsedildikten sonra, 6222 sayılı Kanun öncesindeki spor açısından yürürlükte olan hukuki metinler incelenmiştir.

Bu kısımdaki en detaylı bahsettiğimiz husus ise 6222 sayılı Kanun uyarınca “Şike” suçunun suç genel teorisi kapsamında değerlendirilmesidir. Şike suçu, burada,

⁵6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6362.pdf>. Erişim Tarihi: 07/12/2023.

sadece Türk hukuku kapsamında değerlendirilmemiş olup, Sözleşmeyle de karşılaştırılmıştır.

Tezimizin son kısmını ise Türkiye'nin Sözleşme ile uyumunu içermektedir. Bu uyumdaki eksikliklerin giderilmesi için tezimizde öneriler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor Müsabakalarının Manipülasyonu, Şike, Macolin Sözleşmesi, Spor Bahisleri,

SUMMARY

One of the fundamental characteristics of sports is the unpredictability of its results. The spectators, who can be considered consumers of sports, demand from stakeholders is the honest effort of athletes for an unpredictable result. The integrity of sports primarily aims to ensure fairness in the competition.

The concept of sports integrity corresponds to "integrity" in English, which is defined not only as being whole and undivided but also as possessing strong moral principles and honesty. In the realm of sports, the promotion of trust in sports ethics and values serves as an indicator. This encouragement involves positive behaviors from stakeholders and the sports community. The integrity of sports is threatened by doping and manipulation of sports competitions. Doping, as the first of these elements, refers to the use of prohibited substances to gain an advantage over one's opponent in terms of speed or strength. In other words, doping emerges as a deceitful practice undertaken to win.

Manipulation of sports competitions or match-fixing is generally a scheme carried out with the intention of losing. In contrast to doping, this situation is much more dangerous because it completely undermines the unpredictability of sports. The danger extends beyond the sporting dimension, being proportional to the development of the betting industry. The betting sector has transitioned to the online environment due to the widespread use of the internet, evolving into a rapidly growing industry. This expanding sector has also become a source of income for international criminal organizations. Even the legal betting sector on a global scale is expressed in terms of billions of dollars. It is estimated that the volume of illegal betting is even greater. The

significant growth of illegal betting has prompted governments to take preventive measures.

In light of these developments, member states to the Council of Europe have initiated efforts to create an international agreement to combat the manipulation of sports competitions. Since 2004, member countries of the Council of Europe, despite Malta's reservations about the definition of illegal betting, signed the "Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions" in the city of Macolin/Magglingen, Switzerland, in 2019. As of December 5, 2023, 41 states have signed the convention, while 9 states have ratified it into their domestic law. Although Turkey has signed the convention, it has not yet ratified it into its domestic law.

Despite not having ratified the convention into its domestic law, Turkey punishes the manipulation of sports competitions under criminal law. Furthermore, determining whether the Turkish legislation is in compliance with the examined convention and questioning at which stage the compliance process is, highlights the essential importance of the study. In this context, the study is structured around three main chapters.

The first part of our thesis contains the definitions that form the basis of the Convention and are used throughout the thesis. In this context, first, the concept of *lex sportiva* has been thoroughly examined, taking into account the relationship between sports and law. Subsequently, after defining the concepts of legal and illegal betting in sports, the limitations of these concepts have been determined. The limitations of the concept of illegal betting have been a significant subject of debate in the preparatory work for the Convention. Malta, which does not approve the adopted definition as a result of these debates, remains persistently opposed to the Convention.

In the fight against the manipulation of sports competitions, the collaboration of stakeholders in sports is of vital importance. Sports betting operators and the organizations regulating them also constitute the other side of this collaboration. Detection of manipulation is one of the fundamental goals of sports betting operators and the organizations regulating them. Monitoring systems established by these organizations are effective tools to achieve the goal of detecting manipulation. These

monitoring systems aim to identify irregularities in online bets. Towards the end of this section, the concept of insider information is explained, comparing it with the offense of Insider Trading in the Capital Markets Law in Turkey. Additionally, internal information mechanisms play a significant role in ensuring the effective participation of stakeholders in this fight.

In the second part of the thesis, the focus is on what the Convention brings. Initially, the period before the Convention and the preparatory work for the Convention are discussed, including addressing Malta's reservations. Subsequently, the relationship of the Convention with other international texts is comparatively examined, including international texts on money laundering, corruption, transnational organized crime, and personal data. Then, the principles of the territorial implementation of the Convention are examined, with some state parties expressing reservations in this regard. Following that, the methods of increasing education and awareness are explored.

Information sharing is a crucial area to be examined in our thesis because the fight against the manipulation of sports competitions is only possible through an effective Exchange of information network. The purpose of the national platform is to establish this Exchange of information network. The Convention imposes the obligation on each state party to establish a national platform. The last aspect to be examined in this section is judicial co-operation. The goal of this cooperation is to ensure the effective apprehension and subsequent prosecution of criminals.

The third part of our thesis begins with a discussion of the organized sports history in Turkey. After exploring the history of organized sports, legal texts in force concerning sports before Law No. 6222 are examined.

The most detailed topic covered in this section is the evaluation of the offense of "Match-Fixing" under the general theory of crimes in accordance with Law No. 6222. The offense of match-fixing is not only analyzed within the framework of Turkish law but is also compared with the Convention.

The final part of our thesis focuses on Turkey's compliance with the Convention. Recommendations are provided in our thesis to address the shortcomings identified in this compliance.

Keywords: Manipulation of Sports Competitions, Match-Fixing, Macolin Convention, Sports Betting

AVRUPA KONSEYİ MACOLİN SÖZLEŞMESİ IŞIĞINDA ULUSLARARASI HUKUKTA SPOR MÜSABAKALARININ MANİPÜLASYONU

GİRİŞ

Spor müsabakalarının manipülasyonu,⁶ sporun dürüstlüğü açısından en önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor, dünyadaki çoğu insanın hayatında bir şekilde var olmaktadır. Sporun var olma boyutu, izleyici ve oyuncu boyutundadır. İzleyici sayısının artmasındaki en önemli etkenlerden birkaçı profesyonel seviyedeki sporu kalitesinin artması, teknolojinin gelişimi sonucunda müsabakaları izleme imkanlarının artması ve spor bahislerinin yaygınlaşmasıdır. Spor bahislerinin gelişimi, spor müsabakalarının manipülasyonundaki frekansı da arttırmıştır.

Spor müsabakalarının manipülasyonu, tıpkı doping gibi sporun dürüstlüğüne etki etmekle birlikte dopingden amaç olarak ayrılmaktadır. Zira dopingi yapan sporcunun amacı, mücadele ettiği müsabakayı kazanmaktır. Spor müsabakalarını manipüle eden kişilerin amacı çoğunlukla müsabakayı kaybetmektir ve bu amaçla ihmali davranışlar gerçekleştirmektedir.⁷

Çevrimiçi bahis oynanma imkanının gelişmesinden sonra spor bahislerinin hacmi artmıştır. Bu hacmin artması bahis temelli spor müsabakalarının manipülasyonunun da gelişmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler ışığında, spor organizasyonlarını ve kamu kurumları, bahis temelli spor müsabakalarının

⁶ Çalışmamızda *şike (match-fixing)* kelimesi yerine *spor müsabakalarının manipülasyonu* terimini kullanmayı tercih etmekteyiz. Zira, tezimizin konusu *Spor Müsabakalarının Manipüle Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Macolin Sözleşmesi)* de *şike* terimi yerine *spor müsabakalarının manipülasyonu* terimini tercih etmektedir.

⁷ 2011 yılında Güney Kore’de gerçekleşen K-League skandalında, müsabakayı manipüle eden sporcular manipülasyonun nasıl gerçekleştiğini anlatmışlardır. Örnek olarak ifade veren kaleci, “korner veya frikik pozisyonlarında topu yumruklamamak, topa atlamamak” defans oyuncusu ise “hava topunu bilerek kaybetmek ve hücum oyuncusunu yakalamaya çalışmamak” şeklinde ihmali davranışlar gerçekleştirdiğini deklare etmiştir. Seungbaek HAN, **Match-fixing under the State Monopoly Sports Betting System: A Case Study of the 2011 K-League scandal**, “*Crime, Law and Social Change*” (2020) 74:97–113, s.105.

manipülasyonuna karşı uluslararası çapta bir önlem almaya itmiştir.⁸ Bu önlemin sebebi ise bahis temelli müsabaka manipülasyonunun organize suç örgütlerinin hedefi altında olmasıdır. Bu hedefin varlığı sporun dürüstlüğü açısından önemli bir tehdittir.⁹ Bu tehdit, başta Hoyzer¹⁰ davası olmak üzere, spor kamuoyunda iyice görünür hale geldikten sonra Avrupa Konseyi'ne üye devletler, bu sorunun çözümü için çalışmalarına başlamıştır. İlk defa 2004 yılında Spordan Sorumlu Bakanlar Toplantısında spor müsabakalarının manipülasyonuna karşı önlem alınması gerekliliği dile getirilmiştir. Ardından, 18 Eylül 2014 tarihine kadar süren çalışmaların sonucunda, İsviçre'nin Macolin/Maggingen kentinde imzalanan “*Spor Müsabakalarında Manipülasyonun Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi*”¹¹ imzalanmıştır. Bu Sözleşme ile birlikte, spor müsabakalarının manipülasyonunun ceza hukuku bakımından cezalandırılması konusunda da birlik sağlanmıştır.

Tezimizin ilk kısmında, Sözleşmenin esasını oluşturan kavramlar incelenmiştir. İlk olarak, tezimizin konusu olan Sözleşme bir spor hukuku sözleşmesi olduğu için, sporun ve spor ve hukukun bağlantısı olan lex sportiva kavramları açıklanmıştır. Lex sportiva kavramı açıklanırken, ticaret hukukundaki lex mercatoria kavramı ile bağlantı kurulmuştur. Daha sonra, lex sportivanın Türk hukukundaki kapsamı, Spor Tahkim Mahkemesi'nin (CAS) kapsamı boyutunda tartışılmıştır. Devamında, Sözleşmeye adını veren spor müsabakalarının manipülasyonu kavramı tanımlanmıştır.

Spor bahislerinin tanımı ve kapsamı, Sözleşme çalışmalarında yaşanan en büyük tartışmalardan biri olmuştur. Bu tartışmaların sonucunda tanım ortaya çıksa da Malta, Sözleşmeyi imzalamamıştır. Ayrıca, Sözleşmeye ısrarlı bir şekilde muhalefet ederek, Avrupa Birliği'nin de Sözleşmeye taraf olmasını engellemektedir.

Spor organizasyonları, müsabaka organizatörleri, müsabaka paydaşları, spor bahis operatörleri ve spor bahis düzenleme operatörleri denilince kimlerin aklımıza gelmesi gerekliliği incelenmiştir. Bu tanıma giren gerçek ve tüzel kişiler işbirliğinin sportif tarafını oluşturmaktadır. Spor bahis düzenleme otoriteleri, spor bahislerindeki

⁸ Jean-Loup CHAPPELET, **The Olympic fight against match-fixing**. “*Sport in Society*, 18(10), 1260–1272.” <https://doi.org/10.1080/17430437.2015.1034519>.

⁹ ICSS, **Age**.

¹⁰ Kerstin REBIEN, **Hoyzer Jail Sentence for Match-Fixing Confirmed**, *Reuters*, Yayın Tarihi: 20/01/2007, Erişim Tarihi: 25/03/2023, “<https://www.reuters.com/article/uk-soccer-germany-hoyzer-idUKL1463029020061215>”.

¹¹ Bundan sonra “Sözleşme” olarak bahsedilecektir.

olağandışılıkları izlemesi sebebiyle manipülasyon ile mücadelede önemli bir yer tutmaktadır. Spor bahis operatörleri, kendilerine ait çeşitli yöntemler ile bu izlemeyi gerçekleştirmektedir. İzlemenin sonucunda da tespit ettiği olağandışılıkları işbirliğinin kamu otoriteleri tarafına iletmektedir. Bununla birlikte, sportif tarafın etkin bir işbirliğinin paydası olabilmesi için bahis operatörlerinin tespit edemeyeceği olası manipülasyon uyarılarını işbirliğinin diğer tarafıyla paylaşması gerekmektedir. Bu paylaşımın da güvenli bir şekilde gerçekleşebilmesi için bilginin gizlilik içerisinde paylaşımı elzemdir. Bu bağlamda ise bu bölümde iç bilgi kavramı ve işlevinden bahsedilmektedir.

Tezimizin ikinci bölümünde, Sözleşme öncesi dönemdeki spor müsabakalarının manipülasyonun boyutu incelenmiştir. Sonrasında, spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadelede mevcut metinlerin yetersizliği görülmüştür. Bu yetersizliğin sonucunda uluslararası bir sözleşmeye ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. 2004 yılından sonra Avrupa Konseyi'ne üye devletler, bu kapsamda yeni bir sözleşme hazırlamayı amaçlamışlardır. Malta'nın çekincesine dair tartışmalar da esas alınarak, Sözleşmeye hazırlık çalışmalarından bahsedilmiştir.

Daha sonra ise, Sözleşmeyi diğer metinlerle ilişkisi karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu ilişki, temel olarak Yolsuzluk, Kara Para Aklanması ve Rüşvet suçlarındaki metinlere atıfta bulunması ile benzerlik göstermektedir. Yine, spordaki dürüstlüğü tehdit eden bir başka unsur olan doping sözleşmesi de Sözleşmeyi İzleme Komitesi gibi hususlarda etkilese de mutlak benzerlikler içermemektedir. Bununla birlikte, Sözleşme kendisine benzeyen bütün sözleşmeler ile işbirliği içinde olsa da Sözleşme kendisine has bir yapıya da sahiptir.

Eğitimin ve farkındalığın artırılması boyutu da Sözleşme kapsamında getirilen yeniliklerdendir. Farkındalığın artırılması hedeflenen kitle paydaşlar da olabilir. Günümüzde kumar ve bahis bağımlılığı da önemli boyutlara ulaşmaktadır. Paydaşlar bakımından verilebilecek örneklerden biri İngiltere Premier Lig'de Brentford forması giyen futbolcu Ivan Toney'dir. Toney, bahis bağımlılığından dolayı 5 sezonda 232 kez FA'nın bahis kurallarını ihlal etmekten dolayı 8 ay futboldan men cezası almıştır.¹² Bu

¹² The FA, **FOOTBALL ASSOCIATION AND IVAN TONEY**, Karar Tarihi:23/05/2023, <https://www.thefa.com/news/2023/may/17/ivan-toney-suspended-170523>. Erişim Tarihi:10/10/2023.

cezanın sportif boyutta kalmasının sebebi ise Toney hakkında herhangi bir manipülasyon iddiasının kanıtlanamamış olmasıdır.¹³ Ekonomik bakımdan zorluk yaşayabilecek olan sporcuların veya diğer paydaşların bahis bağımlılığının sonucu olarak oynadıkları müsabakayı da manipüle etmesi zor olmayacaktır.

Sözleşmenin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için en temel unsurlardan birisi, bilgi paylaşımı kapsamında ulusal platformların kurulmasıdır. Ulusal platformların, yapısı, kimin tarafından kurulabileceği ve Sözleşme kapsamında önemine değinilmiştir. Sözleşme, Taraflara ulusal platform kurma yükümlülüğü getirmiştir. Ulusal platform ayrıca adli işbirliğinin de önemli bir parçası olmalıdır. Adli işbirliğinin tanımına ve Sözleşme kapsamındaki önemine dair de vurgu yapılmıştır.

Sözleşme, Türkiye tarafından imzalanmış olsa dahi henüz iç hukuka aktarılmamıştır.¹⁴ Tezin bu su kısmında Sözleşme ile Türk hukukunun ilişkisi incelenecektir.

Öncelikle Türkiye'deki organize spor tarihinin açıklanması yolu izlenmiştir. Bu süreçte Türkiye'deki sporun idari boyutuna da değinilmiştir. Ayrıca, bu kısımda 6222 sayılı Kanun öncesi yapılan düzenlemelerden de bahsedilmiştir.

5149 sayılı "Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun"¹⁵ spor müsabakalarının manipülasyonunu düzenlememekteydi. Bu gelişmeler ışığında, 6222 sayılı Kanun'un¹⁶ 11. maddesinde düzenlenen şike suçu, ilk defa spor müsabakalarının manipülasyonunu ceza hukuku kapsamında da cezalandırmaktadır. 6222 sayılı Kanun, bu kapsamda Sözleşmeden daha önce aksiyon almıştır. Tezde, şike suçu suç genel teorisi kapsamında incelenecektir. Bu inceleme yapılırken de Sözleşme ile de karşılaştırarak bu kapsamdaki benzerlikler ve farklılıklara da göz atılacaktır. Bu farklılıklardan en göze çarpanı ise teşvik priminin durumudur. Teşvik priminin hukuki statüsü, Sözleşme ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Tezin en son bölümünde, Sözleşme ile Türkiye'nin uyumu, suç genel teorisi haricinde de değerlendirilecektir.

¹³ **Agk**, parag:44.

¹⁴ *Türkiye, Sözleşme'yi 26/10/2022 tarihinde imzalamasına rağmen Sözleşme'yi 25/03/2023 tarihi itibarıyla henüz iç hukukuna aktarmamıştır.*

¹⁵Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, *Kabul Tarihi: 28/04/2004*, <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5149.html>, Erişim Tarihi: 6/12/2023.

¹⁶Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, *Kabul Tarihi:31/3/2011*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6222.pdf>, Erişim Tarihi: 6/12/2023.

1. SPOR HUKUKUNUN TEMEL ESASLARI

1.1. Spor Nedir

Spor, sözlükte, belirli kurallara ve tekniklere riayet edilerek yapılan, bedensel gelişimin yanı sıra yarışmak amacı da olan beden hareketlerine verilen ortak ad, olarak tanımlanmaktadır.¹⁷ Bununla birlikte sporu her alan kendine özgü olarak tanımlama yoluna gitmiştir. Örneğin, Nelson Mandela, Laureus Spor Ödülleri'ndeki konuşmasında, sporu sosyolojik olarak tanımlamıştır.¹⁸ Tanımda, sporun, toplumların geleceğini dahi etkileyebilecek bir unsur olduğundan bahsedilmiştir.

Avrupa Spor Şartı ise sporu, “*organize bir şekilde veya günlük katılım fark etmeksizin, fiziksel ve ruhsal iyiliği sağlama veya geliştirmeyi, sosyal ilişkiler kurma ya da her türlü müsabakada sonuç almayı hedefleyen her türlü fiziksel aktivite*” olarak tanımlanmıştır.¹⁹ Yine, Olimpik Şart'ın 10. maddesinde “Daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü-birlikte” şeklinde organize sporun temelini oluşturan olimpiyat oyunlarının ilkesi belirlenmiştir.²⁰

Yapılan tarihsel araştırmalarda ise MÖ 4000'lerde Etiyopya çevresinde boks, MÖ 1400'lerde ise Meksika'da toplu oyunların varlığı keşfedilmiştir.²¹ Bununla birlikte, Antik Olimpiyatlarla (MÖ 686) ilk defa spor kitlesel etkinlik boyutunda düzenlenmiştir.²² Etimolojik olarak ise Jusserand'a göre sporun kökenini oluşturan “desport, desporter” kökeni Orta Çağ'da görülmüştür.²³ Buna kaynak olarak ise 13. yüzyılda yazılmış olan bir şiir gösterilmiştir. Bu şiirdeki anlam ise eğlence ve dikkat dağıtma anlamında kullanılmıştır.²⁴ Neredeyse fiziksel aktivite içermemesi nedeniyle satranç, briç ve e-spor gibi zihinsel faaliyetlerin spor olarak nitelendirilebilir olup

¹⁷ Ali PÜSKÜLLÜOĞLU, **Türkçe Sözlük**, Arkadaş Yayınevi 8 Baskı, Ankara 2012, s.1735.

¹⁸ “Sporun dünyayı değiştirebilecek, ilham verecek, insanları birleştirecek az şeyden biri olan, umutsuzluğun hüküm sürdüğü bir yerde umut olabilen ve her türlü ayrımcılığa karşı çok önemli bir silah” Nelson MANDELA, **Laureus World Sports Awards 2000**, <https://www.youtube.com/watch?v=GdopyAFP0DI>, Erişim Tarihi: 07/12/2021.

¹⁹ Avrupa KONSEYİ, **CM/Rec(2021)5**, *Yayın Tarihi:13/10/2021*, <https://rm.coe.int/recommendation-cm-rec-2021-5-on-the-revision-of-the-european-sport-cha/1680a43914>, Erişim Tarihi: 6/12/2023

²⁰ <https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>, Erişim Tarihi:6/12/2023

²¹ Simon GARDINER, Roger WELCH, Simon BOYES, Urvasi NAIDOO, **Sports Law 4th edition**, “Routledge 2012”, s.13.

²² **Age**, s.13.

²³ Jean Jules JUSSERAND, **Les sports et jeux d'exercice dans l'ancienne France**, “Librairie Plon,” Paris 1901, s.2.

²⁴ **Age**, s.2.

olmadığı meselesi, esas tez konusundan bağımsız olarak irdelenmesi gereken ilk meseleyi ortaya çıkarmaktadır.

İlk olarak, hiçbir zihinsel spor, olimpiik spor listesinde değildir.²⁵ Buna karşılık satrancın düzenlenmesiyle sorumlu olan Uluslararası Satranç Federasyonu (FIDE), 1999 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), FIDE'yi dolayısıyla satrancı global bir spor organizasyonu olarak tanımıştır.²⁶ İkinci olarak, satranç, briç gibi masa sporları da esas olarak bilişsel yetenek gerektirse de biraz da olsa fiziksel yeterlilik gerektirmektedir.²⁷ Örneğin, satranç müsabakaları oldukça uzun sürebilmektedir. Bu müsabakaların uzunluğu neticesinde taraflar üzerinde bıraktığı yıkıcı etkiye daha fazla direnen taraf, bunun avantajını elde etmektedir.²⁸

Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından briçin spor olup olmadığı bir vergi muafiyetine dair önkarar duruşmasında tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda ABAD, bazı Avrupa Birliği ülkelerinde briç spor olarak tanımlansa da Brexit öncesi Birleşik Krallık'ta spor olarak tanımlanmaması sebebiyle briçi spor olarak kabul etmemiştir.²⁹ ABAD, briçin spor olmadığına karar verirken briçin, yeteri kadar fiziksel aktivite içermediğine kanaat getirdiği için bu kararı vermiştir.³⁰ ABAD ilgili önkarar duruşmasında sporu dar bir şekilde tanımlamıştır.³¹ Buna karşılık Dünya Briç Federasyonu (WBF), IOC tarafından spor olarak tanınmıştır.

Teknolojinin gelişimi sporun daha efektif bir şekilde icra edilmesini sağlamıştır. Bu sayede sporcular hem kariyer sürelerini uzatırken hem de bu süreyi daha efektif kullanmaktadır. İzleyiciler bakımından teknolojinin gelişimi spora daha rahat ulaşımı

²⁵ Olimpiyat Oyunları bakımından liste çok dinamik olup her olimpiyatta belirli sporlar eklenip çıkartılmaktadır. Örnek vermek gerekirse 2020 Tokyo'da olimpiik sporlara eklenen karate 2024 Paris'te tekrar listeden çıkartılmış olup Break Dans, Sörf, Spor Tırmanışı ve Kaykay olimpiik spor olarak eklenmiştir. PARIS 2024, "<https://www.paris2024.org/en/the-paris-2024-olympic-sports-programme/>", Erişim Tarihi: 08/12/2021.

²⁶ FIDE "<https://www.fide.com/fide/about-fide>", Erişim Tarihi: 08/12/2021.

²⁷ GARDINER/WELCH/BOYES/NAIDOO, *Age*, s.6.

²⁸ Satranç büyük ustası Garry Kasparov da 2021 Dünya Şampiyonası'nda Nepomniachtchi'nin Carlsen'e karşı 8'nci oyunda yaşadığı çöküşün uzun süren 6'ncı maçtan sonraki mental ve fiziksel yorgunluğun arasında dolaylı bir bağlantı olduğunu ve satrançta mental yorgunluğun kolayca dengeyi değiştirebileceğini belirtmiştir. "<https://twitter.com/Kasparov63/status/1467905732506963972?s=20>" Erişim Tarihi:08/12/2021.

²⁹ Daha fazla bilgi için: Tolga CANDAN, **Briç Kart Oyunu Bir Spor Dahı Mıdır? Avrupa Birliği Hukuku Açısından Bir Değerlendirme**, "Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi" C. XXV, Y. 2021, Sa. 1, s.118 vd.

³⁰ ECJ, **The English Bridge Union Limited v Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs**, C-90/16, parag.22.

³¹ CANDAN, *Age*, s.125.

sağlamaktadır. E-spor kavramının doğuşu ise, 1980'lerin sonlarında atari salonlarının ortaya çıkmasıyla birlikte gerçekleşmiştir. Oyun kavramının elektronik ortama taşınması neticesinde örneğin 1993 yılında Sony Interactive Entertainment'ın kurulması ve 1994'te Tokyo'da PlayStation 1'in satışa çıkıp popüler olmasıyla birlikte artık atari salonları evlere taşınmıştır. Sonraki yıllarda teknolojinin gelişip ucuzlamasının doğal bir sonucu, çoklu oyunculu sisteminin de gelişmesi olmuştur.³² 2021 yılında e-spor izleyicilerinin sayısı 474 milyon kişiye ulaşmıştır.³³ Buna karşılık, doktrindeki bir görüş, e-sporun, oyuncularının bilgisayar başında saatlerce oturarak oyun oynadığı, fiziksel aktivitelerden uzak olduğu ve geleneksel spor tanımına tamamen zıt bir şey veya modern sporun alternatifi olduğu savunulmaktadır.³⁴ Başka bir görüşe göre ise, e-sporun fiziksel eforunun basketbolla aynı olmaması e-sporunda fiziksel eforun verilmediğini göstermez. League of Legends oyuncusu müsabaka esnasında belki bir tenisçi kadar terleyebilir.³⁵

Tezimizin konusu sporda bütünlüğün sağlanması ve manipülasyonun engellenmesi olduğu için tezimizde e-spor, briç, satranç gibi zihinsel sporları da spor olarak değerlendireceğiz. Kaldı ki 2021 yılında Uluslararası Bahis Dürüstlük Birliği (IBIA) tarafından ilk 3 çeyrekte hazırlanan dürüstlük raporlarında ilk çeyrekte 17, ikincisinde 6 ve üçüncüsünde 2 tane olmak üzere e-spor müsabakalarında manipülasyon şüphesi alarmı verilmiştir.³⁶

1.2. Spor Hukuku ve Lex Sportiva Kavramları

Hukuk, toplumsal yaşamda kişilerin, diğer kişilerle ve eşyalarla ilişkisini düzenleyen kurallar bütünüdür.³⁷ Dolayısıyla ilişki varsa hukuk vardır. Bu tanımdan yola çıkarak kişilerin spor yapmaya başladığı andan itibaren spor hukukunun varlığından bahsetmek mümkündür. Daha açık anlatmak gerekirse kişilerin mesela tenis oynayabilmesi için tenis raketiyle veya bir rakip ile ilişki kurması gerekmektedir.

³² Rüstem MUSTAFAOĞLU, “E-Spor, Spor ve Fiziksel Aktivite”, “Ulusal Bilim Spor Dergisi, 2018, 2 (2),” s. 85.

³³ Statista, “<https://www.statista.com/statistics/1109956/global-esports-audience/>” Erişim Tarihi: 08/12/2021.

³⁴ MUSTAFAOĞLU, *Age*, s.88-89.

³⁵ Hunter COOKE, *Is esports a sport?* “Dot Esports”, “<https://dotesports.com/general/news/is-esports-a-sport/>”, Erişim Tarihi: 08/12/2021.

³⁶ International Betting Integrity Association, <https://ibia.bet/resources/> Erişim Tarihi 08/12/2021.

³⁷ Yücel SAYMAN, *Hukuk Bilimsel Düşüncenin Bütünüdür*, Evrensel 21 Kasım 2020, “<https://www.evrensel.net/yazi/87595/hukuk-bilimsel-dusuncenin-urunudur>”, Erişim Tarihi: 10/12/2021.

Bununla birlikte bazı hukukçular tarafından spor hukuku, diğer özel dallarla ilişkisi olan bir eğitim disiplini olarak tanımlanmaktadır.³⁸ Gerçekten de spor hukukunun; iş hukuku, ceza hukuku, anayasa hukuku ve hatta rekabet hukukuna kadar hukukun birçok dalıyla ilişkisi vardır. Buna karşın, spor hukukunun çeşitli hukuk dallarıyla ilişkisi olsa da bazı karakteristik açılardan ilişkili olduğu hukuk dallarından ayrılmaktadır. Örneğin rekabet hukukunun esasını rakipler oluştursa da rekabet eden firmalar günün sonunda tek el olmayı istemektedirler hatta arzulamaktadırlar. Aksine, spor endüstrisinin devamlılığı hatta varlığı rekabetin varlığına bağlıdır.³⁹

Sporun özerkliği tabiri ise 1970’lerde sporun ticarileşmesi sürecinin başlamasıyla, her bir sporu yöneten kuruluşların, (Futbol için Fédération Internationale de Football Association-FIFA) kendi içlerinde oluşan sorunları yine kendi içlerinde çözme arzularıdır. Başta futbol olmak üzere diğer spor dallarının, sponsorluk, medya ve diğer uyumsuzlukların sportif çözümlerin aciliyeti ilkesi gereği yargı sürecinden önce çözümlenmesi hedeflenmektedir.⁴⁰ Hatta federasyonlar bile ilk başvuru mercii olarak kendilerinin üstündeki spor yönetim kuruluşuna başvurmaktadır.⁴¹ Özerkliğin tanınması sınırları ise organların, sporu kendi içlerinde yönetirken iyi yönetim ilkelerine uymasındır.⁴²

Lex kavramı ise Roma hukukunda, yüksek bir otorite tarafından resmi bir kanun şeklinde çıkartılan belirli hukuk kuralları demektir.⁴³ Pugsley’e göre ise lex kavramı ilk başta özel hukuk hükümlerini içerse de sonradan tüm kuralları ifade etmektedir ancak ilk bağlamından da asla kopmamıştır.⁴⁴ Buna ek olarak, uluslararası hukuktaki lex fori, lex contractus gibi terimlerdeki lex, belirli bir kuraldan ziyade uygulanabilecek bütün

³⁸Tomas GABRIS, “**Behaviour Clauses In Sports: Basic Rights of Sportsmen**”, “*Tilburg: School of Law,*” *Tilburg University, 2010* s.6 vd.

³⁹ Stephen WEATHERHILL, “**Principles and Practice in EU Sports Law**”, “*Oxford EU Law Library, 1st Edition, 2017*”, s.1.

⁴⁰ Marios PAPALOUKAS, “**Policy, European Sports Law and Lex Sportiva**”, 216-225 Editör: Dimitrios P. PANAGIOTOPOULOS, “**Sports Law An Emerging Legal Order Human Rights of Athletes**”, “*National Legislations and Sport Professional Sport Human Rights in Sports Activities Sports Jurisdictional Order*”, Nomiki Bibliothiki 2009.

⁴¹ Cem ÖZCAN, “**Küresel Bir Hukuk Düzeni Olarak Lex Sportiva**”, “*İzmir Barosu Dergisi, Yıl:2017, C.82 S.1*”, s.177-191.

⁴² **White Paper on Sport**, COM (2007), 391.

⁴³ İpek Sevda SÖĞÜT, **Roma Hukukunda “Lex” Kavramı**, “*Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2013, C:1 S.1*” s.70.

⁴⁴ **Age**, s.68.

hukuku ifade etmektedir.⁴⁵ Bu tanımlardan yola çıkacak olursak *lex sportiva*, spora dair uygulanacak bütün hukuku ifade eder. Sporun evrenselliğini de dikkate alırsak *lex sportiva* için küresel spor hukuku denilebilir.⁴⁶ Ancak küresel spor hukuku kavramı, *lex sportiva* kavramının tam karşılığı olarak kabul edilmemelidir. *Lex sportiva* kavramı, spordaki oluşan uyuşmazlıkları yine spor yasalarıyla çözmeyi hedeflemektedir. Bu sebepten dolayı, *lex sportiva* kavramı, kanaatimizce “sporun hukuku” olarak adlandırılmalıdır.

Ulus üstü ekonomik işlemlerin hukuku olarak adlandırabileceğimiz “*lex mercatoria*” kavramı *lex sportiva* bakımından devletlere gerek kalmaksızın uygulanabilmesi bakımından başarılı bir örnektir.⁴⁷ Sportif uyuşmazlıkları çözümlmek için 1984 yılında İsviçre’de bağımsız bir Spor Tahkim Mahkemesi (TAS/CAS) kurulmuştur. CAS, sporun hukukunu inceleyen bir temyiz mahkemesidir. Bu bağlamda CAS, oyuncu kontratları, TV hakları gibi ticari nitelikteki uyuşmazlıklara ve doping, müsabaka manipülasyonu⁴⁸ gibi özel spor uyuşmazlıklarına dair kararlar vermektedir.⁴⁹ CAS’ın kurulumundan sonra spor sektörünün gelişimi birlikte daha sofistike bir hal aldığından dolayı CAS, *lex sportiva*’yı daha katı bir şekilde uygulama yoluna gitmiştir. Bu katılığı “sportizasyon” terimiyle açıklamak isabetli olabilir.⁵⁰

Sportizasyonun ne kadar etkili olduğunu açıklayabilmek için WADA (Dünya Anti-Doping Ajansı) tarafından Rusya’nın yaz, kış ve paralimpik oyunlarından men edilmesi örnek gösterilebilir. WADA gibi küresel idare olarak adlandırılacak kuruluşların verdiği olimpiik oyunlardan men kararı, devletlerin verdikleri kararların dahi üzerinde olduğu gözükmektedir. Bu sebepten dolayı, idare gibi hareket eden

⁴⁵Age, s.72.

⁴⁶Ken FOSTER, *Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court Of Arbitration for Sport’s Jurisprudence*, “*Entertainment and Sports Law Journal* 3(2), p.2. doi: <https://doi.org/10.16997/eslj.112>,” Para:7.

⁴⁷Gunther TEUBNER, “**Global Bukowina: Legal Pluralism in the World Society**”, in Gunther TEUBNER (ed.) *Global Law Without a State* (Bookfield, Vermont: Dartmouth Publishing, 1997) at 23. Aktaran: Marcus F.MAZZUCCO, **Lex Sportiva: Sports Law as a Transnational Autonomous Legal Order**, “*Thesis University of Victoria*”, “https://www.academia.edu/436095/Lex_Sportiva_Sports_Law_as_a_Transnational_Autonomous_Legal_Order”, Erişim Tarihi: 13/12/2021, s.8;

⁴⁸*Spor müsabakalarının manipülasyonu bakımından CAS’in yetki alanında olan kararlar sportif kararlardır. CAS ancak spordan men cezası gibi sportif cezalar verebilir..*

⁴⁹TAS/CAS, **History of the CAS**, “<https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html#c75>”, Erişim Tarihi: 14/12/2021.

⁵⁰Katarina PIJETLOVIC, **EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football**, “*Asser International Sports Law Series*,” Asser Press/Springer, 2015, s.8-9.

WADA'nın verdiği kararlar icrai kararlardır.⁵¹ Sportizasyon kavramının tam anlamıyla etkin olabilmesi için sporu yöneten kuruluşların özerk olabilmesi için gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekmektedir.⁵²

Lex sportiva kavramı, Türk hukuku ve AB hukuku bakımından da önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 59. maddesi⁵³ sporun teşvik edilmesini düzenlemektedir. 2011 yılında bu maddeye eklenen ek fıkra ile sporu yöneten kuruluşların yönetimine ve disiplinine dair kararlara karşı zorunlu tahkim kuruluna başvuru öngörülmüştür. Bu zorunlu tahkim kurulunun verdiği kararlar kesindir. Verilen kararların kesinliği, Anayasa bakımından lex sportiva kavramının dar yorumlandığını gösterir. Şöyle ki, spor tahkimindeki en yüksek merci olarak bahsettiğimiz CAS kararları dahi İsviçre Federal Mahkemesinin denetimine tabi iken Türkiye'de Anayasa Mahkemesinin tahkim kararlarını inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla tahkim kurulunun kararlarına itiraz mercii olarak AİHM tercih edilmiştir ve bu kapsamda çeşitli başvurular yapılmıştır.⁵⁴ Bu kararlardan biri olan Ali Rıza kararı ile AİHM, Türkiye Futbol Federasyonu'nun tahkim kurulunun yapısının ve organlarının bağımsızlığını incelemiştir. Karar sonucunda AİHM, TFF'nin yapısının ve organlarının bağımsız olmadığı gerekçesiyle Türkiye hakkında ihlal kararı vermiştir.⁵⁵ Ali Rıza kararından sonra Türkiye, Türkiye Futbol Federasyonu nezdinde gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Bunun sonucunda, ifade özgürlüğü kapsamında da Türkiye aleyhine ihlal kararları gelmeye devam etmiştir.⁵⁶ Öte yandan Mahkeme, CAS'ın bağımsız ve tarafsız bir temyiz mercii olduğunu kabul etmiştir.⁵⁷

⁵¹Gökhan GÜNEYSU, Nazlı YILMAZ, **Küresel İdare Hukuku ve Lex Sportiva Kavramı Bağlamında WADA'nın Rusya'yı Olimpiyatlardan Men Etmesi Kararı**, *“Yıldırım Beyazıt Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl:2020/2”*, s.77.

⁵²ECJ, **Christelle Delège v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo and François Pacquée**, “C-191/97, C-51/96”, Karar Tarihi: 11/04/2000, parag.68.

⁵³Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>, Erişim Tarihi:13/12/2022

⁵⁴Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun tarafsızlığı ve bağımsızlığı bakımından: AİHM, **“Ali Rıza and Others v. Turkey,”** Başvuru No: “30226/10 and 4 others;” İfade özgürlüğü (AİHS m.10) açısından değerlendirme: AİHM, **“Affaire Naki et Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği c. Turquie,”** Başvuru No: “48924/16”, AİHM, **“Affaire Sedat Doğan c. Turquie,”** Başvuru No: “48909/14”, AİHM, **“Affaire İbrahim Tokmak c. Turquie,”** Başvuru No: “54540/16”.

⁵⁵AİHM, **Ali Rıza v. Turkey**, parag. 221-222.

⁵⁶Örneğin: AİHM, **Naki et Amed SK c. Turquie**, parag. 37-38.

⁵⁷AİHM, **Affaire Mutu et Pechstein c. Suisse**, Başvuru No: 40575/10 et 67474/10, parag.148.

AB bakımından, lex sportiva, ilk başlarda ABAD içtihatlarıyla uygulama alanı bulmuştur. Bu bağlamda, ABAD'ın ilk içtihadı olarak adlandırabileceğimiz Walrave/Koch kararında, spor faaliyetlerinin yalnızca ekonomik faaliyet içermesi halinde, AT anlaşmasının 2. maddesi⁵⁸ uygulama alanı bulacağını belirtmektedir.⁵⁹ Karar, sadece “tamamen sportif” olan başka bir deyişle ekonomik faaliyet içermeyen sportif aktiviteler bakımından AT anlaşmasının uygulanamayıp spor hukukuna bir istisna tanımıştır.⁶⁰ Bosman kararına kadar ABİHA, bu ilkeyi benimsemiştir. Bosman kararı ise lex sportiva kavramının şekil değiştirmesini sağlayan karardır.⁶¹ Bu kararla birlikte AB hukukunda, ABİHA (Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşma)⁶² madde 48 düzenlemesi uygulama alanı bulmuştur. Böylece AB hukukunda, UEFA, FIFA ve URBSFA (Belçika Kraliyet Futbol Federasyonu) gibi kuruluşların, oyuncuların ekonomik faaliyetleri açısından ABİHA madde 48 düzenlemesi uyarınca bir değerlendirme yapmaları gerektiği anlayışı kabul görmüştür.⁶³ Değerlendirmenin sonucu olarak FIFA, transfer yönetmeliğini AB hukuku ilkelerine uygun bir biçimde yeniden düzenlemiştir.⁶⁴ Bu düzenleme, sözleşmesi biten sporcuların bir diğer birlik ülkesine transferi konusunda bonservis bedeli adı altında bir ücret alınmasına dair düzenlemenin iptaline ilişkindir.⁶⁵

Spor kuruluşları gibi özerk kuruluşların, kendi alanlarındaki uyuşmazlıklara asli yetkili olduğu; eğer özerk kuruluşlar bu yetkiyi yeterli bir şekilde kullanamaz ise devletlerin ancak o zaman harekete geçmesine ilişkin yetkiye katmanlı yetki denilmektedir. Bu yetkinin temelini Lizbon Antlaşması'nın 165. maddesi

⁵⁸Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma, <https://www.ikv.org.tr/images/files/A2-tr.pdf>, Erişim Tarihi: 10/12/2023.

⁵⁹ECJ, “**B.N.O. Walrave and L.J.N. Koch v Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo**” “C 36/74”, Karar Tarihi: 12/12/1974 s.1421.

⁶⁰PIJETLOVIC, *Age*, s.103.

⁶¹Antoine DUVAL, “**La Lex Sportiva Face au Droit de l'Union Européenne: Guerre et Paix dans l'Espace Juridique Transnational**” (*DPhil thesis, EUI Florence 2015*), available via “<<http://cadmus.eui.eu/handle/1814/36997>>” Erişim Tarihi:15/12/2021.

⁶²Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, Erişim Tarihi: 10/12/2023

⁶³ ECJ, **Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman**, “C-415/93”, Karar Tarihi: 15/12/1995, parag.87.

⁶⁴IP/01/315, **Outcome of discussions between the Commission and FIFA/UEFA on FIFA Regulations on international football transfers**, “https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_01_314”, Yayın Tarihi: 6/5/2001, Erişim tarihi: 15/12/2021.

⁶⁵Agk, s.I-5081.

oluşturmaktadır. Bu madde ile lex sportiva kavramı ilkesel olarak AB hukukunda kendisine bir yer bulmuştur.⁶⁶

Bu özerkliğin spor müsabakalarının manipülasyonu ile bağlantısı açısından, İngiltere Futbol Liglerinde mücadele eden Wigan Athletic kulübünde yaşanan süreçler hak sahipliği üzerinden nasıl bahis manipülasyonu yapıldığını göstermektedir.⁶⁷ Bu olayın sonucunda verilen ceza sonucunda Wigan bir alt lige düşmüştür.

1.3. Spor Müsabakalarının Manipülasyonu

IOC başkanı Jacques Rogge'a göre spor müsabakalarının manipülasyonu, *"sporun bütünlüğü açısından dopingin aksine sadece doping yapan kişiyi değil de bütün bir müsabakayı etkilediği için daha önemli bir tehdit"*⁶⁸ olarak tanımlanmıştır. Spor müsabakalarının manipülasyonu Sözleşme'nin 3. maddesinin 4. fıkrasında, *"kendisine veya bir başkasına yarar sağlamak suretiyle, müsabakanın tamamının veyahut bir*

⁶⁶Tolga CANDAN, **Avrupa Birliği'nin Spor Alanında Düzenleme Yapma Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları**, "İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi İnÜHFD Cilt:9 Sayı:2 Yıl 2018", s.253.

⁶⁷⁶⁷2018 yılında Wigan, Hong Kong merkezli, poker oyuncusu ve kumarhane sahibi olan Stanley Choi'ye ait olan International Entertainment Corporation (IEC) tarafından Dave Whelan'dan satın alıyor. Haziran 2020'ye geldiğinde ise IEC, kulübü Cayman Adaları merkezli, Ocak 2020'de kurulan ve yine Stanley Choi'nin sahibi olduğu Next Leader Fund (NLF) adlı fona devrediyor. Bu fon kulübün idaresini alırken kiralama yöntemini benimsiyor. Kiralama ise %8 faiz (ödenememe durumunda oran %20'ye yükseliyor) ile 28 milyon pound olarak belirleniyor. 24 Haziran 2020 tarihinde ise NLF hisselerinin çoğunluğu, Au Yeung Wai Kay'a geçiyor. Bir hafta sonrasında ise kulübe gelen Çinli avukatlar, kulübün yönetimini ele geçirdiklerini belirtiyor. Au Yeung kulübe toplam 45 milyon pound (17 kulüp+28 kira bedeli) yatırıp sadece 1 hafta yönetip ardından yönetimi yöneticilere devretmesi hayatın olağan akışına uygun değildir. İngiltere Futbol Ligi'nin (EFL) yöneticisi Richard Parry'e ait ses kaydına göre, önceki sahibin Filipinler'deki kumar çıkarının da varlığını göz önüne alarak, Filipinler'de Wigan kulübünün alt lige düşeceğine dair yüksek oranda bahis alınması bu duruma sebep olarak gösterilebilir. **"Mark (@marksparko), A thread: How Wigan Athletic have been victim to one of the greatest sporting scandals of all time.** Twitter, Yayın Tarihi: 03/07/2020, <https://twitter.com/marksparko/status/1279000646335836163>, Erişim Tarihi: 02/01/2022." Bununla birlikte EFL ve EPL'in (İngiltere Premier Lig) kulüpler ligin bütünlüğünü ve imajını koruma açısından yöneticilere ve sahiplerin kriterlerini incelediği bir test söz konusudur." Bu test EPL (İngiltere Premier Ligi) ve EFL açısından her takım açısından söz konusudur. En son Newcastle United takımının "PIF, PCP Capital Partners and RB Sports & Media" isimli Suudi konsorsiyuma satılması durumunda bu test gerçekleştirilmiştir ve 8 Ekim 2021 yılında testin olumlu olması sebebiyle devir gerçekleşmiştir. Premier League, <https://www.premierleague.com/news/2283712>, Erişim Tarihi: 02/01/2022). Uluslararası Af Örgütü'nün insan hakları kaygıları için: BBC, **Newcastle takeover: Amnesty International urges Premier League to change owners' and directors' test**, Yayın Tarihi: 07/10/2021, <https://www.bbc.com/sport/football/58827632>, Erişim Tarihi: 02/02/2022." Bu kriterleri incelerken de her sezon ve takım el değiştirdiğinde ilgili kişilerin (CEO, Genel Menajer vb.) iflas etmesi ise bu testten geçememe sebebi olarak belirtilmiştir. Enteresan bir şekilde EFL Yönetim Kurulu Başkanı Rick Parry ise BBC'ye verdiği röportajda Çinli sahibin testi geçtiğini söylemesine rağmen" BBC, **Wigan Athletic: EFL chairman Rick Parry says English football has been 'disrespected'**, Yayın Tarihi: 08/07/2020, <https://www.bbc.com/sport/football/53341269>, Erişim Tarihi: 02/02/2022" kulübün sportif anlamda iflas ettiğine karar veren EFL, Wigan'a 12 puan silme cezası vermiştir.

⁶⁸Kevin CARPENTER, **Match-Fixing—The Biggest Threat to Sport in the 21st Century?** "Sweet & Maxwell's International Sports Law Review, 2012," s.13.

kısımının bilinmezliğini ortadan kaldırarak, müsabakanın sonucunu uygun olmayan bir şekilde değiştirilmesini sağlayan kasti veya ihmali yapılan eylemler” olarak tanımlanmıştır. Bu eylemler sporun bilinmezliğine, kazanma hırsı, katılımcılar arası rekabet ve fair-play ilkelerine aykırıdır.⁶⁹

Spor müsabakalarının manipülasyonu, bahis temeli olup olmaması bakımından ikili bir ayırım yapılmaktadır. Bahis temelli olmayan manipülasyon da kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır.⁷⁰ İlk kısımda genelde Amerikan spor modelinde örnekleri görülen tanking (draftta daha yüksek sıralamadan seçebilmek için veya daha güçlü rakipten kaçma amacıyla maç kaybetmek), her iki tarafa da beraberliğin veya belirli bir sonucun yaradığı durumlar (Dead rubber)⁷¹ örnek verilebilir. Dead Rubber’a verilebilecek örneklerden en çarpıcısı 1982 Futbol Dünya Kupası’nda Almanya-Avusturya maçıdır.⁷² Bahis temelli olmayan manipülasyona verilecek örnek ise ilişki temelli müsabaka manipülasyonudur. (relation-based match-fixing)⁷³ İlişki temelli müsabaka manipülasyonu, Türk doktrininde hatır şikesi olarak yer almaktadır. Tanking ve dead rubber ceza hukuku anlamında cezalandırılmayıp sadece sportif anlamda cezalandırılrsa da hatır şikesinin statüsü tartışmalıdır. Türk hukukunda da önemli bir sorun olarak gözüken hatır şikesinin durumu üçüncü bölümde ayrıca tartışılmaktadır. Spor bahsiyle alakalı olmayan bir diğer koşulda ise rüşvet verme yoluyla manipülasyon söz konusudur. Örnek olarak 1993 yılında Olympique de Marseille (OM) başkanı Bernard Tapie’nin Valenciennes (VA) maçından önce birkaç gün sonraki Şampiyonlar Ligi finali için takımının yorulmadan maçı kazanması için oyunculara yaptığı manipülasyon teklifinin Jacques Glassmann tarafından ortaya çıkarılması sonucunda VA-OM skandalı

⁶⁹Abhinav SHRIVASTAVA, Shashank ATREYA, **Fighting Corruption In Sport: An Introduction To Match Manipulation**, “LawInSport”, Yayın Tarihi: 16/07/2020, <https://www.lawinsport.com/topics/item/fighting-corruption-in-sport-an-introduction-to-match-manipulation>, Erişim Tarihi: 15/02/2022.

⁷⁰ ICSS, **Age**, s.37.

⁷¹CARPENTER, **Age**, s.17.

⁷²**Disgrace of Gijon** olarak da adlandırılan 2. grubun son maçında (Cezayir ve Şili maçı bir gün öncesinde yapmışlardı) Almanya ve Avusturya Gijon kentinde karşı karşıya gelmiş ve Almanya ve Avusturya her iki takımı da bir üst tura çıkararak sonuç olan 1-0 Almanya galibiyetiyle sonuçlanmış olup istenilen skor elde edildikten sonra her iki tarafın da skor bulmamaaya çalışmasıdır. Açıklayıcı bir video: Secret BASE, **The Worst World Cup Match: A game so bad, FIFA had to investigate**, “Youtube”, Yayın Tarihi: 16/06/2018, <https://www.youtube.com/watch?v=M0mHp3iyWGg> Erişim Tarihi: 15/02/2022,

⁷³ Jae-Hyeon PARK /Chang-Hwan CHOI/ Jiwun YOON/ Vassil GIRGINOV, **How should sports match fixing be classified?**, “Cogent Social Sciences, 5:1, 1573595”, s.5.

ortaya çıkmıştır.⁷⁴ Bahis temelli olmayan manipülasyonların amacı şampiyon olma, uluslararası kupalara/play-offlara katılım veya ligde kalma veya üst lige çıkmaktır.

Bahis ile bağlantılı müsabaka manipülasyonu bakımından da ilk olarak spot-fixing kavramı açıklanacaktır. Spot-fixing, müsabakanın sonucunu doğrudan hedef almayan bir bahis türüdür. Spot-fixing müsabakanın gidişatına dair bir hadiseyi hedeflemektedir.⁷⁵ Farklı sporlarda çeşitli durumlar spot-fixinge örnek oluşturmaktadır. Tenisteki ace, futboldaki taç, korner gibi bahisler spot-fixing kapsamındadır. Hentbol açısından spot-fixing örneği, Fransa'da Cesson-Montpellier müsabakasında Nikola Karabatic ve diğer Montpellier oyuncularını, müsabakanın ilk yarısını kaybedeceklerine dair bahis oynayıp haksız kazanç elde etmeleri örnek gösterilir.⁷⁶ Bahis ile bağlantılı spor müsabakalarının manipülasyonu, organize suçlarla bağlantılı olabilmektedir. Bu kapsamdaki güncel örneklerden birisi de İtalya'daki Calcioscommesse skandalıdır.⁷⁷

FATF/GAFI, 2009 yılında futbolda kara para aklamaya dair bir rapor yayımlamıştır. Bu raporda, spor müsabakalarının manipülasyonunun, kara para aklama yöntemlerinden birisi olarak benimsendiği belirtilmektedir. FATF ayrıca, futbolu neden inceleme altına aldığını üç başlık altında incelemiştir. İlk başlıkta,⁷⁸ sektörün yapısıyla ilgili zafiyetlere değinilmiştir. Futbol piyasasının kolay nüfuz edilebilen bir piyasa olması, müsabaka paydaşlarının karmaşık bağlantılarının varlığı, kötü yönetim ve hukuki yapıların çeşitliliği zafiyetler arasında sayılmıştır. Daha sonra, sektörün finansmanı inceleme konusu olmuştur. Futbol, en geniş maddi hacme sahip olan sporlardan biridir. Bu hacmin artması sonucunda futbol kulüplerinin duyduğu finansal ihtiyaçlar da olağandışı bir şekilde artmıştır. Bu olağandışı artışın sonucunda da bazı futbol kulüplerinin gelecekteki sonuçları öngörememesi sebebiyle zorluklar yaşadığı

⁷⁴ Ceza yargılaması sonucu verilen karar sonucu Tapie ve diğer manipülasyona karışan kişiler ceza almış, OM bir alt lige düşürülmüştür. **Cour de Cassation, Chambre criminelle, du 4 février 1997**, "96-81.227", "<https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007066536>". Erişim Tarihi: 12/11/2023.

⁷⁵ Pascal BONIFACE, Sarah LACARRIERE, Pim VERSCHUUREN, Alexandre TUALLION, David FORREST, Jean-Michel ICARD, Jean-Pierre MEYER, Xuehong WANG, **Sports Betting and Corruption: How to Preserve the Integrity of Sport**, *Institut de Relations International et Strategiques-IRIS, University of Salford Manchester, Praxes Avocats, University of Pekin*, s.16.

⁷⁶ ICSS, **Age**, s.37; Hentbol tarihinde önemli bir yeri olan Nikola Karabatic de bu olaydan dolayı ceza almıştır. La Voix du Nord, **HANDBALL "Les frères Karabatic condamnés à deux mois de prison avec sursis en appel pour paris truqués"**, Yayımlanma Tarihi: 01/02/2017, "<https://www.lavoixdunord.fr/112433/article/2017-02-01/les-freres-karabatic-condamnes-deux-mois-de-prison-avec-sursis-en-appel-pour>", Erişim Tarihi: 16/02/2022.

⁷⁷ ICSS, **Age**, s.37.

⁷⁸ FATF/GAFI, **"Money Laundering through the Football Sector"**, Temmuz 2009, parag.47-50.

tespit edilmiştir.⁷⁹ Son ayırında futbolun kültürel boyutundan incelenmiştir.⁸⁰ Bazı oyuncuların sosyal zafiyetleri, futbolun toplumsal rolü ve maddi olmayan ödüller kültürel boyutlar olarak sayılmıştır. Bununla birlikte, hatır şikesi kavramı ise kültürel boyutta da değerlendirilebilir.

Kardeş takım (sister-team) politikasının gelişimiyle birlikte spor müsabakalarının manipülasyonu bakımından yeni bir tartışma doğmuştur. Tartışmanın doğmasının sebebi özellikle futbolda görülen çoklu takım sahipliğidir. Örnek olarak, bünyesinde başlıca Manchester City'yi barındıran City Football Group,⁸¹ RedBull grubunun sahip olduğu takımlar,⁸² Pacific Media Group/NewCity Capital⁸³ grupların bünyesinde birden fazla kulüp bulunmaktadır. Oluşan yeni nesil çoklu kulüp sahipliğinin amacı, Afrika ve Latin Amerika'daki yetenekli futbolcuların keşfedildikten sonra Avrupa'ya getirilmesidir. Avrupa'ya getirdikten sonra ise alt seviyedeki takımlarda tecrübe ve uyum kazanmasından sonra lider takıma kazandırılması hedeflenmektedir.⁸⁴ Bu bağlamda, yeni sahiplik modellerinin etkisinin kulüp düzeyinden ziyade grup/paydaşlar üzerinde olduğu için bu maddenin ihlalinden söz edilmediği görüşü söz konusudur.⁸⁵

UEFA, çoklu takım sahipliğine olumlu bakarak, ENIC⁸⁶ kararındaki⁸⁷ görüşünü değiştirmiştir. Bu kararında UEFA, 19 Mayıs 1998 yılında AEK ve Slavia'nın aynı şirkete sahip olduğundan ötürü bu iki kulübün aynı anda aynı turnuvaya

⁷⁹Age, parag.51-53.

⁸⁰Age, parag, 54-56.

⁸¹ City Football Group, <https://www.cityfootballgroup.com/our-clubs/>, Erişim Tarihi: 20/03/2022.

⁸²Red Bull Salzburg (AVUSTURYA), FC Liefering (AVUSTURYA), New York Red Bulls (AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ), Red Bull Bragatino (BREZİLYA), Red Bull Ghana (GANA) ve RasenBallSport RB Leipzig resmî olmayan ismiyle Red Bull Leipzig (ALMANYA).

⁸³KV Oostende (BELÇİKA), Den Bosch (HOLLANDA), Barnsley (İNGİLTERE), Esbjerg FB (DANİMARKA), AS NANCY (FRANSA) FC Thun (İSVİÇRE).

⁸⁴ Tomas GRELL, **Multi-Club Ownership in European Football – Part I: General Introduction and the ENIC Saga**, *Asser International Sports Law Blog*, Editör: Antoine Duval, Yayım Tarihi: 24/10/2017, Erişim Tarihi: 22/03/2022.

⁸⁵ Michael SAVVA, Stuart BOLTON, **How Leagues And Football Club Groups Are Leveraging Equity Finance**, “LawInSport”, Yayım Tarihi:17/09/2021, <https://www.lawinsport.com/topics/item/how-leagues-and-football-club-groups-are-leveraging-equity-finance#references>, Erişim Tarihi:22/03/2022.

⁸⁶ENIC (The English National Investment Company), medya, spor ve eğlence sektöründe faaliyet gösteren, Londra borsasına kayıtlı bir halka açık limited şirkettir. Medya ayağı da spora özellikle bahis hizmetlerinin sunulması şeklinde hizmet vermektedir.

⁸⁷ECJ, **COMP/37 806: ENIC/ UEFA**, Karar Tarihi:25/06/2002, parag.6.

katılamayacağını bütünlüğe dair UEFA yönergesi uyarınca karar vermiş olup CAS⁸⁸ bu kararı çoklu kulüp sahipliğinin futbolun özel durumunu da ele alarak bir çıkar çatışması sağlayacağını ifade ederek⁸⁹ onanmış ve ABAD da UEFA'nın verdiği bu kararın ATA (Avrupa Topluluğu Anlaşması) 81-82 (ABİHA 101-102) uyarınca rekabeti kısıtlayıcı ve UEFA'nın hâkim durumunu kötüye kullanır bir nitelikte olmadığını belirtmiştir.⁹⁰

Son tahlilde UEFA, 2017-2018 sezonunda Salzburg ve Leipzig'in UEFA Şampiyonlar Ligi'nde aynı anda mücadele edebilmesinin bütünlüğe dair (madde 5) bir ihlal oluşturmadığına kanaat getirerek aynı grubun takımlarının aynı UEFA organizasyonlarında mücadele etmesine olanak tanımıştır.⁹¹

Formula 1'de bakımından ise kardeş takım politikası (sister-team policy) Redbull bakımından Alpha Tauri (Eski adıyla Toro Rosso) ve Redbull takımları aynı şirket tarafından idare edildikleri için bu duruma örnektir. 2012 yılında son yarış olan Brezilya Grand Prix'in de J.E Vergne'nin Sebastian Vettel'in kendisini geçebilmesi için kasıtlı olarak pite girmesi Vettel'in şampiyon olabilmesi bakımından olumlu bir etki göstermiştir. Bu iki takım gerektiği durumlarda birbirlerine yardım dahi etmektedir. Hatta motor üreten firmaların kısıtlı olması sebebiyle bazı F1 takımları motorlarını, motor üreten başka takımlardan almaktadır. Bunlara da dolaylı kardeş takım diyebiliriz. Örnek olarak, Redbull takımının dolaylı kardeş takımı olan Lotus'un pilotlarının (Romain Grosjean ve Kimi Raikkonen), Yine 2012 yılında Redbull pilotu Sebastian Vettel'e rakip olan Ferrari'nin pilotu Fernando Alonso'nun yaptığı kazalara karışmaları dolaylı kardeş takımın üzerinde de manipülasyon riskinin varlığını arttırmaktadır⁹³. Uluslararası Otomobil Federasyonu "Fédération Internationale de l'automobile-FIA" 2015 yılında otomobillerde iletişimi yasaklamaya karar verse de bunun biraz ağır

⁸⁸CAS, "AEK Athens and SK Slavia Prague / Union of European Football Associations (UEFA)", "98/200" Karar Tarihi:20/08/1999.

⁸⁹ CAS, 98/200, Agk, parag.135.

⁹⁰ ECJ, ENIC/ UEFA, "COMP/37 806", parag.47.

⁹¹ UEFA, **Salzburg and Leipzig Admitted into UEFA Champions League**, Yayın Tarihi:20/06/2017, Erişim Tarihi:23/03/2022, "<https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-financial-controlling-body/news/023a-0f8e547c3c4e-b72e21e04486-1000--salzburg-and-leipzig-admitted-into-uefa-champions-league/>"

⁹² Aynı takımlar 2018-2019 yılında da UEFA Avrupa Ligi'nde de aynı gruba düşmüş olup, RB Salzburg grupta oynadığı bütün maçlarını kazanıp (1 ve 5. haftalarda RB Leipzig karşısında galip gelmiştir) lider çıkarken; RB Leipzig ise grupta 7 puan toplayıp, 9 puan toplayan Celtic'in arkasında 3. olup elenmiştir.

⁹³Salomeja ZAKSAITE, Karolis RADUSEVICIUS, **Manipulation of Competitions in Formula-1: Where Policy Ends and Cheating Begins**, "T.M.C Asser Instituut, International Sports Law Journal (2017/16), Springer", Yayın Tarihi: 02/12/2016, s.243-244

bir karar olduğunu görüp şu anda sadece radyodaki mesajları dinlemektedir⁹⁴. Bununla birlikte Redbull grubunun Alpha Tauri'yi kurmasındaki temel amaç kendi akademisinde yetiştirdiği pilotlara Formula 1 seviyesinde tecrübe kazandırmaktır. Bu yönüyle futbolda gördüğümüz çoklu takım sahipliği ile benzetilmektedir.

Kevin Carpenter'a göre Formula 1'de her takım tek bir araç ile yarışması bu sorunu çözebilecektir.⁹⁵ Kanaatimize göre, özellikle Covid-19 sonrası dönemini de değerlendirerek F1'in de ekonomik yapısını ve otomobil piyasasının da durumunu göz önüne alarak bu durum F1'in kalitesini düşürebilecek ve takımları ekonomik olarak zorlayabilecektir.

Spor müsabakalarının manipülasyonun engellenmesi için esas olan iyi yönetim ilkelerinin belirlenmesi ve soruşturma sistemlerinin geliştirilmesidir.⁹⁶ İyi yönetim ilkelerinin geliştirilmesi ise COVID-19 pandemisiyle birlikte daha da güçsüz duruma düşen sporcuların⁹⁷ ve liglerin manipüle edilmesinin çok daha rahat olması esas sorunu oluşturmaktadır.⁹⁸

1.4. Spor Bahisleri ve Çeşitleri

Spor bahisleri, Sözleşme'nin 2/5. maddesinde, "*spor müsabakasıyla ilgili gerçekleşecek belirsiz eylemlere dair para kazanmak için belirli bir parasal değer riskte edilmesi*" olarak tanımlanmıştır.

Türk mevzuatında doğrudan bir spor bahisleri tanımı yapılmamıştır. Bununla birlikte 5738 sayılı *Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılmasına Dair Kanun*⁹⁹ ile spor bahisleri bakımından müşterek ve sabit ihtimalli bahis olmak üzere ikili bir ayırım yapılmıştır. Bu

⁹⁴Age, s.244.

⁹⁵Kevin CARPENTER, **There's No Vettel In Team: Sporting Match-Fixing In F1?** "LawInSport", Yayımlanma Tarihi:31/03/2013, "<https://www.lawinsport.com/blogs/kevin-carpenter/item/there-s-no-vettel-in-team-sporting-match-fixing-in-f1>". Erişim Tarihi:31/05/2023.

⁹⁶SHRIVASTAVA, ATREYA, Age.

⁹⁷Birleşmiş Milletler Suç ve Uyuşturucu ofisinin Interpol ile iş birliği sonucu çıkarttığı rapor için: UNODC, "**Ensuring that Integrity is at the Core of Sport's Response to the Pandemic: Preventing Corruption in Sport and Manipulation of Competitions.**"

⁹⁸ McLaren Global Sport Solution-Centre Canadien pour l'Ethique dans le Sport, **Manipulation de matchs et paris sportifs: Une menace croissante pour l'intégrité du sport canadien**, "*Livre blanc en réponse au Symposium international sur la manipulation de matchs et les paris sportifs*" Toronto/Ontario 24 et 25 avril 2019, Publié: 2 octobre 2019, s.5.

⁹⁹5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5738.pdf>, Erişim Tarihi: 11/12/2022.

ayırma göre, müşterek bahis oyunlarındaki ikramiye belirli bir yüzde ile kazanan bahisçiler arasında paylaşılırken (5738 sayılı K. m.2/h), sabit bahis oyunlarında ikramiyede verilecek tutar önceden belirlenir (5738 sayılı K. M.2/n).

Bahis çeşitlerinden ilki klasik anlamda bildiğimiz müsabakanın doğrudan sonucunu manipüle etmektir. Örneğin, A kişinin müsabakayı kazanacağına (back bet) veyahut kaybedeceği (lay bet) bahsine oynamaktır.¹⁰⁰ Bir başka örnek ise proposition bet yani müsabakanın bir kısmına etki eden bahislere verilen isimdir. Örneğin, Anadolu Efes'in bir maçta 80 sayıdan daha mı fazla yoksa daha mı az atacağına dair bahis (alt-üst bahsi) veya bir futbol müsabakasında 10 kornerin altı mı yoksa üstü mü olacağına dair bahislerdir. Spot fixing kavramı ise, proposition betin yani bu kısmi bahis bakımından müsabakanın manipüle edilmesine verilen isimdir. Bu tip bahis müsabaka sonucuna doğrudan etki etmemektedir.¹⁰¹ Snooker, tenis gibi bireysel sporlarda bir seti veya bir framei (oyun) kaybetmek hem kesin sonuç verir hem de tespit edilmesi daha zordur. Ayrıca final sonucuyla bağlantılı olmadığı için bazı atletler tarafından daha masumane görülmektedir.¹⁰² Ayrıca teknolojinin gelişimiyle birlikte de bahislerin müsabaka devam ederken canlı oynanabilmesiyle birlikte spor bahislerinin gelişimi hızlanmıştır.

Spor bahisleri ayrıca yasal ve yasadışı bahis olarak ikiye ayrılmaktadır. Yasal ve yasadışı bahis ayrımı bakımından da başka bir ayırma gidecek olursak beyaz(white), gri(grey) ve siyah(black) market olarak üçlü bir ayırım söz konusudur. Bu ayrımı tercih etmemizin sebebi gri marketin yasallığı üzerine çıkan tartışmalardır. Beyaz market, bahis oynayıcısının ikametinin bulunduğu yerdeki lisanslı/yasal bahis operatörleridir. Siyah market ise dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir lisansa sahip olmayan bahis operatörleridir. Bunların yasadışı bahis operatörleri olduğuna dair herhangi bir itiraz da yoktur.

Malta'nın Sözleşmeye itirazını ve Sözleşme çalışmalarındaki anlaşmazlığın temelini Gri marketin tanımı oluşturmaktadır. Gri market, müşterinin bulunduğu yerde

¹⁰⁰Asian Racing Federation, "Good Practice in Addressing Illegal Betting: A Handbook for Horse Racing and Other Sports to Uphold Integrity", s.124.

¹⁰¹McLaren, Age s.5.

¹⁰²Dawn AQUILINA, "Cases of Match-Fixing in Tennis and Snooker"; Editör Jean-Patrick VILLENEUVE, Martial PASQUIER, "International Sports Betting: Integrity, Deviance, Governance and Policy", s.52-53.

bir lisansa sahip olmamakla birlikte dünyanın başka yerlerinde lisansa sahip olan bahis operatörlerinin statüsüne verilen isimdir.¹⁰³ Gri marketin kapsamını oluşturan bahis operatörleri, lisanslarını genel olarak Malta, Cebelitarık, Man Adası veya Filipinler'in Cagayan adası gibi yerlerde bulunmaktadır. Buralardaki marketler vergi cenneti olması sebebiyle online bahis şirketlerinin %80'inin merkezleri buralarda bulunmaktadır. IRIS'e (Institute of International and Strategic Relations) göre ise bu ülkeler spor bahis cenneti olarak adlandırılmaktadır.¹⁰⁴ Gri marketin kapsamında bulunan operatörler, kendilerinin birçok otorite tarafından yetkilendirildiklerini dolayısıyla yasadışı sayılmayacakları görüşünü savunmaktadırlar. Buna karşılık ise bu gri marketlerin varlığının yasadışı bahsi kolaylaştırdıkları söylenebilir.¹⁰⁵ Ek olarak bu gri market olarak adlandırılan operatörlerin, legal operatörlerin aksine, ilgili ülkede vergi ve önleyici tedbirlere maruz kalmadan işlem yapabilmesi yasal operatörlerin üzerinde ağır bir yük oluşturmaktadır.¹⁰⁶

Sözleşme'nin 3/5-a. maddesinde yasadışı spor bahisleri tanımlanmaktadır. Müşterinin bulunduğu konumda lisansa sahip olmayan her bir bahis operatörü yasal bahis operatörü sayılmamaktadır. Yasadışı bahis operatörünün oynattığı spor bahisleri de yasadışı bahis kategorisine girmektedir. Örneğin, Paddy Power isimli spor bahis operatörü, lisansı bulunduğu için Birleşik Krallık'ta hizmet verdiğinde yasal bahis operatörü statüsündeyken, Türkiye'de herhangi bir lisansa sahip olmadığından burada hizmet vermesi halinde burada yasa dışı bahis operatörü statüsündedir.

COVID-19 salgınının artmasıyla birlikte yasadışı bahislere yönelim de artmıştır. ANJ'nin (Autorité Nationale des Jeux) 2021 raporundan aktarılan bilgiye göre, yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda Fransa'da, 2016'da 500 bin kişi olarak tespit edilen yasadışı bahis oynayan oyuncuların 2020 yılında 1,4 ile 2,2 milyon kişi arasında bir yere yükseldiği tahmin edilmektedir.¹⁰⁷

¹⁰³Asian Racing Federation, **Age**, s.18.

¹⁰⁴ICSS, **Age**, s.12.

¹⁰⁵Asian Racing Federation, **Age**, s.18.

¹⁰⁶Lea MEYER, **Multidimensional Sports Betting Operators** ; Editör Jean-Patrick VILLENEUVE, Martial PASQUIER, "**International Sports Betting: Integrity, Deviance, Governance and Policy**," s.29.

¹⁰⁶Asian Racing Federation, **Age**, s.18.

¹⁰⁷ Autorité Nationale des Jeux (ANJ), "**Rapport d'Activité Juin 20-Juin 21**", s.74.

Malta, gri marketin yasadışı spor bahisleri kapsamında sayılmasından dolayı bu sözleşmeye taraf değildir ve Avrupa Birliği'nin de sözleşmeye girmesini veto etmektedir ve ABİHA madde 128/11 uyarınca da Adalet Divanı'na da başvuru yapmıştır.¹⁰⁸ Malta'nın vetosu, AB hukuku kapsamında, çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı olarak incelenecektir.

Türkiye mevzuatında ise yasal spor bahislerini oynatan kurum Spor Toto Teşkilat Başkanlığına aittir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri, *2018 yılındaki 4 Sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 'nin*¹⁰⁹ 450. maddesinde belirlenmiştir. İkinci fıkraya göre teşkilat bu yetkilerini kendisi kullanacağı gibi bu yetkileri gerçek veya tüzel kişilere de devredebilir.¹¹⁰

Spor bahislerinin bir diğer türü ise düzensiz spor bahisleridir. Sözleşme'nin 3. maddesinin 5-b fıkrası uyarınca düzensiz spor bahisleri, *“söz konusu pazarın olağan veya öngörülebilir yapısı bakımından tutarsızlık bulunan veya bahis ile alakalı gidişatında olağandışılık olan herhangi bir spor bahis faaliyeti”* demektir. Ezcümle, şikeye dayalı her türlü bahis düzensiz bahistir.¹¹¹

Üçüncü tür olarak ise şüpheli spor bahisleri, Sözleşme'nin 3. maddesinin 5-c fıkrasında, *“güvenilir ve tutarlı kanıtlara göre spor müsabakasının manipülasyonu ile bağlantılı olduğu spor bahislerine”* denir.

1.5. Spor Organizasyonları ve Müsabaka Organizatörleri

Spor organizasyonları, Sözleşmenin 31. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, Sözleşme Takip Komitesi'nde sayılan, sporu yöneten ulusal ve uluslararası kuruluşları

¹⁰⁸ Malta Gaming Authority, **“Malta files a request to the Court of Justice of the European Union related to the Convention on the Manipulation of Sports Competitions,”** Yayın Tarihi: 18/07/2014 [“https://www.mga.org.mt/malta-files-request-court-justice-european-union-related-convention-manipulation-sports-competitions/”](https://www.mga.org.mt/malta-files-request-court-justice-european-union-related-convention-manipulation-sports-competitions/), Erişim Tarihi: 16/01/2022.

¹⁰⁹Resmî Gazete: 15/7/2018, Sayı:30479.

¹¹⁰5738 Sayılı Kanun uyarınca yapılan 2019/15536 sayılı ihalede, ihaleyi en düşük teklifi veren Şans Girişim Ortak Girişimi kazanmıştır. Anadolu Ajansı, **‘İddaa’ İhalesi Sonuçlandı**, Yayın Tarihi: 13/02/2019, [“https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/iddaa-ihalesi-sonuclandi/1391001”](https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/iddaa-ihalesi-sonuclandi/1391001), Erişim Tarihi:16/01/2021.

¹¹¹United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)/IOC, **Criminalization Approaches to Combat Match-Fixing and Illegal/Irregular Betting: A Global Perspective**, *“Comparative Study on the Applicability of Criminal Law Provisions Concerning Match-Fixing and Illegal/Irregular Betting”*, Lausanne/Vienna 2013, s.18.

ifade eder. Bu liste ilk defa 3. Takip Komitesi toplantısında net bir şekilde sayılmıştır¹¹². Bu tanıma göre spor organizasyonları uluslararası ve ulusal organizasyonlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bununla birlikte ulusal organizasyonlar bünyesinde ulusal çatı organizasyonları (ulusal spor konfederasyonları) da kapsamaktadır. Çatı organizasyonları, kendisiyle aynı hedefe sahip olan diğer organizasyonları kontrol eden veya yöneten organizasyonlarına verilen addır.¹¹³ Futbol bakımından UEFA, kendisine bağlı diğer organizasyonları kontrol edip ve yönetmesi sebebiyle çatı organizasyona örnek olarak verilebilir. Müsabaka manipülasyonu iddialarını yürütmek, katılımcıların ve paydaşların güvenini sabit tutmak sadakat, dürüstlük ve sportmenlik ilkesinin özüne dokunması açısından çatı organizasyonları hayati bir öneme sahiptir.¹¹⁴ Buna rağmen, spor organizasyonları müsabaka manipülasyonu iddialarını sınırlı bir şekilde inceleyebilir. Bunun ilk nedeni, spor organizasyonlarının sadece sporun paydaşları üzerinde yetkili olmasıdır. İkinci nedeni ise spor organizasyonları, kolluk kuvvetleri gibi geniş kapsamlı bir soruşturma yürütmesi mümkün değildir.¹¹⁵ Ayrıca, spor organizasyonlarını yöneten kişiler bazen manipülasyonun da paydaşı olabilecekleri gibi ilgili sporun değerini kaybedeceği için bazen manipülasyonun varlığını örtbas edebilecekleri için bu durumda bir çıkar çatışması kavramı ortaya çıkabilmektedir.¹¹⁶ Özetle, spor organizasyonlarının yürüttüğü soruşturmalar disiplin soruşturması olup, ceza soruşturmaları açısından kolluk kuvvetleriyle iş birliği yapılması gerekmektedir.

Uluslararası organizasyonlara verilebilecek en iyi örnek olarak Uluslararası Olimpiyat Komitesi “IOC” verilebilir. IOC, Olimpik Şartın 1. maddesinde en yüksek otorite olarak belirlenmiş olup, IOC bünyesinde Olimpik Hareket kapsamında Olimpik Şartı tarafından yönetilmeyi kabul eden organizasyon, sporcu ve diğer kişileri içerir. Olimpik Hareket’in üç ana kolu IOC, Uluslararası Spor Federasyonları (IFs) ve Ulusal Olimpiyat Komiteleridir (NOC). Şartın 2. maddesinde ise IOC’nin yetkileri sayılmıştır.

¹¹²Council of Europe, “**Follow-Up Committee on the Manipulation of Sports Competitions T-MC(2021)19**”, 3rd meeting (11-12 October 2021) Strasbourg, “<https://rm.coe.int/t-mc-2021-18-en-sports-organisations/1680a41399>” Erişim Tarihi: 10/01/2022.

¹¹³Cambridge Dictionary, **Umbrella Organization**, “<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/umbrella-organization>”, Erişim Tarihi: 25/01/2022.

¹¹⁴UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), “**Resource Guide on Good Practices in the Investigation of Match-Fixing**”, Birleşmiş Milletler 2016, s.9.

¹¹⁵Age, s.51.

¹¹⁶Age, s.51-52.

Türkiye'nin ulusal olimpiyat komitesi Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'dir (TMOK).¹¹⁷

Müsabaka organizatörü ise yasal yapısı fark etmeksizin, spor müsabakalarını düzenleyen spor kuruluşu veya diğer gerçek veya tüzel kişilere verilen isimdir. Genel anlamda spor organizatörleri aynı zamanda müsabaka organizatörü olmakla birlikte bazı durumlarda spor organizasyonları diğer kişilerin organize ettiği müsabakaları da tanımaktadır.¹¹⁸ Müsabaka organizatörlerine verilebilecek en önemli örnek erkekler İngiltere Premier Ligi'dir. Premier Lig, ligi oluşturan 20 kulübün¹¹⁹ hisselerinin tamamına sahip olduğu bir limitet şirkettir.¹²⁰ Bu 20 kulüp Premier Lig hakkındaki konularda münhasır bir yetkiye sahiptir.

1.6. Müsabaka Paydaşları

Müsabaka paydaşları esas olarak üç farklı gruba ayrılmaktadır. Bu üç grup doğrudan veya dolaylı olarak müsabakanın içinde bulunmaktadır.

İlk grup, spor etkinliklerinin aktif katılımcıları olan sporculardır. Kişi grubu terimi ise takım sporlarındaki takımı ifade etmektedir. Cristiano Ronaldo (Futbol), Claudia Pechstein (Sürat Pateni) gibi kişiler sporcu tanımına örnektir. Sporcuların müsabaka manipülasyonu ile mücadele açısından önemi ise müsabakanın sonucunu doğrudan etkileyebilmelerinin yanı sıra profesyonel sporcuların, genç sporculara ilham kaynağı olması ve müsabaka manipülasyonunun önlenmesinde benimsenmesi gereken fair-play ve olimpizm değerlerinin aktarılmasında köprü görevi görmeleridir.¹²¹

¹¹⁷ Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, "<https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/>", Erişim Tarihi: 31/01/2022.

¹¹⁸ Council of Europe, Age, "Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition", parag.49.

¹¹⁹ Bu 20 kulüp düşenler-çıkanlar neticesinde her sene değişmektedir. 2022-2023 sezonu bakımından paydaş takımlar: Arsenal, Aston Villa, Bournemouth, Brentford FC, Brighton & Hove Albion, Chelsea, Crystal Palace, Everton, Fulham, Leeds United, Leicester City, Liverpool, Manchester City, Manchester United, Newcastle United, Nottingham Forest, Southampton, Tottenham Hotspur, West Ham United, Wolverhampton Wanderers, "Premier League Handbook 2022/2023".

¹²⁰ Premier League, About the Premier League, "<https://www.premierleague.com/about>", Erişim Tarihi: 02/02/2022.

¹²¹ Kristin HALMANN, Severin MORITZER, Marc ORLAINSKY, Korneliya NAYDENOVA, Fredy FURST, Match-Fixing and Legal Systems: An Analysis of Selected Legal Systems in Europe and Worldwide with Special Emphasis on Disciplinary and Criminal Consequences for Corruption in Sport and Match-Fixing, "Erasmus+ Programme of the European Union, Project Number: 590606-EPP-1-2017-1-PL-SPO-SCP", s.1.

İkinci grupta ise, sporcu destek personeli bulunmaktadır. Bu tanım kapsamında müsabakalara katılacak olan sporcular ile çalışan antrenörler, sağlık personeli, menajerler, kulüp yetkililerini ifade etmektedir. NBA (Amerikan Basketbol Ligi) de kurulmuş olan oyuncular birliği gibi kuruluşlarda bu tanım kapsamındadır.

Üçüncü grupta ise, resmi görevliler bulunmaktadır. Resmi görevliler, spor müsabakalarını organize eden ve destekleyen oluşumların sahipleri, hissedarları, yöneticileri, personelleri aynı zamanda sponsorlar veya gazeteciler gibi spor organizasyonlarına akredite olup ilgili organizasyonun parçası olan kişiler de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Hakemler, jüri üyeleri ve tüm akredite kişileri de resmi görevli olarak sayılmaktadır. Aynı zamanda bu tanım, uluslararası spor kuruluşlarının ve gereğince yetkili spor müsabakasını tanıyan diğer tüm spor kuruluşlarının yöneticilerini ve personellerini de kapsar.

1.7. Spor Bahis Düzenleme Otoriteleri ve Bunların Sözleşme Kapsamındaki Sorumlulukları

1.7.1. Genel Olarak

Devletlerin spor bahislerinin oynanmasını yönetme yöntemi, yasaklama, bir operatöre tekel hakkı verme (monopol) veya lisans yöntemidir. Yasaklama (Pakistan) usulü, çalışmamız bakımından bir öneme sahip olmadığı için sadece isim olarak bahsedilecektir. Günümüzde lisans yöntemi en etkili yöntem olsa da bazı ülkeler hâlâ spor bahislerini yürütme işini tek bir kuruluşa vermektedir. ABAD içtihadına göre de belli şartlar altında devletlerin tekel hakkını vermesi AB hukukuyla da uyumludur. Bu kısıtlamaların ilk şartı kamu düzenini sağlamaktır. Bir diğer unsur ise üye devletler, tekel hakkı verilen kuruluşları etkin bir şekilde yönlendirme ve kontrol etme hakkına sahipken bu hakkı kullanırken takdir yetkisinin sınırlarını aşmamalıdır. Üçüncü olarak bu münhasır hak, devlet tarafından yönetilen kâr amacı gütmeyen kuruluşlara devredilebilir. Son olarak ise, ilgili mevzuat, internet üzerinden oynanan loto ve yarış dışı (hipodrom) bahislerini işletilmesi için münhasır hak verilmesi de ayrımcılık teşkil etmemektedir.¹²²

Düzenleyici kurum kavramından genel olarak, kanun tarafından yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşlarının müşteri yararına marketi denetleyen kurumlar

¹²²ECJ, **Opinion of Advocate General Bot, Delivered on 14 October 2008, "CASE C-42/07" s.I-7640**, parag: 11-14.

anlaşılmaktadır. Sözleşme çerçevesinde ise genel olarak spor bahis marketinden sorumlu kurullar düzenleyici kurumlar olarak adlandırılmaktadır¹²³. Taraf devletler, Sözleşme uyarınca bahis düzenleme otoritelerinin kurulmasını ve çeşitli alanlarda görevlendirilmesini sağlayacaklardır. İlgili bahis düzenleme otoritelerinin çeşitli konular bakımından tedbir alma yetkisine sahiptir. 9/a. maddesinin belirttiği üzere yasadışı, şüpheli ve düzensiz bahisler bakımından otoriteler arasında bilgi alışverişi yapılmasını öngörmektedir.

9/b. maddesi ise spor bahislerinin, spor bahisleriyle alakalı manipülasyonla mücadele etmek için, spor müsabakalarındaki bahis arzını sınırlandırılabilir. Bu kısıtlamanın muhatapları spor organizasyonları ve spor bahis operatörleridir. Örneğin, Fransa’da online spor bahis oyunlarını düzenlenişini kontrol eden ANJ¹²⁴ (Eski adıyla ARJEL¹²⁵), spor bahisleri bakımından bir spor dalına ait hangi liglere ve ne tip bahisler oynatılabileceğini belirlemiştir.¹²⁶ 18 yaş altı müsabakalar ve organizasyon ve/veya spor bahis şartlarının yetersiz olduğu spor müsabakaları bu madde kapsamının dışındadır. Organizasyon şartlarının yetersiz olması durumuna hazırlık karşılaşmaları genel olarak örnek verilebilir. Hazırlık maçları, 18 yaş altı müsabakalar ve daha alt klasmandaki mücadeleler, manipülasyonunun daha kolay olması açısından, organize suç örgütlerinin kuvvetle muhtemel bu müsabakalara yönlendirmekte ve bu müsabakaları yüksek risk altına sokmaktadır.¹²⁷ Covid-19 sürecinde özellikle futbolda bazı Avrupa ülkelerinde de tespit edilen hayalet maçlar (ghost matches) bahis oynayan kişileri yanıltmak amacıyla ortaya çıkan bir manipülasyon türüdür.¹²⁸ Hayalet maçlar, bahisçileri yanıltmak amacıyla hiç gerçekleşmemiş bir müsabakayı gerçekleştirmiş gibi gösteren, manipülatörlerin sonuçlarına karar verdiği bir müsabaka türüdür. 2020 yılının mart ayının sonlarında (Covid-19 hastalığının dünya çapında pandemi¹²⁹ ilan edildikten kısa

¹²³Council of Europe, **Age**, “*Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition*”, parag.96.

¹²⁴ ANJ: *Autorité Nationale des Jeux “Ulusal Oyun Otoritesi”* .

¹²⁵ ARJEL: *Autorité de Régulation des Jeux en Ligne “Online Oyunları Düzenleme Otoritesi.”*

¹²⁶ANJ, **Décision 2022-025: Annexe 1**, “*Compétitions et manifestations sportives inscrites sur la liste des supports de paris autorisés;*” **Annexe n° 2 - Décision 2022-025** “*Liste consolidée des types de résultats et phases de jeux correspondantes*”, <https://anj.fr/les-paris-sportifs#listesport>, Erişim Tarihi: 22/02/2022.

¹²⁷Europol, “**The Involvement of Organised Crime Groups in Sports Corruption, Situation Report,**” 06/12/2021, s.21.

¹²⁸**Age**, s.21.

¹²⁹¹²⁹Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), “**WHO Director-General’s Opening Remarks at the Media Briefing on COVID-19**”, <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s->

bir süre sonra) Ukrayna’da birçok hayalet maç bildirimini alınmıştır. Bu bildirimlerin temelini oluşturan husus “Azov Cup” adıyla oluşturulan bir turnuvadır. Bu turnuva FC Berdyansk adıyla bir kulüp adına açılan sahte Facebook hesabı ve kurulan sahte “resmî sitesi” üzerinden bir tanım yapılmıştır. Bahis veri sağlayıcıları da bu maçların üzerine bahis oynamıştır. 27 Mart tarihinde Ukrayna Futbol Federasyonu sözcüsü böyle bir müsabakanın bulunmadığını belirtmiştir.¹³⁰

Aynı maddenin c fıkrasında ise, müsabaka manipülasyonunun önlenmesi amacıyla, spor organizasyonlarına bahis çeşitleri ve konusu hakkında önceden bilgi iletilmesidir. Miktar, hesap hareketleri, toplam oynanan bahis miktarı veya müşterilerin kimlikleri hakkındaki bilgiler bu kapsamda değildir. Risk durumu tespit edildiğinde ise, spor organizasyonlarının düzenledikleri organizasyonlardaki manipülasyonla mücadele etme amacıyla, düzenleyici otoriteler veya diğer sorumlu otoriteler tarafından karar verilmesiyle hangi bilgilerin spor organizasyonlarına sağlanacağı belirlenmiştir.¹³¹ Bu iş birliğinin önündeki en büyük engel, resmi olarak önceden bilgi paylaşımı talebi olsa dahi, bazı AB ülkelerinde kurulmuş olan bahis operatörlerinin operasyonel merkeziyle lisansının bulunduğu yerin farklı yerlerde olması sebebiyle sürecin uzamasıdır. Birleşik Krallık Kumar Komisyonu “Gambling Commission”, 2014 yılında bu sorunun çözülmesi amacıyla, Birleşik Krallık üzerinde faaliyet gösteren tüm bahis operatörlerinin Kumar Komisyonu’ndan lisans alması şartını getirmiştir.¹³²

Aynı maddenin d fıkrasında ödeme şekillerinin kullanımına dikkat edilmesi de bahis düzenleme otoritelerinin görevi olarak sayılmıştır. Ödeme şekillerinin kullanılması mali akışın izlenebilmesi açısından önemlidir. Bu akışta özellikle gönderenler, alıcılar ve miktarlar öne çıkmaktadır. Bu takibin esas amacı ise kara para aklanmasının ve diğer hileli işlemlerin önlenmesidir.

Kripto paraların statüsü de mali akışın izlenmesi açısından önem taşımaktadır. Kripto paralar blockchain teknolojisine dayalı olarak, bütün işlemlerin eşler arası ağ üzerinden dağıtılmış defterler vasıtasıyla (blok) kullanıcıların herhangi bir bankaya

[opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020](#) Yayın Tarihi: 11/03/2020, Erişim Tarihi: 21/02/2022.

¹³⁰Oscar BRODKIN, *Ghost Games: An Explanation*, “Sportsradar”, Yayın Tarihi: 06/04/2020, s.1.

¹³¹ Council of Europe, “Age. Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition”, parag.99.

¹³² CK Consulting and Stichting VU-VUmc, “The Monitoring Systems of Sports Betting and Warning Mechanism between Public and Private Actors,” *BETMONITALERT*, Mayıs 2017, s.69.

gereksinim duymadan yaptığı işlemlerdir. Kripto paralar hem güvenli hem de elektronik para türü olduğu için online işlemlerde yaygın olarak tercih edilmektedir. Ayrıca kripto paralar üzerinden anonim işlem yapılabilmesi yasadışı örgütlerin dikkatini çekip bu yöntemi yasadışı amaçları için kullanmaktadırlar¹³³. Ekim 2020 yılında Çin’de yaklaşık 120 milyon yuan değerindeki kumar gelirini aklamak için ABD dolarının değeriyle bağlantılı olan Tether adlı kripto parayı kullanan 77 kişi göz altına alınmıştır.¹³⁴ Birleşik Krallık Kumar Komisyonu, kripto paraların bahislerde kullanılma usullerini belirleyen bir bildiri yayımlamıştır¹³⁵. Kumar komisyonunun bu usulleri belirlemedeki temel amaç, kripto paraların üzerinden kara para aklanmasının önleme arzusudur. Bu arzunun ışığında hem kripto para sistemlerini aktif hale getirebilecek hem de bu işlemi yaparken kara para aklanmasını da önleyecek bir lisans sistemi Kumar Yasası’na (Gambling Act 2005) eklenmiştir.¹³⁶

Müsabaka paydaşlarının bahis oynamalarını engellenmesi amacıyla, spor kuruluşları ve gerektiğinde bahis operatörleriyle iş birliği kurulması aynı maddenin e bendinde belirtilmiştir. İngiltere Futbol Federasyonu (FA), eskiden İngiltere erkek futbol milli takımında da oynayan İngiliz futbolcu Daniel Sturridge’a 2018 yılında nereye transfer olacağını yakın çevresine söylediği ve yakın çevresinin de bu durumdan faydalanmak için ilgili transfere bahis aldıkları için Sturridge’a 4 aylık bir ceza vermiştir.¹³⁷ Bu olayın gün ışığına çıkması sebeplerinden biri de Sturridge’ın yakınlarının belirli bahislere yüksek oranlardan çeşitli bahis sitelerinden oynamaya çalışmasıdır. Olimpiyat deontolojisinde de kendi sporuna bahis oynamamak ve içeriden bilgi vermemek bir ilke olarak benimsenmiştir.

Bahis düzenleme otoritelerinin f bendindeki görevi ise yüksek manipülasyonun belirlendiği durumlarda bahis alımını askıya almaktır. Bu manipülasyonun belirlenmesi açısından var olan bahis düzenleme otoriteleri iki farklı yöntem benimsemiştir. İlk

¹³³ Age, “Global Report...,” s.260.

¹³⁴ Age, s.260; Aktaran: Zhang YUZHE, Denise JIA, “How Illegal Online Gambling Lauanders \$150bn from China,” *Caixin*, Yayın Tarihi:22/12/2020, “<https://asia.nikkei.com/Spotlight/Caixin/How-illegal-online-gambling-lauanders-150bn-from-China>.” Erişim Tarihi:24/02/2022.

¹³⁵ Gambling Commission, “Blockchain Technology and Crypto-Assets,” Güncelleme Tarihi: 17/01/2022, “<https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/page/blockchain-technology-and-crypto-assets>”. Erişim Tarihi: 25/02/2022.

¹³⁶ Gambling Commission, “Statement of Principles for Licensing and Regulation,” Güncellenme Tarihi: 09/02/2021, “<https://www.gamblingcommission.gov.uk/policy/statement-of-principles-for-licensing-and-regulation>”, Erişim Tarihi:25/02/2022.

¹³⁷ The Football Association (FA) and Daniel Sturridge “Decision of Appeal Board,” 2/03/2020.

yöntem Fransa ve GLMS (Global Lotteries Monitoring System) tarafından benimsenen kademeli sistemdir.¹³⁸ Bu kademeler sarı, turuncu ve kırmızı olarak adlandırılmıştır. ANJ'ye göre sarı uyarı, oranlar üzerinde bir anomaliyi veya açıklanamayan bir durumu veyahut müsabaka manipülasyonuna dair bir dedikodu haline karşılık gelmektedir. Turuncu uyarı, bahis düzeyinde birçok anomaliyi veya güvenilir bir kaynaktan edinilen bilgiye denk gelmekteyken kırmızı uyarı ise artık durumun polis tarafından bir soruşturmanın konusu olması veya gelen sinyallerin savcılık tarafından incelenmeye alınmasıdır.¹³⁹ 2016-2020 yılları arasında Fransa'da tespit edilen toplam sarı, turuncu ve kırmızı alarm sayısı 354 sarı, 173 turuncu ve 61 kırmızı uyarı olmak üzere 588'dir.

Birleşik Krallıkta ise Spor Bahisleri İstihbarat Birimi (Sports Betting Intelligence Unit-SBIU) kurulmuş olup spor bahislerinin askıya alınmasına dair kendisine gelen ihbarları değerlendirebilen bir sistem kurmuştur. SBIU, yetkisini Komisyon'dan alan, Birleşik Krallık'ta müsabaka manipülasyonu ve bahis bütünlüğünü ile bunlarla operatörlerin, spor organizasyonlarının ve kolluk kuvvetlerinin arasında iş birliğini sağlayan merkez ulusal platform olarak kurulmuştur. Bir manipülasyon iddiasının SBIU radarına girebilmesi için özellikle bu etkinliğin Birleşik Krallık'ta gerçekleşen bir spor etkinliği olması, ilgili tarafların Büyük Britanya'lı olması ve/veya manipülasyon iddiasının Komisyon'un lisanslı operatörlerinden birinde olması gerekmektedir.¹⁴⁰

Bu yapılan şüpheli bahislerin alımının durdurulmasının düzenleyici otoriteye yüklenmesi de f fıkrasında benimsenmiştir. ANJ ve SBIU gibi örnekler bu bakımdan olumlu örnekler olarak verilebilir.

Taraflar, ikinci fıkrada ise ilgili bahis düzenleyici otoritelerin ve diğer otoritelerin isim ve adreslerini Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine bildirecektir.

¹³⁸ CK Consulting and Sticing VU-VUmc, *Age*, s.72.

¹³⁹ ANJ, *Age*, “**Rapport d'Activité Juin 20-Juin 21**”, s.68.

¹⁴⁰ Gambling Commission, “**Betting Integrity Decision Making Framework**”, Ağustos 2017, parag. 3.3.

1.7.2. İzleme Sistemleri

Bahislerin izlenmesi bakımından çeşitli sistemler mevcuttur. Bu sistemler etkili olmasına rağmen mükemmel değildir. Zira mükemmel bir izleme sisteminin varlığından henüz bahsedebilmek mümkün değildir.¹⁴¹

Bu sistemlerden ilki olan alarm sistemi (alert system), izleme açısından benimsenen yöntemlerden biridir. Alarm sistemi, çeşitli paydaşlara (spor organizasyonları, istihbarat ve kolluk vb.) sinyal oluşturmak amacıyla, olası bir spor müsabakasının manipülasyonu ile ilgili bilgileri toplamak, merkezileştirmek ve analiz etmek için tasarlanmış sistemlerdir.¹⁴² Ayrıca, olası manipülasyonların tespit edildikten sonra taraflar arasında bilgi paylaşımı açısından da önemlidir. Alarm sisteminin bilgi kaynakları paydaşlar, istihbarat birimleri ve bahis izleme operatörleridir.

Bahis izleme sistemi (betting monitoring system) ise, muhtemel spor müsabakalarının manipülasyonu ile alakalı bazı düzensiz ve şüpheli bahis hareketleri tespit etmek amacıyla yerel, ulusal ve uluslararası spor bahis pazarlarının izlenmesine yarayan teknik sistemlerdir. Analiz edilen verilere örnek olarak da bahis hacimleri veya oranların değişimi gösterilebilir. İlave olarak, bahis izleme sistemleri, bahis operatörlerinin finansal risk tespiti, bahis ile alakalı kara para aklanması veya bazı yetki alanlarında bahis bağımlılığının tespiti açısından da kullanılmaktadır.¹⁴³ İsviçre merkezli bir özel şirket olan Sportradar'ın geliştirdiği Dolandırıcılık Tespit Sistemi (Fraud Detection System-FDS¹⁴⁴) bu açıdan önemli bir örnektir.

FDS, hassasiyet ve özgüllük kriterleri göz önüne alınarak, manipülasyonun tespiti için dört farklı sonuç öngörülmektedir. Gerçek pozitif, FDS'in şüpheli olarak nitelendirilen müsabakanın gerçekten de manipüle edilmesi olarak değerlendirilir. Bunun tersi olarak da gerçek negatif de şüpheli olarak nitelendirilmeyen bir müsabakanın manipüle edilmemiş olmasıdır. Burada asıl üzerinde durulması gereken durum ise yalancı pozitif ve yalancı negatif durumudur. Yalancı pozitif, adından da

¹⁴¹ Betmonitalert, **Age**, s.166.

¹⁴² **Age**, s.17.

¹⁴³ **Age**, s.18.

¹⁴⁴ *FDS hakkında yapılan detaylı bir çalışma için bkz, David FORREST, Ian G. MCHALE, "An Evaluation of Sportradar's Fraud Detection System," University of Liverpool, University of Salford , Eylül 2015.*

anlaşılabileceği üzere FDS'in yanlış manipülasyon alarmı vermesidir. Yalancı negatif durumu ise FDS'in manipülasyonu gözünden kaçırmasıdır.¹⁴⁵

İlk aşama olarak hassasiyet, pozitif vakalar açısından önemlidir. İzleme mekanizmasının şüpheli olan birçok vakayı kaçırmaması hassasiyetin önemini göstermektedir. Gerçek Pozitif/Gerçek Pozitif+ Sahte Negatif oranı pozitif olarak kategorilendirilen vakaların pozitiflik oranıdır. Özgüllük açısından ise, Gerçek Negatif/Gerçek Negatif+ Sahte Pozitif oranı ise negatif bir vaka olarak kategorilendirilen vakaların negatiflik oranıdır.

Sahte Pozitif durumu özgüllüğün başarılı bir seviyede olmasından ötürü pratikte çok fazla görülmemektedir. Burada asıl önemli olarak görülmesi gereken husus Sahte Negatifliktir. Bahis izleme sistemleri her ne kadar hassas olursa olsun mükemmel bir bahis izleme sistemi mevcut olmadığı için tespit edilemeyen müsabakalar hâlâ önemli bir yere sahiptir. Hatta bazı uzmanlar çeşitli sebeplerden ötürü tespit edilen manipülasyonların buzdağının görünen kısmı olduğunu ileri sürmektedir. Sahte Negatiflik oranını gerçek anlamda kestirmek oldukça güçtür. Bunlara ek olarak manipülatörler de bu sistemlerin çalışma prensipleri hakkında detaylı bilgiye sahip olabilmektedir (Bochum vakası).¹⁴⁶

Bahis hareketliliğinin izlenmesi açısından dolaylı ve doğrudan olmak üzere iki farklı yaklaşım söz konusudur. Dolaylı yaklaşımda da iki aşama bulunmaktadır. İlk aşama bahis hareketleridir. Esas olarak, bahis hareketleri, bilinmeyen bahis hareketlerinin bir göstergesidir. İkinci aşama ise bahis operatörlerinin market genelindeki hacmine dayanmaktadır. Doğrudan yaklaşım ise bahisçilerin kişisel hesaplarına doğrudan erişimidir¹⁴⁷. Başka bir deyişle, spor bahis operatörleri, üyelerinin hesabındaki bahis hareketlerini inceleme yetkisine sahiptir. Bu yetkinin orantılı bir şekilde kullanılması KVKK veya GDPR'a aykırılık teşkil etmemektedir.

1.8. Spor Bahis Operatörleri

2015 yılında 8000'den fazla spor bahsi öneren bahis operatörü mevcuttur. Bu operatörlerin büyük çoğunluğu (%80 civarı) merkez seçimini yaparken vergi cennetlerine (tax havens) ve çok fazla denetime sahip olmayan bölgelere (Malta, Man

¹⁴⁵ Age, s.6.

¹⁴⁶ Betmonitalert, Age, s.56.

¹⁴⁷ Betmonitalert, Age, s.46.

Adası, Alderney, Cebelitarık, Cagayan/Filipinler, Kahnawake/Quebec-Kanada, Antigua ve Barbuda, Kosta Rika vb.) yönlenebilirler. Ayrıca bu bahis şirketlerinin çoğu gerekli ulusal yetkiyi almadığı için yasadışı bahis statüsündedir¹⁴⁸ Betfair, William Hill, Bwin, Ladbrokes, Sisal gibi firmalar bahis operatörlerine örnek olarak gösterilebilir. Türkiye'nin bahis operatörü İddaa ihalesini kazanan Sisal-Şans ortaklığı ve Nesine, Bilyoner gibi lisanslı internet siteleridir.

Özellikle çevrimiçi bahis sektörünün gelişmesiyle bazı bahis operatörlerinin bahis bütünlüğünü sağlamak açısından belirli iş birliği kuruluşları faaliyetlerine katılmaktadır. Uluslararası Bahis Bütünlüğü Birliği (IBIA) hedefini, üyesi olduğu lisans sahibi bahis operatörleriyle birlikte sporda yolsuzluk ve manipülasyon ile mücadele ederek, sporun bütünlüğünü korumak için küresel bir ses olmak olarak belirtmiştir¹⁴⁹. Avrupa Kumar ve Bahis Birliği (EGBA) ise Avrupa bazında müşterilerin iyi düzenlenmiş ve rekabetçi bir pazarda güvenli bir şekilde online bahis oynayabilmesi için sürdürülebilir bir online bahis pazarını geliştirmeyi hedeflemektedir.¹⁵⁰

Sözleşme'nin 10/1. maddesi uyarınca, spor bahis ürünü sağlayan herhangi gerçek veya tüzel kişilerin çıkar çatışmasına ve iç bilginin kötüye kullanılmasına dair tedbirleri kabul etmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda dört hususa özellikle dikkat çekilmektedir. Bahis ürünlerini tedarik eden gerçek veya tüzel kişinin "*kendi bahisleri üzerine bahis oynamaması(a); katıldıkları müsabakadaki bahislerin belirlenmesine dahil olan müsabaka paydaşlarının bahis oynamaması(c); iç bilgi veya spor müsabakasının manipülasyonu bakımından sponsorluk veya hak sahipliğinin kötüye kullanılmaması(b) ve müsabaka organizatörünü/paydaşını kontrol eden spor bahis operatörünün, ilgili müsabaka paydaşının müsabakası için bahis öneremez(d)*". B bendindeki spor bahis operatörlerinin spor sponsorluğuna engel değildir. Hatta yasal bahislerin reklamına izin vermek, yasal bahis sitelerinin gelişimine ve müşteriler ile yasa dışı bahis arasındaki bağlantının yok edilmesine veya zayıflatılmasına yardımcı olur¹⁵¹. Öte yandan bu hüküm, çıkar çatışmasının yetkili otoritelerce tanınması ve

¹⁴⁸ICSS, **Age**, s.12.

¹⁴⁹IBIA, **Who We Are?**, "<https://ibia.bet/who-we-are/>," Erişim Tarihi: 01/02/2022, *Üyeleri arasında Bwin, Betsson, William Hill gibi bahis şirketleri bulunmaktadır.*

¹⁵⁰European Gambling&Betting Association (EGBA), **Standarts**, "<https://www.egba.eu/about-us/standards/>", Erişim Tarihi: 01/03/2022 *Üyeleri arasında Bet365, Flutter, William Hill gibi kuruluşlar bulunmaktadır.*

¹⁵¹IBIA, "**An Optimum Betting Market: A Regulatory, Fiscal & Integrity Assessment**", s.34.

suiistimalin meydana geldiği durumlarda cezalandırılmasının altını çizmektedir. İlgili sponsorların ayrıcalıklı konumlarını kötüye kullanarak, müsabakanın gidişini etkilerse bendinin yasak kapsamına girmektedir.¹⁵²

Sözleşmenin 10/2. maddesi bakımından Taraflara spor bahis operatörlerinin patronlarına ve çalışanlarına bu konudaki farkındalıklarını arttırmak için eğitim, öğretim ve bilginin yayılması için eğitilmesi yükümlülüğü verilmiştir. Aynı maddenin 3. paragrafında ise spor bahis operatörlerinin şüpheli veya düzensiz bahisleri spor düzenleme otoriteleriyle veya ulusal platformlarla paylaşılmasını sağlamak taraf devletlerin görevleri arasında sayılmıştır.

1.9. İç Bilgi

1.9.1. Genel Olarak

İç bilgi (İngilizce: Inside Information), Sözleşmenin 3/7. maddesinde ve buradan atıfla Spor Müsabakalarında Manipülasyonun Önlenmesine Dair Olimpik Hareket Sözleşmesi'nin¹⁵³ 1/3. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre iç bilgi, zaten yayınlanıp kamuya açık olan bilgiler ayırık tutularak, bir kimsenin görevli olduğu müsabakadaki konumu gereği sahip olduğu her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Türk hukukunda iç bilgiye dair spor hukukunda herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 106. maddesinde bilgi suiistimali suçu düzenlemiştir. Çalışmamızın bu aşamasında ilk önce Sermaye Piyasası Kanunu bakımından bilgi suiistimali suçu tanımlanacaktır. Sermaye Piyasası Kanunu'na ait bir kavramın işlenmesinin sebebi ise içsel bilgi pratiğinin spor hukukuna da uygulanabileceğini göstermektir. Ardından, Sözleşme ve spor hukuku kapsamında içsel bilginin içeriğine değinilecektir.

1.9.2. Bilgi Suiistimali Suçu (SerPK m.106)

Bilgi suiistimali veya içeriden öğrenenlerin ticareti suç olarak sermaye piyasasına özgü bir suç olarak görülmektedir¹⁵⁴ ve bu kapsamda incelememizin sebebi genel olarak ticaret hukuku ilkeleri lex mercatoria olarak belirlenebildiği ve lex sportiva

¹⁵²Council of Europe, Age. “Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition”, parag.105.

¹⁵³<https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/What-We-Do/Protecting-Clean-Athletes/Competition-manipulation/Musabakalarda-Manipulasyonun-Onlenmesi%20Hakknda-Olimpik-Hareket-Kurallar.pdf>, Erişim Tarihi:11/12/2023.

¹⁵⁴Selman DÜRSÜN, *Sermaye Piyasasında Gerçeğe Aykırılıktan Doğan Suçlar*, İstanbul, 12 Levha Yayınları, 2010, s.117.

ile lex mercatorianın bazı açılardan benzerlik göstermesi sebebiyle bu suçtan kısaca bahsedilecektir.

Bilgi Suiistimali suçu öncelikle 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu¹⁵⁵ madde 47/A ile içeriden öğrenenin ticareti olarak düzenlenmiş olup; 6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nun 106. maddesinde "Bilgi Suiistimali Suçu"¹⁵⁶ olarak düzenlenmiştir. Bu suçun oluşabilmesi için ilgili bir kamuya açıklanmamış herhangi bir bilginin, meslek, görev veya statüleri gereği bilgiye sahip olan veya bu bilgiye sahip olduğu ispat edilen kişiler tarafından doğrudan veya dolaylı olarak kullanılıp, sermaye piyasasında kazanç sağlamak amacıyla yapılmasıdır.¹⁵⁷ Sermaye piyasaları bakımından bilgi; somut, ulaşılabilir, kayda değer bir ederi veya fırsatı belirtmektedir. İçeriden öğrenen ise kamuya açıklanmamış bir bilgiye sahip olup, piyasadaki diğer kişilerden üstün olan kimselere denilmektedir.¹⁵⁸ İçeriden öğrenenin edindiği piyasada işlem gören bir sermaye aracı veya bu aracın ihraççısı ile bağlantılı olması gerekmektedir.¹⁵⁹ Bir diğer şart olarak bu bilginin kesin olması gerekmektedir.

Bu madde ile korunan değer, sermaye piyasasının esası olan bilinmezliğin korunması; sermaye piyasasındaki güvenin zedelenmesini engellemek ve sermaye piyasasında yatırımcılar arasında fırsat eşitliği yaratmaktır.¹⁶⁰

Failin ilgiliyi bilgiyi öğrenme bakımından ikili bir ayırım yapılmıştır. Eğer fail yaptığı iş, meslek veya görev gereği bu durumu doğrudan öğrenebilecek kişiler birinci derece; bu bilgiyi başka bir türlü öğrenen kişiler ikinci dereceden öğrenen kişilerdir.¹⁶¹ Bu durumun haricinde danışmanlar, avukatlar gibi bazı kişiler ise şirket bünyesinde olmasa dahi gizli bilgiyi bilebilecek iş, meslek ve görevdedirler.¹⁶²

¹⁵⁵<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2499.pdf>, Erişim Tarihi:11/12/2023.

¹⁵⁶<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6362.pdf>, Erişim Tarihi: 11/12/2023.

¹⁵⁷Zeki AKSOY, *Türk Sermaye Piyasası Hukukunda İçeriden Öğrenenlerin Ticareti Suçu*, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.25.

¹⁵⁸Age, s.28.

¹⁵⁹Cem ŞENOL, *İçeriden Öğrenilen Bilgi ve İçeriden Öğrenen Kavramlarının Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi*, Ankara, "Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 2(2) 2012, 126–145," s.128.

¹⁶⁰Age, s.127.

¹⁶¹Age, s.139.

¹⁶²Dilara TEMİZSOY, *Sermaye Piyasasında İçeriden Öğrenenlerin Ticareti Suçu*, İstanbul, "Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2010," s.61; Aktaran: Asena Kamer USLUADAM, *Bilgi Suiistimali Suçu*, "AndHD, Cilt:5, Sayı:1, Ocak 2019 – s. 229-254", s.236.

1.9.3. Spor Hukuku Bakımından İçsel Bilgi

Spor müsabakalarının manipülasyonu bakımından içsel bilgi verilmesi yasaklanmıştır. Spor Müsabakalarının Manipülasyonuna dair Olimpik Hareket Kodunun 2/4. maddesinde içsel bilginin sızdırılmasının hangi hallerde cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu haller, spor müsabakalarının manipülasyonu veya herhangi başka bir yolsuzluk maksadıyla, katılımcının kendisi ve/veya başkası adına aldığı içsel bilginin bahis amacıyla kullanılması; kendisinin herhangi bir çıkarının bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, içeriden bilginin spor müsabakalarının manipülasyonu veya herhangi başka bir yolsuzluk faaliyetinde kullanılacağını bilen veya bilmesi gereken paydaşlar tarafından içsel bilgilerin herhangi bir gerçek ve/veya tüzel kişiye ifşası; bilgilerin gerçek anlamda sağlanıp sağlanmadığına bakılmaksızın, içsel bilgilerin herhangi bir çıkar karşılığında alınıp verilmesi olarak belirlenmiştir.

İngiltere Futbol Federasyonu (FA) temyiz kurulunun verdiği FA/Sturridge kararının ekinde Katılımcılar bakımından içsel bilginin sağlanmasını objektif koşullara bağlamıştır.¹⁶³ İlk koşulda, içsel bilgiyi sağlayan paydaşın, paylaştığı bilginin muhtemel bir bahis oyununun konusu olacağını bilememesinin makul görüldüğü haldir. Bu halde paydaşa en fazla uyarı cezası verilebilir. İkinci koşulda ise paydaşın paylaştığı içsel bilginin muhtemel bir bahse konu olabileceği makul bir paydaş tarafından öngörülebilir. Burada paydaşın taksirli davranışı da cezalandırılmaktadır. Burada verilen ceza boyutu ise 0-3 ay müsabakalardan men ve para cezası olarak belirlenmiştir. Üçüncü koşulda ise paydaşın paylaştığı bilginin muhtemel bir bahis oyununun konusu olacağını bilmesi durumudur. Bu durumda verilecek ceza ise 3 aydan ömür boyu müsabakalardan men ve para cezası olarak belirlenmiştir. Son ihtimal ise içsel bilginin bahis amacıyla sağlanması veya kullanılmasıdır. Cezası ise 6 aydan ömür boyu müsabakalardan men ve para cezası olarak belirlenmiştir. Verilecek cezaların miktarları artırılıp azaltılırken de çeşitli kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler, fikstürün veya müsabakanın bütünlüğüne dair genel davranış algısı, kişinin ilgili müsabakada oynayıp oynamaması, oynanan bahsin sayısı ve miktarı, mevcut risk ve muhtemel kazancın miktarı, paydaşın deneyimleri vb. hususlar da örnek olarak belirtilmiştir. Kanaatimizce FA'in belirlediği standartlar içsel bilginin cezalandırılma kriterleri bakımından gayet olumludur. Şunu da eklemek gerekir ki FA'in belirlediği cezalar sportif cezalar olup

¹⁶³The Football Association (FA) and Daniel Sturridge, **Agk**, “**Decision of Appeal Board**, Appendix F”.

tıpkı sermaye piyasasında olduğu gibi bu suçun ceza hukuku boyutu da göz ardı edilmemelidir.

Günümüzde çevrimiçi bahis sektörünün çok ciddi bir etken olduğu süreçte içsel bilginin “courtsiding” adı verilen yeni bir türü ortaya çıkmıştır. Courtsiding özellikle teniste ortaya çıkmış olup; bir kişinin, herhangi bir spor müsabakasında bahisçilerden daha önce bilgi elde etmesi durumudur. Yaygın örneği ise kişinin ilgili müsabakayı yerinde takip etmesi durumunda mümkündür zira bahis dataları, gerçek etkinlikten çok da az olsa geriden gelmektedir ve bu bilgiler de bahisçilere kısa bir süre de olsa bir avantaj sağlamaktadır.¹⁶⁴ Bu hususun temelde tenisten çıkmasının sebebi müsabakada değişimin çok hızlı olması. Bunu bir örnek ile açıklarsak Rafael Nadal ve Roger Federer maç yapıyor olsun ve Nadal servisteyken Federer oyunda 40-30 önde olduğunu varsayalım. Akabinde müsabakada olan siz Federer’in servis kırıldığını görüp veri aktarımından kazandığımız birkaç saniye ile bahis yapıp 1.30-1.40 civarında bir avantaj elde edebilirsiniz.¹⁶⁵ Çalışmamızdaki Wigan örneğindeki gibi bir grup insanın Asya bahis pazarına dataları 20-30 saniye geç sağlayıp o esnada gol bahsi alması da tipik bir courtsiding örneğidir. Bununla birlikte spor organizasyonları da Sportradar gibi datalar üzerinden bahis güvenliğini sağlayan özel şirketlerle de iş birliğine gidip,¹⁶⁶ courtsidingten dolayı oluşacak zararları sıfıra indirmeyi amaçlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SPOR MÜSABAKALARINDA MANİPÜLASYONUN ÖNLENMESİNE DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ (MACOLİN SÖZLEŞMESİ)

2.1. Sözleşme Öncesi Dönem

Spor müsabakalarında manipülasyonun tarihi Antik Yunana kadar gitmektedir. MS 269 yılında, P. Oxy. 5209 adlı metinde ortaya çıktığı üzere, Great Antioneia oyunlarındaki güreş müsabakasının finalinde Demetrius’un maçı 3800 drahmi karşılığında Nicatinous’a bırakması üzerine Demetrius’un garantörü ile Nicationus’un

¹⁶⁴Sports Smart Betting, **What is Courtsiding? Is it still possible?** "<https://sportssmartbetting.com/what-is-courtsiding-and-is-it-legal/>" Erişim Tarihi: 15/03/2022.

¹⁶⁵Age.

¹⁶⁶National Basketball Association (NBA) bu konuda Sportradar ile iş birliğine giden kuruluşlardan birisidir. "<https://sportradar.com/about-us/exclusive-data-partnerships/national-basketball-league/>". Erişim Tarihi:15/03/2022.

babası ve eğitmeni arasında yapılan sözleşmeyle spor müsabakalarının manipülasyonunun ispata dayalı tarihçesini oluşturmaktadır.¹⁶⁷ 1915 yılında İngiltere Erkekler Birinci Futbol Ligi'nde¹⁶⁸ "Great Good Friday Fix" adı verilen Manchester United-Liverpool mücadelesinde iki takım da Manchester United'ın bir alt lige düşmesini engellemek için maçı Manchester United lehine manipüle etmişlerdir. Manipülasyonun amacı her iki tarafın birbirini tanıyıp; bir tarafın diğer tarafa yardım etmesi isteğidir.¹⁶⁹ Spor ekonomisinin ve spor bahislerinin gelişmesiyle spor müsabakalarının manipülasyonu da başka bir seviyeye ulaşmaktadır. Özellikle erkek futbolunda gelirlerin çok fazla yükselmesiyle birlikte, belki futbolun kendisi değil ancak kulüpler için lig düşme-çıkma hayat memmat meselesi haline gelmiştir.¹⁷⁰ Spor bahisleri ise çok daha fazla gelişip sadece IBIA (pazarda %47'lik bir payı bulunmaktadır) üyesi yasal spor bahis operatörlerinin gelirlerinin yıllık 137 milyar dolardır.¹⁷¹ Yasadışı bahsin tam geliri bilinemese de bu ölçüde yüksek olduğu bilinmektedir. Bunun sonucu olarak yasadışı bahis, internet teknolojilerinin de gelişimiyle, herhangi bir düzenlemeye de sahip olmadığı için sınıraşan suç örgütleri için elverişli araçtır.

Avrupa Konseyi de bu konunun farkına varıp ilk defa 2005 yılında Varşova'da düzenlenen üçüncü zirvesinde spor bahisleriyle doğrudan bağlantılı olmasa da organize suçla, kara para aklanmasıyla ve terörizmin finansmanı ile bağlantılı kararlar almıştır.¹⁷² Spor ile ilgili yapılan ilk toplantı ise Atina'da düzenlenen 11. Avrupa Konseyi Spordan Sorumlu Bakanlar Konferansı'dır. Bu konferansta ilk defa yasadışı bahis, müsabaka manipülasyonu ve bunların çerçevesinde yolsuzluk ele alınmıştır. Burada temel olarak spor müsabakalarının manipülasyonuna dair yeni bir sözleşme oluşturulması

¹⁶⁷Zinon PPAKONSTATINOU, **Match-Fixing and Victory in Greek Sport**, Chicago, "Rheinisches Museum Für Philologie 159, no. 1 (2016): 13–27". <http://www.jstor.org/stable/26315495>", s.13.

¹⁶⁸ İngiltere Erkekler 1. Futbol Ligi 1992-1993 sezonunda Premier Lig ismini aldığı için Premier Lig tabiri kullanılmamıştır.

¹⁶⁹David FORREST, "Match-Fixing", s.91, Editör: Markus BREUER, David FORREST, **The Palgrave Handbook on the Economics of Manipulation in Sport**, Palgrave Macmillan, 2018.

¹⁷⁰ Premier Lig kulüplerinin gelirleri Covid-19 öncesi dönemde 5.9 milyar pound iken bir alt lig olan Championship'te bu miktar 750 milyon pounddur (1992'de bu fark çok daha azdı), DAILY MAIL, **EFL asks the Premier League to double what it pays to Championship, League One and Two clubs to £750M – and analysts say the wealthy top flight CAN afford it and still be the richest and most competitive in Europe**, "<https://www.dailymail.co.uk/sport/sportsnews/article-10192073/EFL-asking-Premier-League-pay-Championship-League-One-Two-clubs-750M-new-settlement.html>" Erişim Tarihi: 23/03/2022.

¹⁷¹IBIA, **Age**, s.57.

¹⁷²Council of Europe, **Sommet de Varsovie - Déclaration de Varsovie (16 et 17 mai 2005)**. [EN LIGNE]. [Strasbourg]: [20.05.2005]. Disponible sur "http://www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_decl_varsovie_fr.asp,Para.8," Erişim Tarihi: 23/03/2022.

bakımından herhangi bir taslak henüz oluşturulmamış olsa dahi; sporda yolsuzluğun, manipülasyonun ve yasadışı bahis problemlerinin varlığını kabul edip ve spor organizasyonlarıyla birlikte hareket edilerek bu sorunlara çözüm bulunması gerekliliği belirtilmiştir. Ayrıca bu mücadeleye dair soruşturmanın etkin ve şeffaf bir şekilde sürdürülmesi, önleyici, caydırıcı tedbirler alınması ve uygun bir şekilde cezalandırılması gerekmektedir. Avrupa Konseyi Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşması (EPAS) ile birlikte diğer ilgili organizasyonlara da çeşitli sorumluluklar yüklenmesi hedeflenmiştir. EPAS, 2007 yılında Avrupa Konseyi tarafından kurulan ve sporu daha güvenli, etik değerlere saygılı ve kapsayıcı hale getirirken üye devletler ve kamu otoriteleri arasında bağlantı kuran hükümetler arası sportif organizasyondur.¹⁷³ EPAS'tan sporda yolsuzluğun önlenmesine dair yeni sözleşmeye öneri vermesi ve yasadışı bahis, şike ve yolsuzluğa karşı mücadeleyi desteklenmesi istenmektedir.¹⁷⁴ 2010 yılında Bakü'de düzenlenen 18. Avrupa Konseyi Spordan Sorumlu Bakanların Gayri resmî Toplantısı'nda sporun bütünlüğünü desteklemek amacıyla spor müsabakalarının manipülasyonunun önlenmesine dair yapılan toplantıdır. Bu toplantıda ilk defa bu konuda bir öneri metni sunulmuştur. İş birliği ve yetki paylaşımı, spor organizasyonları ve bahis operatörleri için önleyici faaliyetler, yasal tedbirler alanında öneri metni oluşturulmuştur. Bir sonraki toplantı ise Belgrad'da düzenlenen 12. AK Spordan Sorumlu Bakanlar Konferansı'dır. Bu konferansta artık özellikle müsabaka manipülasyonuna dair muhtemel Avrupa Konseyi Sözleşmesi üzerinde durulmaktadır. Malta, bu sözleşme açısından çekincelerini bu toplantıda yüksek sesle dile getirmiştir. 22 delege ve bir uzman müsabaka manipülasyonu konusunda katkılarını sunmuştur. Katkı sunanların arasında Avrupa Lotoları (European Lotteries), ESSA (European Sports Security Association), UEFA (Union of European Football Association) gibi kuruluşlar da vardır. Bu çalışmaların esas amacı spor bütünlüğünün korunmasının ötesinde organize suçlar ile mücadele etmek ve hukukun üstünlüğünün korunmasıdır. Sözleşme çalışmalarında her ne kadar pan-Avrupa ölçeğinde bir iş birliği olsa da bir uluslararası harekete de evrimi de söz konusu olmuştur (Avustralya ve Fas

¹⁷³Council of Europe, **Enlarged Partial Agreement on Sport**, "<https://www.coe.int/en/web/sport/epas>", Erişim Tarihi: 24/03/2022.

¹⁷⁴Council of Europe, **11th Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Sport (Athens, 11-12 December 2008)** – "*CM (2009)25-add.*"

sözleşmenin tarafı olduğundan uluslararası bir hareketten söz edilebilir).¹⁷⁵ Sporun bütünlüğü konusu UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) bünyesinde düzenlenen MINEPS V (5th International Conference of Minister and Senior Officials for Physical Education and Sport) konferansında spor bakanları ve yetkililer düzeyinde de ele alınmıştır.

Malta, Sözleşmenin yapılma çalışmalarında aktif olarak katılım göstermesine rağmen Sözleşmeye ısrarlı bir şekilde muhalefet etmektedir.

2.1.1. Malta'nın Çekincesi

Malta, 1 Ocak 2004 tarihinden itibaren Beşinci Genişleme Dalgası¹⁷⁶ çerçevesinde Avrupa Birliği'ne üyelik sürecini tamamlamış olup halen AB üyesidir. Çekya, İsveç, İrlanda ve Romanya gibi Malta da Sözleşmenin tarafı değildir. Malta'yı bu diğer devletlerden ayıran durum, Malta'nın Sözleşmeye karşı olan ısrarlı muhalefettir. Malta'nın Sözleşme çalışmalarına katılmasına rağmen ısrarlı muhalefettinin sebebi Sözleşmedeki yasadışı bahsin kapsamıdır.

Sözleşme, bahisçinin olduğu ülkede lisansı olmayan operatörü, madde 3/5-a kapsamında yasadışı bahis kapsamındadır. Bu tanıma göre, gri market, yasadışı bahis olarak kabul edilmektedir. Çevrimiçi bahis sitelerinin ve gri marketin önemli bir kısmının merkezi Malta'dadır ve bu sektör Malta'nın Gayrisafı Milli Hasılasının %11'ini oluştururken aynı zamanda 8000 kişi civarında insana iş imkânı sağlamaktadır. Bu sebepten dolayı Malta için bu tanıma şerh koymak ekonomik anlamda tutarlıdır.¹⁷⁷

Malta bu hususu Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma "ABİHA" m.218/11 bakımından sözleşmedeki yasadışı bahis tanımının ve bu tanımla getirilen tedbirlerin (9 ve 11 madde) ABİHA 18, 49 ve 56 çerçevesinde AB hukukuna uygunluğunun denetlenmesini talep etmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁵Council of Europe, **12th Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Sport (Belgrade, 15 March 2012)**, "CM (2012)66", Yayınlanma Tarihi: 12/04/2012.

¹⁷⁶Beşinci Genişleme Dalgası Çerçevesinde Malta ile Birlikte AB Üyesi Olan Devletler: **Macaristan, Çekya, Estonya, Kıbrıs, Litvanya, Polonya, Slovakya, Slovenya, Letonya.**

¹⁷⁷Joss WOOD, **Why Malta is Blocking a European Effort to Create Match-Fixing Prevention Standarts**, "Legal Sports Report", Yayın Tarihi: 23/09/2016 "<https://www.legalsportsreport.com/11657/malta-blocks-council-europe-convention-manipulation-sports-competitions/>", Erişim Tarihi:22/01/2022.

¹⁷⁸Malta Gaming Authority, **Malta Files..., Age.**

ABİHA m.49 bakımından üye devletlerin kişilerinin başka birlik üyesi devletin topraklarında iş kurma serbestisine herhangi bir kısıtlama getirilemez. Bu iş kurma serbestisinin kısıtlanmasının yasaklanmasına şube, ticari temsilci veya bağlı şirket kurulmasını da kapsamaktadır. Şirket tanımı ise 54. maddede, ticaret veya medeni hukuk hükümlerine göre kurulmuş şirketleri ve kamu ve özel hukuk hükümlerine dair tüzel kişileri ifade ederken kâr amacı gütmeyen şirketler bu madde kapsamının dışındadır. Bu kısıtlamanın istisnası ise madde 51-52’de sayılmaktadır. Üye devletlerde geçici dahi olsa kamusal yetkinin kullanılmasına dair faaliyetlerde uygulanmaz. Buna ek olarak, kamu düzeni, halk sağlığı ve kamu güvenliği sebebiyle yabancılara özel muamele yapılan kanun, ikincil düzenleme ve idari işlemler geçerlidir.

ABİHA m.56 uyarınca da AB üyesi kişiler bakımından hizmet sunma serbestisinin kısıtlanması yasaklanmıştır. 57. maddede belirtilen hizmetin kapsamı ise malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı kapsamında olmayan ve ücret karşılığındaki faaliyetler hizmet olarak kabul edilmiştir. Ticari, sınai, zanaat ve serbest meslek niteliğindeki faaliyetler hizmet olarak sayılmış olup neyin hizmet kapsamına gireceği konusunda ikincil mevzuat ve yargı çerçevesinde kararlar verilmiştir. Malta menşeli çevrimiçi bahis sitelerinin kişi ve konu bakımından Birlik hukuku kapsamına girip girmediğinin incelenmesinden sonra Malta’nın talebinin haklılığı bakımından değerlendirme yapılması gerekmektedir.

2.1.2. Ara Değerlendirme

Ara değerlendirmemiz açısından gereken ilk durum gerçekten Sözleşmeye katılım için oy birliği mi yoksa nitelikli çoğunluk mu gerekeceğidir. AB Komisyonu, Sözleşmeye katılım bakımından oy birliği kuralının değil de ABİHA 218/8 uyarınca nitelikli çoğunluk ile sözleşmeye katılımın mümkün olduğunu savunmaktadır. Aynı maddenin 6 fıkrasının a bendinde “olağan yasama usulünün” geçerli olduğu hallerde oy birliği yerine nitelikli çoğunluk ile karar alınacaktır hükmünün Sözleşme açısından geçerli bir usûl olduğu belirtilmiştir. Bu tez ileri sürülürken ise Sözleşmenin çeşitli maddeleri bakımından olağan yasama usullerini kapsamaktadır.¹⁷⁹¹⁸⁰ Malta’nın ise karşı

¹⁷⁹Council of Europe, **Time to act: Europe’s political response to fighting the manipulation of sports competitions**, “*Report Committee on Culture, Science, Education and Media Rapporteur: Mr Roland Rino Büchel, Switzerland, Alliance of Liberals and Democrats in Europe, Doc.14518 15 Mayıs 2020,*” parag.35.

argümanı bu sözleşmenin karma yetkili bir sözleşme olduğudur. Karma yetkili sözleşme bazı alanlarda devletlere münhasır yetkiler tanırken bazı alanlarda ise paylaşılan yetki durumu söz konusudur.¹⁸¹ Karma yetkili sözleşmeler bakımından İstanbul Sözleşmesi'nin iç hukuka aktarılması bakımından da ortak karar mı yoksa nitelikli çoğunluk mu yeterli olacağı ABAD'a sorulmuştur.¹⁸² Malta, Avrupa Birliği Anlaşması'nın 4/3. maddesi uyarınca Birlik ve üye devletlerin arasında dürüst iş birliği ilkesi gereğince Birlik üyesi devletlerin AB'nin imzasına dek Sözleşme'yi iç hukuklarına aktarmaktan sakınmaları gerekmektedir.¹⁸³ Malta, m.211/18 uyarınca yaptığı başvuruyu ve Sözleşme üzerindeki ısrarlı muhalefetini¹⁸⁴ daha önce bahsettiğimiz üzere gelir kaynaklarının bahis sektörüne bağlı olması sebebiyle bu sorun ziyadesiyle politiktir.¹⁸⁵

Malta'nın ilk itirazı Sözleşme'nin hizmet sunma serbestisini engellediğidir. Hizmet sunmanın kişi unsuru Malta hukukuna göre tüzel kişiliğe sahip olan spor bahis siteleri. Konu unsuru bakımından spor bahisleri gibi şansa dayalı olan loto oyunları hizmet olarak değerlendirilmiştir.¹⁸⁶ Spor bahisleri açısından da bir üye devlet tarafından yetkilendirilen bahis operatörünün başka bir üye devlette internet üzerinden de dahil olmak üzere faaliyet göstermesi, müsabaka yetkisiz olan ülkede düzenlene dahi hizmet kapsamında sayılmaktadır.¹⁸⁷

İş kurma özgürlüğü bakımından ise Gambelli davasında kendisine yöneltilen soru karşısında Divan, Stanley (Birleşik Krallık¹⁸⁸) isimli bahis operatörünün İtalya'daki bahis toplama aktivitelerinin engellenmesi faaliyetlerinin iş kurma özgürlüğü kapsamında bir engel olduğunu belirtmiştir.¹⁸⁹

¹⁸⁰Bu benzerliklere örnekler şu şekilde sayılabilir: ABİHA m.16 Kişisel Verilerin Korunması, m.82/1-2 Cezai Konularda Adli İş birliği, m.83 Maddi Ceza Hukuku, m.114. İç Pazarın Kurulumu ve İşleyişi, m.165 Spor, m.207 Ortak Ticaret Politikası.

¹⁸¹ Council of Europe, **Age**, “**Time to Act...**,” parag.31.

¹⁸² Official Journal of the European Union, “**C413/19**”, 9 Aralık 2019.

¹⁸³ **Age**, parag.32.

¹⁸⁴ Malta sözleşme görüşmelerinin başlangıcından beri “illegal spor bahisleri” tanımına muhalefet etmiş ve bu hususu 23 Mayıs tarihinde Bakü’de ve GR-C toplantılarında da muhalefetini sürdürmüştür. **Age** “**Malta Gaming Authority**”.

¹⁸⁵ Council of Europe, **Age**, “**Time to Act**”, parag.23.

¹⁸⁶ ECJ, **Her Majesty’s Customs and Excise v. Gerhart Schindler and Jörg Schindler (1994)**, “C-275/92”, Karar Tarihi: 24/03/1994, parag.37.

¹⁸⁷ ECJ, **Gambelli and Others**, “C-243/01”, Karar Tarihi: 06/11/2003, parag.52.

¹⁸⁸ *Uyuşmazlık sırasında Brexit süreci yaşanmamış; dolayısıyla ilgili tarihte Birleşik Krallık AB üyesidir.*

¹⁸⁹ ECJ, **Gambelli and Others**, parag.46.

Bununla birlikte gerek iş kurma özgürlüğünün gerekse hizmetlerin serbest dolaşımının sınırları vardır. Bu dolaşımın sınırları ABİHA 51. maddesinde kamusal yetki, 52. maddesinde ise kamu düzeni, halk sağlığı ve kamu düzeni olarak belirtilmiştir. Spor bahisleri bakımından ise üye devletlere, orantılı olmak ve Divan içtihadına aykırı olmamak koşuluyla, spor bahis politikaları bakımından tedbirler alma yetkisi verilmiştir.¹⁹⁰

Bununla birlikte, şans oyunları (spor bahisleri) sektörü açısından, kâr marjı yüksek olması ve potansiyel kazanç sunması sebebiyle hilekârlık veya suç bakımından yüksek risk taşımaktadır. Bu sebeplerden ötürü suçla mücadele açısından alınan tedbirlerde kamu yararı ağır basan sebeptir.¹⁹¹ Söz konusu ağır basan sebep toplumda düzenin muhafaza edilmesidir.¹⁹² Spor müsabakalarının manipülasyonu konusu bakımından sınır aşan organize suçlarla bağlantısı olabileceğinden dolayı hukuk devleti ve kamu düzenine karşı doğrudan bir tehdittir.¹⁹³ Malta'nın AB'nin Sözleşme'ye katılmasını engellerken ileri sürdüğü AB hukukuna aykırılık iddiası kanaatimizce isabetsizdir.

2.2. İlgili Sözleşmeler

2.2.1. Genel Olarak

Sözleşme bakımından gerek hazırlık çalışmaları gerekse sözleşmenin içeriğinde diğer uluslararası sözleşmeler ile bazı kısımlar bakımından bağlantılıdır. Sözleşme ile diğer uluslararası sözleşmelerin bağlantısı bu kısmın konusunu oluşturmaktadır.

Spor müsabakalarının manipülasyonu spor etiği bakımından önemli bir yer tutsa da spor etiği açısından doping (Dopingle Mücadele Yasası-ETS 135)¹⁹⁴ ve seyirci şiddetine “*Özellikle Futbol Maçlarında Olmak Üzere Spor Müsabakalarında Seyirci Şiddeti ve Uygunsuz Davranışlar-ETS 120*”¹⁹⁵ dair Avrupa Konseyi düzenlemeleri daha

¹⁹⁰ ECJ, **Placanica and Others**, “*Joined Cases C-338/04, C-359/04 and C-360/04*”, Karar Tarihi: 06/03/2007, parag.48.

¹⁹¹ ECJ, **Liga Portuguesa de Futebol Profissional, Bwin International Ltd v. Departamento de Jogos da Santa Casa de Misericórdia de Lisboa**, “*C-42/07*”, Karar Tarihi:08/09/2009, parag.63.

¹⁹² **Age**, parag.56.

¹⁹³Council of Europe, “**Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions**”, Magglingen, 18/09/2014, parag.27.

¹⁹⁴Council of Europe, **Anti-Doping Convention**, *ETS-135*, <https://rm.coe.int/168007b0e0>, Erişim Tarihi:26/03/2022.

¹⁹⁵Council of Europe, **European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches**, *ETS-120*, <https://rm.coe.int/168007a086>, Erişim Tarihi:26/03/2022.

önce gerçekleşmiştir. Seyirci şiddetine dair sözleşmenin ortaya çıkmasının sebebi ise 1985 yılında Heysel faciası olarak da literatüre geçen, 1985 yılında Futbol Şampiyonlar Ligi Final mücadelesinde Liverpool-Juventus mücadelesinden önce çıkan olaylarda 39 Juventus taraftarı sıkışarak hayatını kaybederken yüzlerce taraftar da yaralanmıştır.¹⁹⁶. Bu durumun akabinde aynı yıl içerisinde ETS 120 hayata geçirilirken; bu sözleşmeden sonraki süreçte gerek Hillsborough¹⁹⁷, Furiani¹⁹⁸ gibi facialar gerekse teknolojinin de gelişmesiyle ETS 120 yerini *Futbol Müsabakalarında ve Diğer Spor Etkinliklerinde Entegre Emniyet, Güvenlik ve Hizmet Yaklaşımına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi* “*Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events CETS-218*”¹⁹⁹ hayata geçirilmiştir. Macolin Sözleşmesi’nin bu iki sözleşmeyle bağlantısı spor etiğinin yanı sıra ayrıca bu iki sözleşmedeki benzer izleme komitelerinin varlığı sözleşmenin sürdürülebilirliği bakımından önemli bir yere sahiptir.²⁰⁰

2.2.2. Sınıraşan Organize Suçlar ve Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Sınıraşan suçlar, dünyanın küreselleşmesiyle gelişen bir suç tipi olarak ortaya çıkmıştır. Daha önce varlığını mümkün olsa da Sınıraşan organize suç terimi ilk defa Chicago’da 1919 yılında ortaya çıkmıştır.²⁰¹ Soğuk Savaş döneminin bitmesiyle birlikte

¹⁹⁶Goal, **What happened at Heysel? Juventus vs Liverpool European club ban explained**, Yayımlanma Tarihi: 29/05/2019, “<https://www.goal.com/en/news/what-happened-at-heysel-juventus-vs-liverpool-european-club/71szgl9t3chj1ffeixroegci8>”, Erişim Tarihi: 26/03/2022.

¹⁹⁷15 Nisan 1989 yılında Sheffield Wednesday’in stadı olan Hillsborough’da Liverpool ile Nottingham Forest FA Kupası yarı finalinde stat yönetiminin ihlali sonucu 97 Liverpool taraftarının ölümüyle sonuçlanan felaket; Liverpool FC, “<https://www.liverpoolfc.com/hillsborough>,” Erişim Tarihi:28/03/2022.

¹⁹⁸1992 yılında Fransa Kupası yarı final karşılaşmasında SC Bastia ile Olympique de Marseille maçından önce Bastia stadı Stade de Furlani/ Stade Armand-Cesar yaşanan tribün çökmesi sonucu 18 kişinin vefatı ve 2000’den fazla kişinin yaralanmasına yol açan felakettir :UEFA, **UEFA Remembers Bastia Victims**, Yayımlanma Tarihi: 04/05/2012, “<https://www.uefa.com/insideuefa/about-uefa/news/01fd-0f8fdb7652b2-a6bdb65bd4ae-1000--uefa-remembers-bastia-victims/>”, Erişim Tarihi: 30/03/2022; Fransız Senatosunun 14/10/2021 yılında aldığı karara göre Furlani felaketinde hayatını kaybeden kişilerin anısına Fransa’da profesyonel futbol maçı yapılmayacaktır. SC BASTIA “<https://www.sc-bastia.corsica/actualites/2021-2022/equipe-premiere/plus-de-match-le-5-mai>” Erişim Tarihi:30/03/2022.

¹⁹⁹Council of Europe, **Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events, CETS-218**, <https://rm.coe.int/1680666d0b>, Erişim Tarihi:30/03/2022.

²⁰⁰Council of Europe, **Age. Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition**, parag.22.

²⁰¹Klaus von LAMPE, “**Not a Process of Enlightenment: The Conceptual History of Organized Crime in Germany and the United States of America**”, *Forum on Crime and Society Vol. 1 No. 2, Aralık 2001, s.99-116*”; Aktaran: United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), “**The Globalisation of Crime: A Transnational Organised Crime Thread Assessment**,” *Vienna, 2010, s.25.*

global çağda insanların ve malların hareketliliği ucuzlamış ve fazlalaşmıştır.²⁰² Küreselleşmenin bu yönde gelişimi doğal olarak organize suç örgütlerinin faaliyetlerini arttırmasına neden olmuştur.

Bununla birlikte Sınıraşan suçların belirli bir tanımı yoktur ve BM sözleşmesinde de tanım bakımından belirli bir konsensüs olmadığı için tanımlama yoluna gidilmemiştir.²⁰³ BM ise genel olarak 1995'te bir tanım yapma ihtiyacı hissetmiştir. Bu tanıma göre Sınıraşan suçlar, başlangıcı, kısmen ve/veya doğrudan veya dolaylı etkileri birden fazla ülkeyi etkileyen suçlardır²⁰⁴. Sınıraşan suçlara örnek olarak bazı suçlar sayılmıştır: kara para aklama, uyuşturucu ticareti, hileli iflas, insan ticareti, siber suçlar, rüşvet ve yolsuzluk gibi örnekler verilebilir²⁰⁵. Sınıraşan etkinin sebebi ise başka bir devletin sınırları içerisinde bir maddi etkiye sahip olmasıdır²⁰⁶.

Sınıraşan suçların, benzer bir kavram olan uluslararası suçlardan farkı bu suçların cezalandırılmasını uluslararası sözleşmelerle yasaklansa dahi cezalandırılması sürecini ulusal devletlere bırakılmasıdır. Sınıraşan suçlar, uluslararası topluma ait temel değerlerden ziyade birden çok devletin menfaatini gerektirir. Bu suçlarla mücadele açısından iş birliği kurulması esastır²⁰⁷. Bununla birlikte uluslararası suç, uluslararası hukuku ihlal eden eylemler olup, sadece ulusal mahkemede değil yabancı mahkemeler hatta uluslararası bir ceza mahkemesinde yargılanma imkanını sağlayan, bütün insanlığı ve uluslararası toplumun barış ve güvenliğine tehdit oluşturan suç teşkil eden fiillerdir.

²⁰²United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), **“The Globalisation of Crime: A Transnational Organised Crime Thread Assessment,”** Vienna, 2010, s.29.

²⁰³Bunun yerine ise BM Sözleşmesi'nin 3/2'nci maddesinde bir suçun hangi şartları bünyesinde barındırdığı takdirde Sınıraşan nitelikte olacağını belirtmiştir. 3/2 madde kapsamında Sınıraşan niteliğe konu olan suç, *“birden fazla devlette işlenmesi; tek bir devlette işlese dahi hazırlanma, planlama, idare veya kontrolün önemli bir kısmının başka bir devlette gerçekleşmesi; tek bir devlette işlenmekle birlikte birden fazla devlette suç teşkil eden faaliyetlerde bulunan örgütlü bir suç grubu suça karışması halinde veya tek bir devlette işlenen bir suçun başka bir devlet üzerinde önemli bir etkiye sahip olması durumunda”* bir suçun Sınıraşan nitelikte olduğu kabul edilmektedir.

²⁰⁴ Mitchel P. ROTH, **“Historical Overview of Transnational Crime”**, in: *“Transnational Crime and Justice,”* s.6.

²⁰⁵Age, s.6.

²⁰⁶Erdem İzzet KÜLÇÜR, **Uluslararası Suçlar, Sınıraşan Suçlar ve Yabancılaşma Unsuru Kavramlarına Dar ve Geniş Anlamda Bir Bakış**, *“Suç ve Ceza Dergisi”*, 2016/1-2, İstanbul 2017, s.19-20.

²⁰⁷Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM, R. Murat ÖNOK, **Uluslararası Ceza Hukuku**, Seçkin, 6. baskı, Ankara 2021, s.47.

BM Uluslararası Hukuk Komisyonu'na göre, Apartheid, Soykırım gibi fiiller bu kapsamda örnektir²⁰⁸.

Sözleşme bakımından Sınıraşan suç kavramı ise herhangi bir ülkedeki manipülasyonun kuvvetle muhtemel başka ülkelerdeki kişiler aracılığıyla yürütmesi halinde söz konusu olmaktadır. Bu hususta internetin kullanımının da yaygınlaşması önemli bir husustur²⁰⁹. Örnek olarak Japon bir bahisçi, kendi ülkesinde yasak olduğu için, Malta merkezli bir spor bahis sitesinden Brezilya ligindeki bir müsabakadaki korner sayısına dair bahis alabilmesi mümkündür²¹⁰. Spor bahislerinin global seviyede oynanması aynı zamanda Sınıraşan suçlar kapsamında örnek verdiğimiz vergi cenneti ülkelerdeki off-shore hesaplar vasıtasıyla kara para aklanmasını da kolaylaştırmaktadır. Bu durum, spor müsabakalarını suç örgütleri bakımından kârlı bir sektör haline getirmektedir.²¹¹ İtalya'da ortaya çıkan ve yapılan soruşturma sonucunda yüzden fazla kişinin tutuklandığı Calcioscomesse skandalında da İtalya Erkekler 1. Futbol ligindeki müsabakaların Singapurlu "Dan Tan" kod isimli mafyanın yönettiği, özellikle Macaristan ve Romanya olmak üzere doğu Avrupa ülkelerinde belirli bir network ağına sahip olduğu ve Asya bahis pazarında manipülasyon yapıldığı ayrıca manipülasyonun başarısız olması durumunda ise uğranılan zararın futbolculardan tahsil edildiği ortaya çıkmıştır.²¹²

İlk bölümde spor olarak kabul edilip edilmemesi tartışmalı olsa da e-spor kavramının hayatımıza girmesiyle spor manipülasyonu açısından sıkıntılı bir durum ortaya çıkmaktadır. E-spor, internet ağları üzerinden yapıldığı için e-spora dair manipülasyonların birden fazla ülkenin yargı yetkisine girmesi muhtemeldir. IBIA, yayımladığı 2021 yılı manipülasyon tespit haritası yaparken, manipülasyon alarmı gelen diğer sporların konumlarını belirleyebilirken e-sporadaki manipülasyonları hangi ülkenin

²⁰⁸Age, s.40-41.

²⁰⁹Internet kullanan kişilerin sayısı 1995 yılında 44,4 milyon kişi iken 2016 yılında 3 milyar 408 milyon kişi olmuştur. Max ROSER, Hannah RITCHIE, Esteban ORTIZ-OSPINA, **Internet**, "Internet". Published online at OurWorldInData.org. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/internet>, 2022 ocak ayına geldiğimizde ise bu sayı Dünya'nın %62,5'üğünü oluşturan 4 milyar 95 milyon kişidir. Datareportal, **Digital Around the World**, "<https://datareportal.com/global-digital-overview>" Erişim Tarihi: 31/03/2022

²¹⁰ICSS, Age, s.9.

²¹¹Age, s.29.

²¹²CK Consulting and Stichting VU-VUmc, Age, s.92.

ev sahipliğinde gerçekleştiğinin tespitinin zor olması sebebiyle genel anlamda herhangi bir ülkeye dahil etmeme yoluna gitmiştir.²¹³

Gerek e-spor gerçekliği gerekse bahis ve teknolojinin küreselliği göz önüne alındığında, spor manipülasyonunun Sınıraşan birçok suçu içinde barındırdığı gözlemlenmektedir. Kanaatimizce spor müsabakaları manipülasyonu bir Sınıraşan suç olarak değerlendirilip bu suç ile etkin iş birliği yoluna gidilmelidir.

2.2.3. Yolsuzluk ve Yolsuzluğa Dair Sözleşmeler

Yolsuzluk eylemleri, Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi²¹⁴ ve Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi²¹⁵ bakımından uluslararası boyutta mücadele edilmesi gereken bir durum olarak benimsenmiştir. Yolsuzluk, kamu gücünün veya emanet edilmiş bir gücün kötüye kullanılması olarak tanımlanabilir.²¹⁶ Bununla birlikte gerek BM sözleşmesinde gerekse AK sözleşmesinde doğrudan bir tanım yapılmayıp BM sözleşmesinde, “ulusal kamu görevlilerin rüşveti (md.15), yabancı kamu görevlilerinin ve uluslararası kamu kuruluşu görevlilerinin rüşveti (md.16), malvarlığının kamu görevlilerince zimmete geçirilmesi, kötüye kullanılması ya da diğer biçimlere dönüştürülmesi (md.17), nüfuz ticareti (md.18), görevi kötüye kullanma (md.19), haksız zenginleşme (md.20), özel sektörde rüşvet (md.21) ve özel sektörde zimmet (md.22)” olarak yolsuzluğun türleri sayılmıştır. AK sözleşmesinde de benzer bir tasnif yapılmıştır (md.2-13).

Yolsuzluğun uluslararası boyutunu da esas alarak uluslararası iş birliğine gidilmesi yolsuzluk ile mücadelede esastır. Sözleşme’de de benzer uluslararası iş birliği mekanizmaları olduğu için bu husus ileriki kısımlarda ele alınacaktır.

Milyarlarca dolarlık bir sektör olan spor bakımından yolsuzluğun örnekleri tipik olarak müsabaka manipülasyonudur. VA/OM skandalında Marsilya başkanı Bernard Tapie’nin rakip oyunculara kötü oynamaları için rüşvet vermesi, Bochum skandalında

²¹³Ibia, **2021 Integrity Report**, s.1, <https://ibia.bet/2021-annual-report/>, Erişim Tarihi: 31/03/2022.

²¹⁴United Nations, **United Nations Convention Against Corruption**, https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf, Erişim Tarihi:01/04/2022.

²¹⁵Council of Europe, **Criminal Law Convention on Corruption** , <https://rm.coe.int/168007f3f5>, Erişim Tarihi:01/04/2022.

²¹⁶Deniz KIZILSÜMER ÖZER, “Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Yolsuzlukla Mücadele”, *Seçkin, 1.Baskı, Aralık 2016 Ankara*, s.17.

hakem Robert Hoyzer'in rüşvet alması gibi hatta 2015 yılında²¹⁷ futbolun en tepesinde yer alan organizasyon olan FIFA'nın başkanının dahi yolsuzluğa karışması yolsuzluğun spor açısından ne kadar ciddi bir tehdit olduğunun en net göstergelerinden biridir. Skandallar sadece futbolda değil çeşitli sporlarda da ortaya çıkmaktadır.

2.2.4. Suç Gelirlerinin Aklanması

Kara para aklanması veya suç gelirlerinin aklanması, öncül suçtan elde edilen gelirlerin yasadışı kaynağını gizleyip, elde edilen gelirin yasal bir şekilde elde edilmiş gibi gösterilmesi yöntemidir²¹⁸. Başka bir deyişle, suç konusu elde edilen gelirin yasal bir çerçeveye sokulmasıdır. Bu suç ilk olarak 4208 sayılı Kararın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da²¹⁹ "Kara Para" terimi kullanılsa da kara paranın sadece dar anlamda parayı içermesi ve uluslararası sözleşmelerde "suç geliri" ibaresinin kavramının tercih edilmesi sebebiyle bu kavram, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun²²⁰ ve 04.08.2007 tarihli 26603 sayılı Resmî Gazete ile gelen Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik'te²²¹ bu ifade tercih edilmiştir.²²²

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun²²³ 282. maddesinde "Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama" suçu olarak düzenlenmiştir. TCK madde 282'de öncül suçlar, ceza alt sınırı 6 aydan fazla herhangi bir suç olabilir. Bu hüküm ilk çıkarıldığında alt sınırı 1 yıl olup 5918 sayılı Kanun'la gelen değişiklik ile bu öncül suçların alt sınırı 6 aya indirilmiştir.²²⁴ Öncül suçun niteliği bakımından da herhangi bir ayırım söz konusu değildir.

²¹⁷The Guardian, "FIFA in Crisis amid Corruption Arrests and World Cup Voting Inquiry – as it happened", Yayın Tarihi: 15/07/2017, "<https://www.theguardian.com/football/live/2015/may/27/fifa-officials-arrested-on-corruption-charges-live>." Erişim Tarihi: 01/04/2022.

²¹⁸T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu, "Aklama Suçu Genel Bilgi", "<https://masak.hmb.gov.tr/aklama-sucu-genel-bilgi>", Erişim Tarihi: 02/04/2022.

²¹⁹4208 Sayılı sayılı Kararın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun, "<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4208.pdf>", Erişim Tarihi: 05/04/2022.

²²⁰5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, "<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5549.pdf>", Erişim Tarihi:10/04/2022.

²²¹Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik, "<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.200712454.pdf>", Erişim Tarihi:10/04/2022.

²²²Murat Volkan DÜLGER, *Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar*, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2011 Ankara, s.45.

²²³5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, "<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>", Erişim Tarihi: 10/04/2022.

²²⁴İzzet ÖZGENÇ, *Suç Örgütleri*, Seçkin Yayıncılık, 13. Bası, Ankara 2020, s.172.

TCK'ye göre bu suçun temel halini, bu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin yurtdışına çıkarılması veya bu değerlerin gayrimeşru kaynağının gizlenerek meşru yöntemlerle elde edildiğine dair bir kanaat uyandırma maksadıyla işlem yapılması oluşturur. Dolayısıyla burada bir seçimlik hareket söz konusu olup burada bahsedilen herhangi bir yasaklı fiilin gerçekleştirilmesi halinde bu suç oluşacaktır.²²⁵

Suçun faili, “yurt dışına çıkarılan” veya “çeşitli işlemlere tabi tutan” kişiler olarak tanımlandığı için suçun faili bakımından herhangi bir ayırım yoktur.²²⁶ Hatta TCK madde 282/1'e göre ise failin öncül suça iştiraki bile aranmaz.²²⁷ Suçun mağduru ise herkes olabilir.

Manevi unsur bakımından suç kasten işlenebilen bir suçtur ve yurtdışına çıkartma haricindeki işlemler bakımından amaç da gözetilmiştir.²²⁸

TCK madde 282/2 ise, “*ilgili suça iştirak etmeksizin suça konu olan malvarlığı değerini satın alan, bulunduran veya kullanan kişiler*” bakımından da cezalandırma öngörmüştür. Üçüncü fıkra bakımından, “*kamu görevlileri*” veya “*belli bir meslek sahibi kişinin bu mesleğin icrası doğrultusunda*”; dördüncü fıkrada ise suç örgütü kapsamında bu suç işlenirse ceza arttırılmaktadır. Bu suç nitelikli halleri bakımından özgü suçtur. Son fıkrada ise suç bakımından etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. Suç konusu malvarlığı değerinin ele geçirilmesini sağlayan veya yetkili makamlara haber veren kişiye ceza verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Suç gelirlerinin aklanması esas olarak uluslararası sözleşmelere de konu olmuş olup, bu konudaki iç hukuk düzenlemeleri uluslararası sözleşmeleri takip etmiştir. Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'nin²²⁹ 6. maddesi, Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin 23. maddesi, Avrupa Konseyi Suçtan Kaynaklanan Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme'nin²³⁰ 6. maddesi baz alınarak hazırlanan Avrupa Konseyi Suç

²²⁵ TBMM, “**Dönem 22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı:664**”, s.672 Aktaran: ÖZGENÇ, **Age**, s.181-182.

²²⁶DÜLGER, **Age**, s.459.

²²⁷ÖZGENÇ, **Age**, s.185.

²²⁸ÖZGENÇ, **Age**, s.186.

²²⁹United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto, <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>, Erişim Tarihi:10/04/2022

²³⁰Council of Europe, **Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime**, ETS-141, <https://rm.coe.int/168007bd23>, Erişim Tarihi:10/04/2022.

Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsadere Edilmesi ve Terörizmin Finansmanı Hakkında Sözleşmesi'nin²³¹ 9. maddesi bu suç bakımından önemli bir yol göstericidir.

Başta yasadışı bahis ile mücadele ve yasadışı bahis gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusunda bu husus oldukça önemlidir ve Sözleşme ile bağlantılı bir husustur. Mali Eylem Görev Gücü “Financial Action Task Force-FATF veya Groupe d'action financière-GAFI” futbolda suç gelirlerinin aklanmasına dair hazırladığı rapor da bu bağlantının varlığına dair örnektir.²³²

Sporun sosyal öneminin artması ile spordaki küreselleşme doğru orantılıdır. Sporun sosyal anlamda daha önemli bir duruma gelmesi, sporu daha da kârlı bir sektör haline getirmiştir. Dolayısıyla sporun hacmi maddi olarak da büyümüştür. Maddi hacmin büyümesi, sporun gelişmesi kapsamında, spor tesislerine olan yatırımın artması gibi olumlu yanları bulunsa da paranın büyüklüğü ölçüsünde²³³ dolandırıcılığın ve yolsuzluğun artmasının haricinde spor kara para aklanması bakımından da önemli bir araç haline gelmiştir.²³⁴ Sporun diğer kara para aklama sektörlerinden farkı ise sadece para alakalı değil aynı zamanda spor, faillere ünlü insanlarla ilişki içine girip, ünlü olabilme imkânı da sağlayabilmesi sebebiyle sosyal boyutu bakımından detaylıca incelenmelidir.²³⁵

FATF'ye göre futbol sektöründe kara para aklamının en popüler yolları kulüp sahipliği, transfer pazarı ve oyuncu sahipliği, bahis, imaj hakları, sponsorluk ve reklam gelirleridir.²³⁶ İmaj hakları, spor hukukunda önemli bir yere sahip olup, bir kişinin adı, lakabı (Cristiano Ronaldo CR7), şöhreti, imzası, ses ve görüntü ve sanal ve/veya elektronik temsili, itibarı, reproduksiyonu ve oyuncunun forma numarası dahil tüm

²³¹ Council of Europe, **Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, CETS-198**, <https://rm.coe.int/168008371f>, Erişim Tarihi: 10/04/2022.

²³²FATF/GAFI, **Age**.

²³³Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında Manchester United Futbol Kulübü, Aeroflot isimli Rus hava yolu şirketiyle sponsorluk anlaşmasını geri çekmiştir. Kaybedilen gelirin 30-40 milyon pound olduğu tahmin edilmektedir. Manchester United, **Club Statement on Aeroflot**, Yayın Tarihi, 25/02/2022, “<https://www.manutd.com/en/news/detail/man-utd-official-club-statement-on-aeroflot>”, Erişim Tarihi:14/04/2022.

²³⁴FATF/GAFI, **Age**, parag.21.

²³⁵**Age**, parag.24.

²³⁶**Age**, parag.57.

karakteristik özelliği olarak tanımlanabilir²³⁷. İmaj haklarının kara para aklama ile ilişkisi Portekizli bağımsız gazeteci Rui Pinto'nun 3.4 terabaytlık 70 milyondan fazla elektronik belge ile ortaya çıkardığı “Football Leaks” belgeleriyle önemi ortaya çıkmıştır²³⁸. Bu belgelerde Cristiano Ronaldo'nun imaj hakları dolayısıyla British Virgin Adalarında kazandığı 63,5 milyon Euro'luk bu geliri bildirmemiştir²³⁹ ve bu belgeler sonucunda İspanya'da vergi cezasına çarptırılmıştır. Bu yöntemi benimsemeyen futbolcu örneği ise Chelsea'nin ve Fransa Milli Takımının futbolcusu N'golo Kanté'dir. Kanté, kulübü Chelsea'nin ısrarlarına rağmen maaşını, imaj hakları adı altında off-shore adasında kendi adına açılan hesaba yatırılmasını reddedip yaklaşık yıllık 1 milyon Euro'luk kayba rağmen normal maaşını talep etmiştir. Kanté, son olarak imaj hakları ödemesini Britanyalı bir şirketin kurumlar vergisini ödemesi koşuluyla kabul etmiştir.²⁴⁰

İmaj haklarının yanı sıra kulüp sahipliği durumu da kara para aklamanın yöntemleri arasında sayılmıştır. İlk bölümde açıkladığımız Wigan Athletic örneği hem kulüp sahipliğinin hem de bahis boyutunun para aklama bakımından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Asıl endişe verici kısım ise Wigan örneğinin İngiltere gibi kulüp devirlerinin incelendiği bir ülkede gerçekleşmesidir. Kulüp satın almanın yanı sıra kulübe sponsor olma şeklinde de para aklanması durumu söz konusu olabilmektedir. 2009 yılında UEFA tarafından hayata geçirilen finansal fair-play ilkesi ile birlikte takımların gelir-gider tablosunun şeffaflığını ve sürdürülebilirliğini sağlamayı hedeflerken aynı zamanda futbolda kulüp sahipliği üzerinden gerçekleştirilen yüklü sponsorluk anlaşmalarının önüne geçilmesi arzulanmıştır. Bununla birlikte FFP'nin Manchester City (City Group) ve Paris Saint-Germain (Qatar Sports Investment-QSI)

²³⁷Simon BOYES, **Legal Protection of Athletes' Image Rights in the United Kingdom**, “*International Sports Law Journal, T.M.C Asser Instituut*”, 11/03/2015, s.70.

²³⁸Theblacksea.eu, **Football Leaks**, “<https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018/>” Erişim Tarihi:10/03/2022; *Football Leaks* projesinin partnerleri arasında *L'Espresso*, *Le Soir*, *NRC*, *Der Spiegel*, *The Romanian Centre for Investigative Journalism/The Black Sea*, *Mediapart*, *Politiken*, *Nacional*, *Expresso*, *Reuters*, *VG*, *Premieres Lignes*, *NDR*, *De Standaard* ve *Tamedia*. gibi gazeteler bulunmaktadır.

²³⁹EIC, **Cristiano Ronaldo's Offshore Adventures**, “theblacksea.eu,” Yayımlı Tarihi: 02/12/2016, “<https://theblacksea.eu/stories/football-leaks/football-leaks-cristiano-ronaldo-s-offshore-adventures/>”, Erişim Tarihi:03/04/2022.

²⁴⁰Alex MOTT, **Football Leaks Have Given Us Another Reason to Love N'Golo Kanté**, “*Onefootball*”, Yayımlı Tarihi: 14/11/2018, “<https://onefootball.com/en/news/football-leaks-have-given-us-another-reason-to-love-ngolo-kante-22664031>”, Erişim Tarihi:03/04/2022.

takımlarının yaptığı mali dopinge göz yumup Galatasaray²⁴¹, Dinamo Moskova²⁴² gibi takımlara cezalar vermesi bu mekanizmanın etkinliği üzerinde büyük bir şüphe uyandırmaktadır.²⁴³

Kulüplerin şirketleşmesi sonucu kulüp sahipliği kurumu her ne kadar yaygın olsa dahi transfer dönemindeki oyuncu hareketliliği²⁴⁴ çok daha fazla olup para aklama sektörüne de uygunluk göstermektedir. Sektörde menajer hareketliliğinin çok fazla olması sebebiyle menajerler üzerinden vergi cennetlerinde para aklama konusu mümkün olabilmektedir. Ahmet Bulut ve Jorge Mendes isimli iki büyük menajer de Türkiye’de 2010-2016 yılları arasında başta Beşiktaş olmak üzere birçok futbol kulübü vasıtasıyla transferler yapıp ve kendilerine ödenen yüksek ölçüdeki menajerlik paralarını vergi cennetlerindeki hesaplarına aktarmış olup Bulut’un Türkiye’de de ekstra bir vergi beyanında bulunmadığı için kara para aklama iddiaları ortaya atılmıştır²⁴⁵. Lisanslı menajerlerin off-shore faaliyetlerinin yanı sıra lisansa sahip olmayan bazı kişilerin de menajerlik yapması kara para aklama olayına örnek teşkil edebilmektedir. FIFA’nın da getirdiği çok katı yönetmelikler de bu durumu tamamıyla engelleyememektedir.²⁴⁶ Oyuncuların haklarının (bonservis) tamamının veya bir kısmının kulüplerde değil de başka gerçek veya tüzel kişilerde bulunması haline de rastlanmaktadır. Bir oyuncunun tüm haklarının bir tüzel veya gerçek kişi üzerinde bulunması Güney Amerika modeliyken; yetenek havuzu adı verilen sistemde, bazı kişiler oyuncunun üzerinde yasal sahibi olmamakla birlikte başka bir kulübe oyuncunun transferi gerçekleştiğinde kısmi bir gelir elde edilmektedir. Bu seçenek futbol kulüplerine yatırım yapmaktan daha ilgi

²⁴¹ UEFA Club Financial Control Body, “**Adjudicatory Chamber, Decision AC-01/2016**”, Karar Tarihi: 02/03/2016.

²⁴² UEFA Club Financial Control Body, “**Adjudicatory Chamber, Decision AC-02/2015**”, Karar Tarihi: 19/06/2015.

²⁴³ Craig SHAW, Zeynep ŞENTEK, EIC Network, **Hileli Oyun**, “*Theblacksea.eu*”, Yayım Tarihi: 02/11/2018, Erişim Tarihi: 06/04/2022, “<https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018-tr/hileli-oyun/>”.

²⁴⁴ Rusya’nın Ukrayna’ya saldırması sonucunda Chelsea kulübünün Rus sahibi Roman Abramovich’e karşı Birleşik Krallık hükümetinin uyguladığı yaptırımlar sonucu Abramovich kulübü satılığa çıkarmak zorunda kalmasına rağmen kulübüne 4 milyar dolar istediği iddia edilmektedir. George BIRD; “**Will Abramovich Sanctions Stop Chelsea Sale? Explaining How Club Can Still be Sold to New Owner**”, “*The Sporting News*”, Yayım Tarihi: 10/03/2022, “<https://www.sportingnews.com/us/soccer/news/abramovich-sanctions-stop-chelsea-sale-club-sold-newowner/hcpkdi54k9flmbxcynrqd7m#:~:text=What%20does%20Chelsea%20cost%3F,having%20alreedy%20ben%20previously%20rejected>”, Erişim Tarihi: 06/04/2022.

²⁴⁵ Zeynep ŞENTEK, Craig SHAW, “**Ahmet Bulut’un Transferlerdeki Gizli Rolü ve 5.5 Milyon Avroluk Offshore Macerası**”, “*Theblacksea.eu*”, Yayım Tarihi: 10/11/2018, “<https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018-tr/ahmet-bulut-offshore/>”, Erişim Tarihi: 12/03/2022.

²⁴⁶ FATF, **Age**, parag 75.

çekicidir. Bu seçenek para aklamak için de benimsenen bir yöntemdir. Üçüncü kişilerin dahil olduğu bu yöntem Beşiktaş'ın Hugo Almeida transferi²⁴⁷ örnek olarak gösterilebilir. FIFA, 2015'te bu yöntemi yasaklamıştır.²⁴⁸

2.3. Macolin Sözleşmesi

Sözleşme, 18 Eylül 2014 tarihinde İsviçre'nin Macolin/Magglingen kentinde oluşturulmuş ve taraf devletlerin imzasına açılmıştır. 1 Eylül 2019 tarihinde de Sözleşme yürürlüğe girmiştir. Şu ana kadar 41²⁴⁹ devlet Sözleşmeyi imzalamış olup 9 devlet de Sözleşmeyi kendi iç hukuklarına aktarmıştır. Sözleşme, her ne kadar Avrupa Konseyi sözleşmesi olsa da AK dışında bulunan ülkeler de Sözleşmeye dair gelişmeleri takip etmiştir. Avusturalya²⁵⁰ ve Fas²⁵¹ Sözleşmeyi imzalarken; Liberya da Sözleşme hazırlanırken gelişmeleri aktif olarak takip etmiştir.

2.3.1. Sözleşme'nin Yer Bakımından Uygulanması

Ceza hukukunun yer bakımından uygulanmasının kapsamı TCK'nın 8. maddesinde belirlenmiş olup bu hususta çeşitli ilkeler benimsenmiştir. Bununla paralel olarak Sözleşmenin 19. maddesi de Sözleşmenin 15-17 maddeler kapsamında işlenen suçların yer bakımından uygulanmasını incelemektedir.

²⁴⁷ Beşiktaş, Almeida'ya 2,5 milyon Euro kendisine, 1,5 milyon Euro menajerine ve diğer yan haklarla beraber kadrosuna katmıştır. Almeida için ilk etapta Beşiktaş, Werder Bremen'e 2 milyon Euro bonservis bedeli ödese dahi üçüncü şahıs fonu olarak Quality Football Ireland adlı şirketle oyuncunun ekonomik haklarının %45'ini aynı fiyata satın almıştır. Başka bir deyişle, eğer Beşiktaş, Almeida'yı tekrar satarsa bu paranın %45'i fona aktarılacaktı. Dönemin Beşiktaş başkanı Yıldırım Demirören bu projeyi Türk futbolunda önemli bir kapının açıldığını söyleyerek savunacaktı. 2010 yılında ise Manchester United ve Chelsea'nin eski yöneticisi Peter Kenyon ve Jorge Mendes, aynı zamanda danışmanı oldukları, Jersey adasında Quality Sports Investment (QSI) adlı şirketi kurup, potansiyel yatırımcılarına şirketin yarısının Mendes'in şirketi Gestifute diğer yarısının ise dünyaca ünlü yetenek ve spor ajansı CAA Sports International'e ait olduğunu deklare etmektedirler. QSI, off-shore adasında kurulan başka off-shore şirketler vasıtasıyla fon toplayıp, Quality Football Ireland Limited gibi şirketlere futbolculara yatırım yapabilmesi için borç vermektedir. Ayrıca, Football Leaks'in ortaya çıkardığı belgelere göre Demirören ile Mendes'in şirketi arasında Almeida'nın bir sonraki satışından %10 pay konusunda anlaşılmıştır. Ancak sözleşmenin 9. maddesinde Beşiktaş'ın Almeida'nın sözleşmesinin bitmesi durumunda serbest oyuncu (free agent) olarak gider ve Beşiktaş fona transfer ücretini yıllık %10 faizle ödemek zorundadır. 2014 yılına gelindiğinde Almeida serbest kalmış ve Beşiktaş 2,75 milyon Euro ödeme talebiyle karşı karşıya kalmasıyla birlikte 15 Ekim 2014'te fonla anlaşıp 14 taksitle 2,6 milyon Euro'yu ödemeyi kabul etti.

²⁴⁸Zeynep ŞENTEK, Craig SHAW, Mendes Bağlantılı Fonun Beşiktaş'taki Transfer Oyunları, Theblacksea, Yayın Tarihi:16/11/2018, <https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018-tr/mendes-fon-besiktas-almeida/>, Erişim Tarihi:07/04/2022.

²⁴⁹ Aslında Sözleşme ilk imzaya açıldığında Rusya Federasyonu da Sözleşme'ye imza koymuştur ancak Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması sonucunda AK, Rusya'nın imzasını 16 Mart 2022 tarihinden itibaren askıya almıştır.

²⁵⁰ 01/02/2019 tarihinde imzalamıştır.

²⁵¹ 20/09/2021 tarihinde imzalamıştır.

Mülkiyet ilkesi, Türkiye’de işlenmiş suçlar bakımından TCK’nın benimsediği ilkedir (madde 8). Mülkiyet ilkesi, “suç işleyenin kendi vatandaşı veya yabancı olması ayrımı yapmadan ülkesinde suç işlenen devletin ceza kanunlarının uygulanmasına verilen addır.”²⁵² Mülkiyet ilkesi, suçun işlendiği yeri bağlantı noktası olarak kabul eder. Bundan dolayıdır ki, suç ilgili ülkede gerçekleştiği takdirde failin veyahut mağdurun vatandaş olup olmamasına önem atfettirmez.²⁵³ Sözleşme’nin de 19. maddesinin 1-a, b, c fıkralarında²⁵⁴ da mülkiyet ilkesi esas alınmıştır.

Bununla birlikte, mesafe suçları bakımından yargılamanın hangi ülkenin yetkisinde olacağı hususundan bahsedilmelidir. Hareket ve neticenin farklı ülkelerde gerçekleşmesi durumunda mesafe suçlarından bahsedilir. Örneğin, “Türkiye, İran ve Irak sınırının kesişim noktasında, Türkiye’deki failin Irak’taki mağduru vurması ve yaralı mağdurun İran’da ölmesi sonucunda suçun işlendiği yerin kestirilmesi zordur”.²⁵⁵ Bu durum kasten öldürme gibi suçlarda ekstrem gibi dursa da spor müsabakalarının manipülasyonunda, genelde sınıraşan bir suç şeklinde işlenmesi sebebiyle bu durumla sıkça karşılaşılmaktadır. Mesela, temel olarak İtalya’da 2009 yılında çıkan Calcioscommesse skandalında da spor müsabakalarının manipülasyonu suçu organize bir şekilde işlenirken, bu suçun aşamaları dört farklı ülkeye yayılmıştır. İtalya, manipüle edilen müsabakalarının oynandığı yer olarak; Singapur, manipülasyonları finanse edenlerin olduğu yer olarak; Çin ve diğer Güney Doğu Asya ülkeleri bahislerin oynandığı yer olarak; Panama ise paraların aklandığı yer olarak yer almıştır.²⁵⁶ Yargılamayı kimin yapacağına dair hareket²⁵⁷, netice²⁵⁸, isabet²⁵⁹ ve

²⁵²Kayıhan İÇEL, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6.B, 2014, Beta, İstanbul, s.143. Aktaran: İlyas ŞAHİN, “Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması ve Türk Ceza Kanunu’nda Esas Alınan İlkeler”, *ERÜHFD, C. X, S. 1, (2015), 107-144*”, s.115.

²⁵³ ŞAHİN, **Age**, s.115-116.

²⁵⁴ “a. Kendi toprakları üzerinde;

b. Bayrağını taşıyan bir gemide;

c. Kanunlar ile tescil olmuş bir uçakta”.

²⁵⁵Timur DEMİRBAŞ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınları,16. Baskı, Ankara 2021 s.159.

²⁵⁶ ICSS, **Age**, s.73-74.

²⁵⁷ *Hareket Teorisi: Hareketin gerçekleştiği yerin suçun gerçekleştiği yer olarak kabul eden teoridir. Bu görüşü savunanlar, neticenin gerçekleştiği yere göre suçun işlendiği yerin belirlenmesinin, failin kastına aykırı olduğunu savunurlar. Fail, hareketi gerçekleştirirken neticenin nerede gerçekleşeceğini düşünemeyeceğini söylerler.* DEMİRBAŞ, **Age**, s.160.

²⁵⁸ *Netice Teorisi: Netice nerede gerçekleşmişse suç da orada gerçekleşmiştir görüşünü savunmaktadır.* **Age**, s.160.

²⁵⁹ *İsabet Teorisi: Suçun yakın neticesi olan isabet eden yere önem verip suçun orada işlendiğini kabul ederler.* **Age**, s.160.

karma²⁶⁰ teori öne sürülmüştür. Mukayeseli hukuk ve TCK m. 8/1 karma sistemi benimsemiştir.²⁶¹

Mülkilik ilkesinin yetersiz kalabileceği düşüncesiyle başka ilkeler de ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki şahsılık (kişisellik) ilkesidir. Şahsılık ilkesinin de kendi içerisinde de ikili bir ayırım söz konusudur. Bu ayırım, faile göre ve mağdura göre şahsılık ilkesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Faile göre şahsılık ilkesi, devletin kendi yurttaşını her nerede suç işlerse işlesin cezalandırma yetkisine sahip olmasına denilmektedir. Bu ilke, kişinin yurttaşı olduğu ülkenin yasalarına uygun bir şekilde davranmasını hedefler. Ayrıca ilke, yabancı ülkede bir suç işleyen vatandaşı, suçu işledikten sonra kendi ülkesine döndüğünde cezalandırılmasını hedeflemektedir. Bu sebepten ötürü suç devletten ziyade tarafları ilgilendirdiği düşüncesine dayanmaktadır.²⁶² Buradaki bağlantı noktası failin vatandaşlığıdır²⁶³. Ancak bazı durumlarda suç failin bulunduğu ülkede suç teşkil etmemesine rağmen vatandaşı olduğu ülkede suç teşkil etmesi durumunda ise bir çatışma söz konusudur. Bu çatışmanın giderilmesi için de sınırlandırılmış/nisbî faile göre şahsılık ilkesi öneri olarak sunulmuştur. Bu ilke, ya failin vatandaşlığı ile birlikte fiilin gerçekleştiği yerin kanununa göre de suç teşkil etmesi ya da uluslararası ceza hukukunun benimsediği mağdura göre şahsılık ilkesiyle birlikte uygulanması önerilir²⁶⁴. TCK, madde 11 kapsamında faile göre şahsılık ilkesinin cezalandırılma koşulları belirtilmiştir.

Mağdura göre şahsılık kavramı ise failin vatandaşlığına bakmaksızın mağdurun vatandaşlığını önemser. Mağdurun vatandaşı olduğu ülkeye yabancı failin yargılanması yetkisinin verilmesi bu ilkenin yumuşaması olarak değerlendirilmelidir²⁶⁵. TCK da mağdura göre şahsılık ilkesinin koşulları da TCK'nın 12. maddesinde belirtilmiştir. Bu maddedeki koşullar: “*TCK m.13’de yazılı suç olmaması, bir Türk vatandaşının ya da Türk yasalarına göre kurulan bir özel hukuk tüzel kişi zararına*

²⁶⁰ Karma Teori: Bu görüşün sahipleri diğer bütün görüşlerin doğruluk payının olduğunu kabul eder. Yetki bakımından ise olaya ilk el koyan yer mahkemesinin yetkili kalar. **Age**, s.160.

²⁶¹ **Age**, s.160.

²⁶² Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Özlem ÇAKMUT, “**Türk Ceza Hukukuna Giriş**,” *Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.*, 11. baskı, Eylül 2020/İstanbul, s.169.

²⁶³ ŞAHİN, **Age**, s.123.

²⁶⁴ ŞAHİN, **Age**, s.123.

²⁶⁵ CENTEL, ZAFER, ÇAKMUT, **Age**, 169.

işlenmesi, Türk yasalarına göre en az 1 yıl hapis cezası gerektirmesi, failin Türkiye’de bulunması, bu suç bakımından yabancı ülkede hüküm verilmemesi ve suçtan zarar görenin şikâyetinde bulunmasıdır.”²⁶⁶

Sözleşme’nin 19. maddesinin 1/d bendi uyarınca Taraflar, ilk kısmında mülkiliğin ikinci kısmında ise faile göre şahsiliğin bir görünümü olarak, suçu işleyen kişinin kendi vatandaşı olması veya kendi ülkesinde mutlak mesken sahibi olan kişileri yargılama yetkisine sahiptir. Ancak Sözleşmenin aynı maddesinin 2. fıkrasında da Taraflara bu duruma çekince koyabilme hakkı getirilmiştir. 5 Taraf Devlet (Yunanistan, İtalya, Polonya, Portekiz ve İsviçre), Sözleşmeye uygun olarak madde 19/1-d’ye çekince koymuştur.

Sözleşme’nin 15-17 maddesi arasındaki suçları işleyen fail kendi ülkesine iade edilemiyorsa ne olacak? Sözleşme’nin 19/3 maddesi bu konuda bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenleme kapsamında fail eğer iade edilemiyorsa, Taraf Devlet kendi yargı yetkisini oluşturabilir. Bu ilkeye Latince *aut dedere aut judicare* (*geri ver ya da yargıla*) denilmiştir. Bu koşullarda ikame yargı yetkisi söz konusu olacaktır. İkame yargı yetkisi, mülk ilkesinin yetkili kıldığı devletin harekete geçemediği koşullarda kullanılır. Bu koşulda failin bulunduğu ülkenin hâkimi, kendi yasalarını uygulayacak olsa da geri isteyen ülkenin hakiminin yerine geçerek yargılama yapacaktır. Bunun uygulanmasının koşulları, öncelikle geri verme koşullarının işletilmesi ve failin bulunduğu ülkenin yer yönünden yetkili olmamasıdır. TCK madde 12/3 , yabancı ülkede bir yabancıya karşı işlediği bazı suçlar Türkiye’de cezalandırılabilme yetkisini vermiştir.²⁶⁷ Ayrıca, 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu²⁶⁸ m.14/2’ye göre, iade talebine konu olabilecek ve 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 12. maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi kapsamına giren bir suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunan kişi, ilgili devletin talebi aranmaksızın geçici olarak tutuklanabilir diyerek ikame yargı yetkisinin kapsamındadır²⁶⁹.

²⁶⁶ CENTEL, ZAFER, ÇAKMUT, *Age*, s.177.

²⁶⁷ CENTEL, ZAFER, ÇAKMUT, *Age*, s.181.

²⁶⁸6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6706.pdf>, Erişim Tarihi:11/12/2023.

²⁶⁹*Age*, s.182.

Yargı yetkisi konusunda birden fazla devletin yetkili olduğu hallerde ne olacaktır? Bu durumda, Sözleşmenin 19/4. maddesi Taraflara, yargılamayı en iyi yapabilecek devleti belirleme yetkisini vermiştir. Buna yetki paylaşımı ilkesi adı verilmektedir.

Yetki paylaşımı ilkesi, 15 Mayıs 1972’de imzalanan *Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi*²⁷⁰ ile birlikte gündeme gelmiştir. 6706 sayılı *Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu* da bu konuda düzenlemeler içermektedir. 23-25 maddelerde bu şartlar düzenlenmektedir. 23/1. madde, “*Bu Kanun ve taraf olunan milletlerarası anlaşmalar çerçevesinde, işlenen suçlarla ilgili Türkiye’de yürütülen soruşturma veya kovuşturmalar yabancı devletlere devredilebilir; yabancı devletlerde işlenen suçlarla ilgili yürütülen soruşturma veya kovuşturmalar devralınabilir.*” diyerek yetki paylaşımında yargılamayı hangi devletin yapacağına karar verme hususunda anlaşma iradesi koymuştur.

2.4. Eğitim ve Farkındalığın Arttırılması

2019 yılının sonlarında Çin Halk Cumhuriyeti’nin Wuhan kentinde ortaya çıkan ve Mart 2020’de ise pandemi olarak açıklanan Koronavirüs salgınının²⁷¹, hayatın her alanında olduğu gibi spor bakımından da önemli etkileri olmuştur. Olimpiyat ve Erkekler Futbol Avrupa Şampiyonası’nın 1 sene ertelenmesinin yanı sıra birçok spor organizasyonu da iptal edilmiştir (Turkish Airlines Euroleague, vb.). Belirli bir süre sonra devam eden müsabakalar, devam etse dahi bu müsabakalar ilk etapta seyircisiz, sonrasında ile kısıtlı seyirciyle oynanmıştır. Seyirci kısıtlamaları ve yasaklamaları maç günü gelirleri açısından spor kulüplerini zora sokmuştur.²⁷²²⁷³ Gelir pastasında maç günü gelirleri daha fazla yer kaplayan kulüpler bu süreçten daha fazla etkilenmiştir.

²⁷⁰Council of Europe, **European Convention on the Transfer of Proceedings in Criminal Matters**, *CETS-073*, <https://rm.coe.int/1680072d42>. Erişim Tarihi: 11/12/2023.

²⁷¹WHO, **Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020**, Yayın Tarihi: 11/03/2020, “<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>”, Erişim Tarihi:07/04/2022.

²⁷²*Premier Lig’de maç günü gelirleri 2020/2021 sezonunda 15 milyon pound iken şu anda devam eden 2021/2022 sezonunda bu gelirler 700 milyon pounda çıkmıştır.* Statista, “**Premier league soccer clubs revenue in England (UK) from season 2014/2015 to 2021/2022, by revenue stream,**” Yayın Tarihi:2022, “<https://www.statista.com/statistics/874020/revenue-of-premier-league-football-clubs-bystream/#:~:text=The%20majority%20of%20Premier%20League,to%20599%20million%20British%20pounds>”, Erişim Tarihi: 07/04/2022.

²⁷³KPMG, “**COVID Burdening top European Clubs by Massive Losses,**” Yayın Tarihi:16/01/2022, https://www.footballbenchmark.com/library/covid_burdening_top_european_clubs_by_massive_losses. Erişim Tarihi:07/04/2022.

Aynı zamanda sporu icra eden sporcular da çalışma ortamı bulamadığı için bu süreçten oldukça etkilenmiştir. Ekonomik olarak daha zayıf durumda bulunan sporcuların, organize suç örgütlerinin ağına düşme ihtimalinin de artması durumu da göz önüne alınarak, korunması gerekmektedir.²⁷⁴

Sözleşmenin 6. maddesi taraflara eğitim ve farkındalığı arttırmak ile ilgili yükümlülükler getirmektedir. Bu yükümlülükler spor bahis operatörlerini ve spor organizasyonlarını kapsamaktadır. Bu kapsamda ayrıca, genç sporcuların, kamu personeli ve yargı görevlileri gibi kesimlerin eğitimi yanı sıra halkta farkındalık yaratılmasını amaçlar. Manipülasyon karşıtı sözleşmenin, internet platformlarının veya çevrimiçi öğrenim araçları bu amaçla kullanılabilir.²⁷⁵

Farkındalığın artırılması için IOC başta olmak üzere diğer spor organizasyonları, temiz kalan sporcuların korunması ve yanlış giden hususları açığa çıkarması için belli başlı tedbirler almaktadır.²⁷⁶²⁷⁷ Avusturya da 2014 yılında müsabaka manipülasyonu ile alakalı Play Fair Code-Adil Oyun Yasası kapsamında, ombudsmanlık (kamu denetçiliği) yapısı oluşturup, sporculardan gelecek olan ihbarları mutlak bir gizlilik içerisinde inceleme için dürüstlük hattı kurmuştur.²⁷⁸

Ayrıca IOC, sporda bütünlüğün korunması amacıyla bir deontoloji benimsemiştir. Sporcuların asla kendi sporlarına bahis oynamaması, sporcuların her zaman en iyisini verip asla müsabakayı manipüle etmemesi, asla içeriden bilgi paylaşılmaması ve her zaman şüpheli işlemleri bildirilmesini sporculardan istemektedir.²⁷⁹ Taraf devletlere ise bu kapsamda, sporcunun ailesi de dahil olmak üzere, paydaşların bu hususta bilinçlendirilmesi ve paydaşları manipülasyon riskinden koruma zorunluluğu getirilmiştir. Eğitim ve farkındalığın artırılması, kapsamlı

²⁷⁴IOC, INTERPOL, UNODC, “Ensuring that Integrity is at the Core of Sport’s Response to the Pandemic: Preventing Corruption in Sport and Manipulation of Competitions,” s.2.

²⁷⁵Council of Europe, Age, “Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition”, parag.72.

²⁷⁶Eğitim ve farkındalığın artırılması bakımından IOC’nin hazırladığı videoların da bulunduğu eğitici bir link: IOC, **Prevention of Competition Manipulation**, “<https://olympics.com/ioc/integrity/prevention-competition-manipulation>”, Erişim Tarihi:09/04/2022.

²⁷⁷IOC’nin dürüstlük hattı, sporculara anonim olarak manipülasyonu ve diğer spor etiğine aykırı olan hususları ihbar edebileceği bir hattır.” <https://ioc.integrityline.org/>, Erişim Tarihi:09/04/2022.

²⁷⁸Severin MORITZER, “The Austrian Approach How to Combat Match-Fixing and Promote Integrity in Sport,” s.271; Aktaran Transparency International, “Global Corruption Report: Sport,” Routledge, 2016, 1st Edition, Play Fair web sitesi için: “<https://www.playfaircode.at/en>”, Erişim Tarihi:29/03/2022.

²⁷⁹IOC, “Code of Conduct”.

dürüstlük stratejisinin bir alternatifi olmayıp bu stratejinin bir parçasıdır. Spor organizasyonları da bu strateji çerçevesinde bu ilkeye önem vermelidirler.²⁸⁰

Sınıraşan suçlar ile spor müsabakalarının manipülasyonu arasında bir bağ söz konusudur. Europol önderliğinde AB üyeleri ve diğer devletler bu konuda farkındalık yaratmaya çalışmaktadır. Özellikle daha alt seviyelerde mücadele eden sporcular ekonomik olarak daha zayıf konumda bulduklarından dolayı önemlidir. Zira, bazı hallerde alt seviyedeki sporcular soruşturmanın başarıyla sonuçlanmasında önemli katkıları vardır.²⁸¹ Bu sebepten ötürü alt seviyedeki sporcularda farkındalığın artırılması açısından paydaşların iş birliğinde olması gerekmektedir.

Birleşik Krallık açısından bahis bağımlılığı ile mücadele açısından BeGambleAware²⁸² isimli bir site kurmuş olup, bahis bağımlılığı ile mücadele açısından ulusal bir mücadeleye girişmiştir. Ayrıca BK Kumar komisyonu da genç bahisçilerin davranışlarının incelendiği bir araştırma yayımlamıştır.²⁸³ Yeşilay da benzer bir içerik²⁸⁴ yayımlama yoluna gitmekle birlikte hâlâ bağımlılığa dair tanıtım bakımından BK ile karşılaştırıldığında kanaatimizce hâlâ oldukça geridedir. BK’da lisans sahibi olan bütün operatörler güvenli bahis reklamlarını sürekli olarak sosyal medyada yayımlamaktadır.²⁸⁵ Ayrıca, EGBA üyesi bahis operatörlerinde, etkin bir yol olarak kullanıcılar kendilerine sistem üzerinden bahis limiti belirleyebilmektedir. Yine EGBA üyesi bahis operatörlerinin müşterilerinin %33’ü (5 buçuk milyon müşteri) en az bir güvenli bahis yöntemini gönüllü olarak benimsemiştir.²⁸⁶ Önleyici güvenli bahis tedbirleri bahis bağımlılığı ile mücadelede etkili olduğu Birleşik Krallık Kumar Komisyonu tarafından belirtilmiştir. Son 18 ayda problemlili bahisçi olarak adlandırılan

²⁸⁰UNODC, Age, “Resource Guide on Good Practices in the Investigation of Match-Fixing,” s.69.

²⁸¹Council of Europe, “Keep Crime Out of Sport(KCOOS)- Regional Seminar 3 Final Report,” KCOOS (2016/12), Kopenhag 4-5 Ekim 2016, s.7.

²⁸²“<https://www.begambleaware.org/>” Erişim Tarihi: 10/04/2022.

²⁸³Gambling Commission, “Gambling Commission Publishes New Research which Explores the Gambling Journeys and Behaviours of Young People,” Yayın Tarihi: 05/08/2021, “<https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/gambling-commission-publishes-new-research-which-explores-the-gambling>,” Erişim Tarihi: 10/04/2022.

²⁸⁴Yeşilay, Kumar bağımlılığı nedir? “<https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/kumar-bagimliliği>”, Erişim Tarihi:10/04/2022.

²⁸⁵Örnek olarak: Paddy Power: *Twitter*, Yayın Tarihi: 18/03/2022, “https://twitter.com/paddypower/status/1504754012662517786?s=20&t=7gq_spcQ7t-AkbA4gPuf8w”, Erişim Tarihi: 10/04/2022.

²⁸⁶EGBA, “New Report: Europe’s Leading Online Gambling Operators Step Up Safer Gambling Efforts,” Yayın Tarihi:21/07/2021, “<https://www.egba.eu/news-post/new-report-europes-leading-online-gambling-operators-step-up-safer-gambling-efforts/>”, Erişim Tarihi: 10/04/2022.

kullanıcıların oranı %0,6'dan (340 bin kişi) %0,3'e (170 bin kişi) inmiştir.²⁸⁷ Bunlara ek olarak, BK Kumar Komisyonu tarafından bazı bahis operatörlerine kumar bağımlılığı ile mücadele esaslarına uymadıkları için cezalar verilmiştir.²⁸⁸ Bununla birlikte, Türkiye açısından nesine.com müşterilerine bahis nedeniyle hesaplarını kapatma, belli tavsiye kararları açısından "sorumlu oyun"²⁸⁹ sekmesi bulunsa da gerek reklam yapılmadığı gerekse EGBA üyesi kuruluşlar gibi kaybetme limiti koyulmadığı için reklamın boyutu kanaatimizce oldukça yetersizdir.

2.5. Bilgi Paylaşımı

2.5.1. Genel Olarak

Sözleşmenin 12. maddesi taraf devletlere, daha detaylı olarak açıklanacak kişisel veri düzenlemesine halel getirmeksizin, ulusal ve uluslararası düzeyde spor kuruluşları, spor bahis operatörleri, ilgili kamu otoriteleri ve ulusal platformlar arasında bilgi paylaşımı yapılmasını kolaylaştırma ödevi yüklemiştir. On ikinci madde uyarınca Taraflar, bilgi paylaşımına dair platformları kurmayı yüklenmiştir. Bu platformlar özellikle 5. madde uyarınca risk değerlendirmesi yaptıktan sonra spor müsabakalarının manipülasyonuna dair soruşturma ve kovuşturma yapılmasının gerektiği durumlarda müsabaka organizatörlerine bahis türü ile alakalı bilgiler sağlanacaktır. Bu alakalı bilgi belirli bir müsabaka üzerine oynanan bahis hacmi veya bahislerdeki olağanüstü değişiklikler de olabilir. Bu durum bahisle alakalı bir söylentiye de dayanabilir²⁹⁰.

²⁸⁷Michael DUGHER, "Gambling Rewiev Must not Take All the Joy out of Life," *The Times*, Yayın Tarihi: 28/03/2022, "<https://www.thetimes.co.uk/article/a1e85974-adfc-11ec-8570-b43daaf58ea1?shareToken=82c61b41974a72120842c5583627f6b7>.", Erişim Tarihi: 10/04/2022.

²⁸⁸ Kumar bağımlılığı ile mücadele eden kişilere promosyon maili göndermesi sebebiyle BK Kumar Komisyonu, Bonne Terre Company'e 1,17 milyon poundluk ceza kesmiştir. Gambling Commission, "**£1.17m fine for marketing to vulnerable consumers**", Yayın Tarihi: 09/03/2022, "<https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/gbp1-17m-fine-for-marketing-to-vulnerable-consumers>." Erişim Tarihi: 10/04/2022; Ayrıca kara para aklamanın yanında sosyal sorumluluk kurallarına uymayan 888 Bet'e de 9,4 milyon poundluk ve BV Gaming Limited'e (Bet Victor) 2 milyon poundluk bir ceza kesilmiştir. Gambling Commission, "**£9.4m fine for online operator 888**", Yayın Tarihi: 01/03/2022, "<https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/gbp9-4m-fine-for-online-operator-888>", "**Online gambling business faces £2m regulatory action**," Yayın Tarihi: 25/02/2022, "<https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/online-gambling-business-faces-gbp2m-regulatory-action>.", Erişim Tarihi: 11/04/2022.

²⁸⁹Nesine.com, "**Sorumlu Oyun**", "<https://www.nesine.com/hakkimizda/sorumlu-oyun>.", Erişim Tarihi: 11/04/2022.

²⁹⁰"Alarm çeşitleri (yeşil-turuncu-kırmızı) açısından çalışmamızın ilk bölümünde yeterli bilgi bulunduğu için bu hususa tekrar değinilmeyecektir".

Paydaşlar ayrıca alakalı bilginin türünün değerlendirilmesi açısından birlikte çalışabilir²⁹¹.

Avrupa Birliği özelinde ise Lizbon Anlaşması ile getirilen ABİHA m.165/3 uyarınca, Birlik üyesi devletlere, başta Avrupa Konseyi olmak üzere ilgili üçüncü ülkelerle ve yetkili uluslararası örgütlerle iş birliğini geliştirmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Devletlerin, ayrıca Sözleşme kapsamında spor organizasyonları ve spor bahis operatörleri arasında bilgi aktarımı yapılması bu maddenin amacına uygundur.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında, talebin varlığı halinde, bilgiyi paylaşan makam veya kuruluşlar, bu bilginin takibi konusunda bilgilendirilecektir. Bu bilgilendirme yerel mevzuata uygun ve gecikmeksizin verilecektir. Buna karşılık, savcılık soruşturmanın gizliliğini koruma açısından bazı bilgileri yasal mevzuat ile getirilen kısıtlamalar kapsamında özel kişilerle paylaşmama hakkına sahiptir.²⁹²

Son fıkrada ise Taraflar, 11. madde kapsamında yasa dışı spor bahisleriyle mücadele kapsamında bilgi paylaşımını ve iş birliğini geliştirmenin yollarını arayacaktır. Bahisçinin ve bahis operatörünün farklı ülkelerde bulunması halinde bilgi paylaşımı ve işbirliği konuları gündeme gelecektir. Bu durumda bahisçinin bulunduğu ülkede mevzuata aykırı bir şekilde hizmet veren operatörünü (gri pazar durumu halinde) tespit eden tarafın, ilgili olabilecek tarafları bilgilendirebilir.²⁹³ Bu kapsamda tekrar etmek gerekirse, Sözleşmeye taraf olmamakla ısrarcı olan Malta'nın bu sözleşmeye taraf olması bu maddenin işlerlik kazanması bakımından elzemdir.

2.5.2. Ulusal Platform

Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca Taraflara ulusal platform kurma zorunluluğu getirilmiştir. Bu mekanizma, Tarafların iç hukukuna uygun bir şekilde, var olan yapıları ve ulusal düzeydeki idari görevlerin paylaşımını da hesaba katmalıdır. Kamu otoritesi, özel paydaşlar arasındaki iş birliği için doğal bir çerçeve ve bilgi alışverişi için uygun çerçeve sağlayacaktır. Öte yandan, yetkili kamu otoritesinin tanımlanmasında devletlere takdir hakkı tanınmıştır.²⁹⁴

²⁹¹Council of Europe, Age. "Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition", parag.113.

²⁹²Age, parag.114.

²⁹³Age, parag.115.

²⁹⁴Age, parag.118.

Sözleşmede platform belirlendikten sonra bu platformun çalışması bakımından bazı soruların cevaplanması gerekmektedir. İlk Keep Crime Out Of Sport-KCOOS toplantısında ulusal platformların kapsamı bakımından çeşitli sorular ele alınmıştır:

- *Ulusal platformların temel özellikleri nelerdir?*
- *Farklı modellerin iyi yanlarını da gözeterek, platforma kim ev sahipliği yapmalı?*
- *Platformun yetki ve yeterlilikleri nelerdir?*
- *Platformlar bilgiyi nasıl ele almalı? Sadece bilgiyi mi paylaşmalı yoksa kendisine gelen bilgiyi analiz edip soruşturmalı mıdır?*
- *Nasıl güveni sağlayıp, iş birliğinin kolaylaştırılacak? Resmi ve gayri resmî yapılarla iş birliği?*
- *Platformlar alt gruplara sahip olmalı mıdır? Ek forumlara ihtiyaç duyulmalı mıdır?*
- *Süreç proaktif mi yoksa reaktif başka bir deyişle olaylar vaka bazlı mı yoksa olayları tahmin edip önceden harekete geçme yolu mu izlenecektir?*²⁹⁵

Ulusal platform, “*ilgili kuruluş ve organizasyonlar arasında bir bilgi merkezi olarak işlev görecektir. Bu merkez, spor müsabakalarının manipülasyonu ile alakalı olan bilgilerin toplanmasını ve yayılmasını*” sağlayacaktır (madde 13/1-a). Bu oluşturulan bilgi merkezleri arasındaki koordinasyonu güçlendirmesi kapsamında Avrupa Konseyi tarafından Kopenhag Grubu kurulmuştur. Bu grup Tarafların, ulusal platformları arasındaki bir şebeke olarak değerlendirilebilir. Bilgi merkezlerinin en iyi örneği olarak Birleşik Krallık’ın ulusal platformu Spor Bahisleri Dürüstlük Forum’un Sports Betting Integrity Forum-SBIF²⁹⁶ bir parçası olan Spor Bahisleri İstihbarat Birimi Sports Betting Intelligence Unit-SBIU olarak değerlendirilebilir.²⁹⁷ SBIU’nun bilgi kapsamı ise etkinliğin Büyük Britanya’da olması, etkinlikte Büyük Britanya’lı bir

²⁹⁵ Council of Europe, **Keep Crime Out of Sport(KCOOS)- Regional Seminar 1 Final Report**, “KCOOS (2016/06)”, Strasbourg 1 Eylül 2016, s.16.

²⁹⁶ SBIF, **About Us**, “<https://www.sbif.uk/about-us>” Erişim Tarihi:22/04/2022.

²⁹⁷ Gambling Commission; **What does the SBIU do?** “[55](https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/page/what-does-the-sbiu-do,” Erişim Tarihi: 22/04/2022.</p></div><div data-bbox=)

paydaş (Sporcu, Yetkili, Katılımcı vb.) olması ve Kumar Komisyonu tarafından lisansa sahip olan bahis şirketlerinin aktivitelerini kapsamaktadır.²⁹⁸

Aynı fıkranın b bendinde ise ulusal platformlara spor müsabakalarıyla mücadele etmeyi koordine etme görevi verilmiştir. Ancak KCOOS bölgesel seminerlerinde de tartışıldığı üzere bu koordinasyonu üstlenecek platformun kim tarafından yönetileceği tartışma konusu olmuştur. Taraflar çeşitli yöntemler benimsemiştir. Ukrayna, Gençlik ve Spor Bakanlığının bünyesinde ulusal platform kurmayı planlamaktadır.²⁹⁹ Danimarka ise “Anti Doping Danmark” çatısı altında bütün paydaşların birleştiği bir sekreteryaya ile ulusal platform kurmaktadır.³⁰⁰

Taraflar, şüpheli ve usulsüz bahislere ilişkin bilgileri bir merkezde toplamayı, analiz etmeyi ve tehlike durumunda bilgi vermeyi c bendi uyarınca görevlenmiştir. SBIU, bu kapsamda kendisine gelen bilgileri toplayıp ve bu bilgiler ışığında spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadele etmektedir.³⁰¹ Resmi mercilere, spor bahis operatörleri ve/veya spor kuruluşlarına Sözleşme uyarınca gerçekleşen ihlallere dair bilgi aktarılması da d bendinde düzenlenmiştir.

Aynı maddenin e bendi ise Taraflara, diğer ülkelerin ulusal platformları da dahil olmak üzere bütün ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapılmasını yüklemiştir. Sözleşme kapsamında kurulan Kopenhag Grubu da bu amaca hizmet etmektedir. İkinci fıkrada ise Devletlere Ulusal Platformların isimlerini AK Genel Sekreterliği’ne bildirim yükümlülüğü verilmiştir.³⁰²

2.5.3. Kişisel Verilerin Korunması

Sözleşme’nin 2. maddesinde özel hayatın ve kişisel verilerin korunması ilkeleri yol gösterici olarak benimsenmiştir. Her ne kadar AİHM içtihatlarında kişisel verilerin

²⁹⁸ Age.

²⁹⁹ Council of Europe, **Keep Crime Out of Sport(KCOOS)- Regional Seminar 2 Final Report**, “KCOOS (2016/11), Zagreb 27-28 Eylül 2016”, s.8.

³⁰⁰ Council of Europe, Age, “KCOOS 3”, s.12-15.

³⁰¹ SBIU’ya 2021 yılında gelen raporlara göre futbol %56 ile en çok manipülasyon şüphesine sahip olan sporken; rapor kaynağı olarak %37 ile bahis operatörleri ilk sıradayken onları %31 ile sporu yöneten kuruluşlar ve %19 ile bahis izleyici/veri sağlayıcı kurumlar gelmektedir. Gambling Commission, “**Sports Betting Integrity snapshot-November 2021**”, “<https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/publication/sports-betting-integrity-snapshot-november-2021>,” Erişim Tarihi:23/04/2022.

³⁰² İsviçre, Sözleşmeyi iç hukukuna geçirince bu madde uyarınca Ulusal Platformu’nu **Commission intercantonale des loteries et paris (Comlot)** olarak bildirmiştir. Bazı diğer Ulusal Platformlar: **ANJ, SBIF**.

korunması, özel hayatın gizliliği kapsamında (m.8) değerlendirilse dahi Sözleşme'nin 14. maddesi kapsamında kişisel verilerin korunması özel olarak ayrıca düzenlenmiştir.

Kişisel verilerin düzenlendiği çeşitli ulusal ve uluslararası metinler mevcuttur. İlk uluslararası metin olarak OECD tarafından düzenlenen “*OECD Kişisel Verilerin Sınıraşan Trafiği ve Verilerin Korunmasına İlişkin Rehber İlkeleri*” göze çarpmaktadır. Bir başka uluslararası metin ise 108 sayılı “*Kişisel Verilerin Otomatik İşlenmesi Karşısında Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*”³⁰³dir”. 108 sayılı Sözleşme bakımından ise teknolojik gelişmeler ışığında 108+ (CETS 223) olarak bir güncelleme gelmiştir. Avrupa Birliği kapsamında ise 95/46/EC “*Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Hakkındaki AB Konseyi Direktifi*”³⁰⁴ ile AB kapsamında ilk düzenleme söz konusudur. Ancak direktifin bir yeknesaklık sağlamaması sebebiyle AB, Genel Veri Koruma Tüzüğü “*General Data Protection Regulation-GDPR*”³⁰⁵ kapsamında yeknesaklık sağlamayı hedeflemiştir. Ulusal kapsamda ise Anayasa'nın 20. maddesine 7/5/2010 tarihinde eklenen maddeye göre *Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.* denilerek anayasal kapsamda kişisel veriler tanımlanmış olup 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu³⁰⁶ ve ilgili yönetmeliklerle de ulusal mevzuat şekillenmiştir.

³⁰³Council of Europe, **Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data**, *ETS-108*, <https://rm.coe.int/1680078b37>, Erişim Tarihi:23/04/2022.

³⁰⁴The Council of European Union, **Directive 95/46/EC European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31995L0046>, Erişim Tarihi: 23/04/2022.

³⁰⁵ Council of European Union, **Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 april 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)**, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679>, Erişim Tarihi: 25/04/2022.

³⁰⁶6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 25/04/2022.

Kişisel veri, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu madde 3/1-d fıkrasında, *Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade eder.* şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım diğer uluslararası metinlerdeki tanımlarla benzerdir. Kişisel verilerin niteliği bakımından ikili bir ayırım yapılmıştır. *“İlk grupta, insanoğlunun varoluşundan kaynaklanan kişiliğine ilişkin bilgiler yer alırken, ikinci grupta ise insanın modern bilişim toplumunda var olması sebebiyle kendisine verilen veya çeşitli hizmetlere ulaşmasında kullanılan bilgiler yer alır³⁰⁷”*. Kişisel verinin dört unsuru ise, *“herhangi bir veri bulunması, verinin kişiyi belirli veya belirlenebilir kılması, verinin kişiye ilişkin olması ve bir gerçek kişinin söz konusu olmasıdır.”³⁰⁸* GDPR’ın 9. maddesiyle uyumlu olarak 6698 sayılı Kanun’un 6. maddesi uyarınca özel/hassas nitelikli kişisel veriler sayılmıştır.

Kişisel verilerin işlenmesi bütün ulusal ve uluslararası metinlerde kural olarak yasaktır. Bunun nedeni ise kişisel verilerin korunmasının diğer menfaatlere karşı üstün geldiği düşüncesidir ancak bu kuralın istisnaları mevcuttur.³⁰⁹ 6698 sayılı Kanun’un 28. maddesinde istisnalar sayılmış olup, kanunun çıktığı zaman Ana Muhalefet Partisi bu maddelerin iptali gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuştur ancak bu başvuru 28. madde bakımından reddedilmiştir.³¹⁰ Spor müsabakalarının manipülasyonu ile bağlantılı olarak 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile yetkileri yeniden belirlenen Mali Suçlar Araştırma Kurulu-MASAK gibi kamu kurumları istisna oluşturmaktadırlar.

Spor müsabakalarının manipülasyonu açısından ancak gerçek kişi olan paydaşlar kişisel veriler bakımından ilgili kişi olabilecektir. Bahisçiler³¹¹, sporcular³¹² ve resmî

³⁰⁷Murat Volkan DÜLGER, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, “*Hukuk Akademisi, 3 Baskı, İstanbul 2020*”, s.61.

³⁰⁸DÜLGER, **Age**, s.152.

³⁰⁹Mesut Serdar ÇEKİN, “**Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**”, *Onikilevha Yayıncılık, 3.Baskı, İstanbul Temmuz 2020*, s.18.

³¹⁰AYM, “E.2016/125, K.2017/143,” Karar Tarihi:28/09/2017.

³¹¹ *Nesine.com bahisçilerin kişisel verilerinin işlenmesi üzerine aydınlatma metni yayımlamıştır.* <https://www.nesine.com/kisisel-verileri-koruma/aydinlatma-metni>, Erişim Tarihi:23/05/2022.

³¹² *Hassas verilerden olan sağlık verileri bakımından spor kulüpleri, sporcularının düzenli olarak sağlık verilerini sporla ilgili olsun olmasın işleyebilme açısından eşsiz bir konuma sahiptir. Hastalık geçmişi (anamnez), alerjiler, sakatlıklar, ilaç kullanımı ve olası sağlık bilgileri bunlara örnek olarak verilebilir.* Katie RUSSELL, “**Why Sports Teams Should Avoid Relying On Consent To Comply With GDPR**,” “*LawInSport*,” Yayımlanma Tarihi: 15/08/2018, “<https://www.lawinsport.com/topics/item/why-sports-teams-should-avoid-relying-on-consent-to-comply-with-gdpr>.” Erişim Tarihi: 22/05/2022.

görevliler³¹³ gerçek kişi paydaşlardır. Spor bahis operatörleri, Spor organizasyonları ve kalan diğer tüzel kişi paydaşlar ancak veri sorumlusu olabilecektir.

108+ AK sözleşmesi ve Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek Denetleyici Makamlar ve Sınıraşan Veri Akışına İlişkin Protokol-ETS 181³¹⁴ uluslararası veri transferi açısından önemli bir yere sahiptir. Üstelik sporu yöneten kuruluşların çoğunun genel merkezlerinin İsviçre'de bulunması (Örn. FIFA) ve İsviçre'nin AB üyesi olmaması ilk bakışta bir problem gibi gözükebilir. GDPR'ın bölgesel kapsamı uyarınca (madde 3), işleme faaliyetinin AB ülkesinde gerçekleşmesinin veya ilgili kontrolörün/işleyicinin AB içinde olmamasının bir önemi yoktur, yeter ki kontrolörün/işleyicinin faaliyetleri AB içerisinde etki gösterebilir. Buna GDPR'ın yasama yetkisinin dışında etki göstermesi ilkesi denilmektedir.³¹⁵ Bütün bunlara ilaveten AB üyesi olmayan üçüncü ülkelere (Örnek olarak Türkiye) veri aktarımı açısından da GDPR'ın 44-50. maddeleri arasında üçüncü ülkelere ve uluslararası kuruluşlara veri aktarımı standardı da belirlenmiştir. Örnek olarak genel merkezi İsviçre'de bulunan FIFA, GDPR ile uyumlu olarak kişisel verilerin korunmasına dair düzenleme getirmiştir.³¹⁶

Sözleşmenin 14. maddesi uyarınca Taraflar, “spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadele etmek için, kişisel verilerin korunmasına dair kanun yapmaya ve standartlar belirlemeye” mükelleftir. Bu husus özellikle kamu yetkilileriyle sözleşmede bahsedilen organizasyonlar arasındaki bilgi alışverişi konusunda önem kazanmaktadır. Spor organizasyonları ve kamu otoriteleri kişisel verilerin toplanması, işlenmesi ve paylaşılması esnasında belirli ilkelere uymak zorundadır. Yasaya

³¹³ Hakemler açısından hakem raporları kişisel veri kapsamındadır. Raporda bulunabilecek kişisel veriler: Olaya karışan oyuncunun ismi, kulübü, olayın günü, yeri ve zamanı, olayın detayları, hakem tarafından gerçekleştirilen eylemler. Jonathan MCDONALD, Rahim HIRJI, **The Relationship Between Data Protection And Referee Reports In English Football**, “LawInSport”, Yayın Tarihi:12/02/2021; FA'in yayımladığı “WHOLE GAME” sistemi bu makaleye de tartışmalara da esas oluşturmaktadır. FA, **Whole Game System**, “<https://www.thefa.com/get-involved/matchday/whole-game-system>,” Erişim Tarihi:01/06/2022.

³¹⁴ Türkiye bu sözleşmenin onaylanmasını 6705 Sayılı Kanun ile uygun bulmuştur. RESMÎ GAZETE, Sayı:29703, Yayın Tarihi:05/05/2016.

³¹⁵Jan KLEINER, Carol ETTER, **Implementing the GDPR in Switzerland: legal issues and challenges for international sports bodies**, “LawInSport”, Yayın Tarihi: 30/05/2019, “<https://www.lawinsport.com/topics/item/implementing-the-gdpr-in-switzerland-legal-issues-and-challenges-for-international-sports-bodies>”, Erişim Tarihi: 01/06/2022.

³¹⁶FIFA, “**Data Protection Regulation**”, <https://digitalhub.fifa.com/m/787f00d0380f4120/original/dr9labmtd63ctx6o3erk>, Erişim Tarihi: 02/06/2022,

uygunluk, geçerlilik, doğruluk prensiplerine ve veri güvenliği ve ilgili kişinin haklarına saygı gösterilmesi olarak sayılabilir. Spor bahisleri açısından çok fazla veri (Hesap bilgileri, kimlik bilgileri, ikametgâh bilgileri gibi)³¹⁷ olduğu açıktır. Sözleşme ise bu veri paylaşımının asgari düzeyde yapılmasını öngörmektedir. Son olarak da Taraflar, Sözleşme kapsamındaki paydaşları, paylaşılan verilerin güvenliğini, bilgisayar sistemlerinin bütünlüğünü ve uygunluğunu ve kullanıcıların kimlik tespitinin sağlanması için teşvik edecektir. Bu hususta teknik yöntemlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

2.6. Cezai Konularda Adli İşbirliği

Kanaatimizce işbirliği Sözleşmenin geçerliliği bakımından en önemli unsurdur. Spor müsabakalarının manipülasyonu etkin bir mücadele ancak ve ancak iş birliklerinin güçlü olmasıyla mümkün olacaktır. Sözleşmenin yalnızca 9 devlet tarafından iç hukuklarına aktarılması uluslararası işbirliği bakımından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Malta'nın Sözleşmeye ısrarlı muhalif tutumu işbirliği bakımından büyük bir engeldir. İlk olarak, Malta, AB üyesi olduğu için AB'nin de Sözleşmeye taraf olmasını engellemektedir. İkinci olarak da Malta, spor bahis operatörlerinin merkezlerinden birisidir. Dolayısıyla etkin bir işbirliği için Malta ile işbirliği oldukça önemlidir. Buna karşılık Fas ve Avusturalya gibi AK üyesi olmayan devletlerin de Sözleşmeye imza koyması da uluslararası işbirliği açısından önemlidir.

Sözleşme, 15-17. maddeleri kapsamındaki eylemler bakımından uluslararası adli işbirliğini öngörmektedir. Bu bağlamda uluslararası adli işbirliği müsadere ve el koyma işlemlerini de kapsayacaktır. Ancak, bu kapsamda adli işbirliği hükümleri özel olarak düzenlenmemiştir. Bunun yerine Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi ve Suçluların İadesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve Sınırşan Örgütlü Suçlarla Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gibi uluslararası adli işbirliğini düzenleyen sözleşmelerdeki unsurlar benimsenmiştir. Bu bölümde ilk olarak uluslararası adli işbirliği kavramını açıkladıktan sonra Sınırşan niteliği olması sebebiyle siber suçlarla da bağlantı kurularak spor müsabakalarının manipülasyonu bakımından adli işbirliği kavramının üzerinde durulacaktır. Spor Yöneten Organizasyonlar (Sports Governing Bodies-SGB) ile işbirliğinin önemine de ayrıca değinilecektir.

³¹⁷Misli.com da paylaşılacak kişisel verileri sitesinde saymıştır. MİSLİ:COM, "<https://www.misli.com/kisisel-verileri-koruma>", Erişim Tarihi:03/06/2022.

Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi m. 1/1'de *Cezalandırılması, yardımlaşma talebedildiği anda, yardım isteyen Tarafın, Adli makamlarının yetkisi içinde bulunan suçlarla ilgili her dâvada, Akıd Taraflar, işbu Sözleşme hükümleri uyarınca, birbirlerine, karşılıklı olarak en geniş adli yardımda bulunmayı yüklenirler* olarak çerçeve çizilmiştir. 6706 sayılı Kanun'un 2/c fıkrasında da *Cezaî konularda bir devletin adli mercilerinin diğer bir devletin adli mercileri adına yerine getirdiği işlemler* denilerek uluslararası adli işbirliği tanımlanmıştır. Bu işbirliğinin kapsamı klasik olarak mahkeme kararlarının usûl işlemlerinin tebliği, istinabelerin yerine getirilmesi, şahit ve bilirkişilerin dinlenmesi, adli sicil ve belgelerin verilmesi ve kovuşturma maksadıyla suç duyurusunda bulunulmasıdır.³¹⁸ Adli işbirliğinin maddi koşulları ise çifte cezalandırılabilirlik ve kovuşturulabilirlik, karşılıklılık, özellik ilkesi ve kamu düzeni çekincesi ilkesidir. Çifte cezalandırılabilirlik bakımından Sözleşmenin 26/3 fıkrası uyarınca Tarafların suçun aynı isimde (şike veya spor müsabakalarının manipülasyonu denilmesi bir şeyi değiştirmeyecektir.) veya aynı kategoride bulunması aranmayacaktır. Yeter ki, her iki taraf, bu eylemi cezai bir suç olarak değerlendirsin.

CİKAYAS m.2 de ayrıca terör ve mali suçlar bakımından da adli yardımlaşma (işbirliği) reddedilebilse de 1978 yılındaki ek protokolü uyarınca mali suçlar bakımından da adli işbirliği geliştirilmiştir.

Bununla birlikte teknolojinin de gelişimiyle birlikte ceza kovuşturma organları da çeşitli yöntemler geliştirmiştir. DNA analizi, video konferans yoluyla dinleme, sınır ötesi ortak soruşturma ekibi oluşturma, iletişimin denetlenmesi, sınır ötesi observasyon, teknik araçların kullanımı, gizli soruşturmacı görevlendirme ve kontrollü teslimat bunlara örnek verilebilir.³¹⁹ Spor müsabakalarının manipülasyonu gibi Sınıraşan suçlar kapsamında sınır ötesi ortak soruşturma ekibi oluşturulması ve iletişimin denetlenmesi gibi gizli soruşturma tekniklerinin geliştirilmesi spor müsabakaları manipülasyonu açısından önemli olacaktır. Zira, spor müsabakalarının manipülasyonunun engellenebilmesi için hız ve sınır ötesi işbirliğinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi önemlidir.

³¹⁸TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, *Age*, s.171.

³¹⁹TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, *Age*, s.193.

Bilişim teknolojilerinin ve bu arada internetin gelişimi birçok yeni hukukla beraber hem yeni suç tiplerini hem de geleneksel suçların farklı işleniş biçimlerini ortaya çıkarmıştır.³²⁰ Spor müsabakalarının manipülasyonu açısından da online bahis kavramı bu suçun işleniş açısından çeşitli yenilikler getirmiştir. Spot-fixing, courtsiding kavramları bunlara örnektir. Çevrimiçi bahsin son 25 yıldaki gelişimindeki sebep ise bahisçilere, zaman ve mekân fark etmeksizin 7/24 bahis (spor bahislerinin yanı sıra casino oyunları da buna dahildir) oynayabilme imkânı tanınmasıdır.³²¹ Spor bahis operatörlerinin sayısı da o tarihten sonra artmaya başlamıştır.

Siber suçlar, spor müsabakalarının manipülasyonu gibi “*sınır tanımayan niteliğe sahip birçok devlet üzerinde aynı anda işlenebilen ve soruşturulması ve kovuşturulması çok teknik ve çetin bir süreç gerektiren, delillerin her an yok olabildiği bir suç türüdür.*”³²² Bu suç türü etkin ve hızlı bir uluslararası işbirliğini gerekli kılar.³²³ Daha önce bahsettiğimiz gibi, Calcioscommesse³²⁴ skandalı da bahis temelli spor müsabakalarının manipülasyonunun Sınıraşan boyutunu ortaya koymaktadır. İlâveten, uluslararası adli yardımlaşma mekanizmaları, fiziksel dünyada işlenen fiiller için kurgulandığından, siber suçlar bakımından yetersiz olarak görülmektedir.³²⁵ Ayrıca, siber suçların tespitinin ihtimali, klasik suçlara göre daha kısıtlıdır. Faillerin, internetin anonimliğinden yararlanması ve suçların işlendiği araçların teknik ve değişken olması bu zorlukları yaratmaktadır.³²⁶

Klasik suçlarda günlerin, saatlerin ve dakikaların önemi varken siber suçlarda ise saniyenin hatta saniyeden dahi kısa sürelerin önemi vardır.³²⁷ Spor müsabakalarının manipülasyonunda “Courtsiding” yoluyla teniste saniyeler içerisinde eylem tamamlanmaktadır.

³²⁰Murat ÖNOK, **Avrupa Siber Suç Sözleşmesi Işığında Siber Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği**, “Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,” “Cilt.19, Sayı:2, 2013,” s. 1230 (1229- 1269);

³²¹John L. MCMULLAN Aunshul REGE, **Online crime and internet gambling**, “Journal of Gambling Issues:” Issue 24, July 2010, s. (54-85) 54.

³²²ÖNOK, **Age**, s.1245

³²³**Age**, s.1245.

³²⁴Calcioscommesse operasyonunun şeması için bkz. ICSS, **Age**, s.74/Tablo.33.

³²⁵ÖNOK, **Age**, s.1235.

³²⁶ÖNOK, **Age**, s.1235.

³²⁷Emin Doğan AYDIN, “**Bilişim Sistemlerinde Güvenlik, Güvenilirlik, Mahremiyet ve Bilişim Suçları**,” “Marmara İletişim Dergisi S:1, Aralık 1992”, s. (109-137) 130; Aktaran: Esra DEMİR, “**Bilişim Suçları ile Mücadelede Uluslararası Adli Yardımlaşma**,” “Terazi Hukuk Dergisi”, Cilt:14, Sayı:160, Aralık 2019, s. (2311-2332) 2314.

28. madde uyarınca Taraflara, Uluslararası Spor Organizasyonları ile işbirliği olma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu bağlamda IOC'nin 2016 Olimpiyatları için hazırladığı etik kodu-Code of Ethics³²⁸ önemlidir. Bu kod uyarınca, 43 uluslararası ve 1 bölgesel (UEFA) federasyon tarafından çalışma yapılmasını sağlanmıştır.³²⁹ Bu federasyonların büyük bir çoğunluğu tarafından bu ilkeler benimsenmiştir.

Aktörler, Sözleşmeye uygun bir şekilde ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliği yapacaklardır. Ulusal aktörler arasında kamu otoriteleri,³³⁰ kolluk,³³¹ sportif hareket,³³² bahis operatörleri ve izleme organizasyonları³³³ sayılmaktadır. Uluslararası aktörler arasında ise siyasi kuruluşlar/organizasyonlar,³³⁴ bölgesel ve uluslararası kolluk,³³⁵ uluslararası sportif hareket,³³⁶ bahis operatörleri ve organizasyonları³³⁷ ve uluslararası hükümet dışı organizasyonlar³³⁸ bulunmaktadır. Bu kuruluşlar spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadele açısından çalışmalar yayınlamaktadır.³³⁹

³²⁸International Olympic Committee, **Code of Ethics**, "<https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/What-We-Do/Leading-the-Olympic-Movement/Code-of-Ethics/EN-IOC-Code-of-Ethics-2016.pdf>." Erişim Tarihi: 01/08/2022.

³²⁹Surbhi KUWELKER, Madalina DIACONU, Andre KUHN, **Competition Manipulation in International Sport Federations' Regulations: A Legal Synopsis**, "*The International Sports Law Journal*", Kabul Tarihi:26/01/2022, s.18 Appendix.43.

³³⁰Adalet, Hazine ve Maliye (birçok ülkede vergi bakanlığı), Spor Bakanlıkları, Bahis Düzenleme Otoritesi, Veri Koruma Kurumu.

³³¹ Polis ve Alanında Uzman Kolluk Kuvveti, Savcılık, Hakimler ve Mahkemeler.

³³² Ulusal Olimpiyat Komiteleri (Türkiye açısından Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi-TMOK, web sitesi için: "<https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Anasayfa>" Erişim Tarihi:02/07/2022), Ulusal Spor Düzenleyen Kuruluşlar (National Governing Bodies, Spor yönetimine ve gelişimine katkı sağlayan hükümet dışı ve kâr gütmeyen organizasyonlar olarak tanımlanabilir. ABD için USA Basketball örnektir. University of New Haven, **National Governing Bodies of Sport**, "[https://www.newhaven.edu/business/sports-industry-employment-guide/national-governing-bodies.php#:~:text=National%20Governing%20Bodies%20\(NGB\)%20of,particular%20sport%20within%20a%20nation](https://www.newhaven.edu/business/sports-industry-employment-guide/national-governing-bodies.php#:~:text=National%20Governing%20Bodies%20(NGB)%20of,particular%20sport%20within%20a%20nation)". Erişim Tarihi:02/07/2022, Spor Kulüpleri, Müsabaka Organizatörleri, Oyuncular Birliği, Yetkililer, Hükümet Dışı Organizasyonlar (NGOs).

³³³ Milli Piyango, Özel Bahis Operatörleri, Bahis İzleme Şirketleri.

³³⁴ UNESCO, UNODC, OECD, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu.

³³⁵INTERPOL, EUROPOL, CAS, EUROJUST.

³³⁶IOC, Uluslararası federasyon olarak: FIFA, Tennis Integrity Unit (TIU); Bölgesel federasyonlar: UEFA, AFC, FIFPro.

³³⁷ International Association of Gaming Regulators (IAGR), World Lottery Association (WLA), European Lotteries (EL), Global Lottery Monitoring System (GLMS), Sport Betting Integrity (ESSA), Sportradar.

³³⁸ International Centre for Sports Security (ICSS), Football Supporters Europe (FSE), Supporters Direct Europe (SD Europe), International Centre for Sports Studies (CIES), Transparency International (TI).

³³⁹2017'den önceki çalışmaları ismen gösterir kaynak: COUNCIL OF EUROPE, "**Convention on the Manipulation of Sports Competitions (Macolin Convention) Mapping of Actors involved in Fighting the Manipulation of Sports Competitions**", "*T-MC(2017)16*," Son güncelleme: 03/05/2017.

2.7. İzleme Komitesi (Follow-up Committee)

Sözleşmenin 30. maddesi uyarınca bir izleme komitesi kurulması öngörülmüştür. Komite şu ana kadar sonuncusu 20 Ekim 2022’de olmak üzere 5 defa toplanmıştır. Bir sonraki maddede ise bu komitenin görevleri belirlenmiştir.

30/2. maddesi gereğince, her bir Taraf Devlet bu komiteye temsilci atayacaktır. Bu temsilciler spordan sorumlu kamu otoriteleri, spor bahis operatörleri veya kolluk olabilir. Taraflar bir oya sahiptir. Komite’nin amacı ise ulusal ve uluslararası spor müsabakalarındaki ulusal ve sınıraşan manipülasyonları önlemek, tespit etmek ve cezalandırmak ve spor ve spor bahisleri ile ilgili organizasyonlar arasındaki ulusal ve uluslararası iş birliğini teşvik etmektir.

3. fıkra ise Taraf olmayan devletlerin ve çeşitli organizasyonların Komite’ye fayda sağlamasını hedeflemektedir. Komite, *Tıbbi Ürün Sahteciliği ve Halk Sağlığına Tehditler İçeren Benzeri Suçlar Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi-CETS No:211*³⁴⁰ gibi izleme mekanizması bulunan sözleşmelerdeki gibi, kararı oy birliği ile almak şartıyla, Sözleşmeye taraf olmayan bir devleti, uluslararası bir kuruluşu veya örgütü gözlemci olarak davet edebilir. İlk izleme toplantısında IOC, INTERPOL ve GLMS gözlemci statüsünü elde etmişlerdir.³⁴¹ Sözleşme’nin kapsamı bakımından Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu “The Group of States against Corruption-GRECO” ve Avrupa Suç Sorunları Konseyi “European Committee on Crime Problems-CDPC” gibi kuruluşlar izleme bakımından önemli katkılar yapmaktadır.³⁴²

İzleme komitesinin görevleri ise 31. maddede belirtilmiştir. Görevlerinden biri, Sözleşme’nin 3/2. maddesinde belirlenen spor kuruluşlarının listesini teker teker saymaktır.³⁴³ Bu listedeki kuruluşlar sınırlı sayıda olmayıp bunlara yeni kuruluşlar da eklenebilmektedir. İzleme komitesi taraflara 3. fıkra uyarınca da spor organizasyonları ve spor bahis operatörleriyle önceden istişare ederek, uygun bulunduğu konularda tavsiyelerde bulunur. Bu tavsiyeler Sözleşme’nin madde 12/1 kapsamında, spor

³⁴⁰Council of Europe, **Council of Europe Convention on the counterfeiting of medical products and similar crimes involving threats to public health, CETS-211**, <https://rm.coe.int/168008482f>. Erişim Tarihi: 12/12/2023.

³⁴¹Council of Europe, “**T-MC(2020)82, Follow-up Committee on Manipulation of sports competitions**”, Strasbourg, 25/10/2020.

³⁴²Council of Europe, **Age. Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition**, parag.215.

³⁴³Council of Europe, “**T-MC(2021)18rev Follow-up Committee on the Manipulation of Sports Competitions**”, Strasbourg, 12/10/2021.

organizasyonları ile spor bahis operatörleri arasındaki bilgi paylaşımı içermektedir. Bir diğer tavsiye ise Sözleşmede bahsedilen ilgili kamu otoriteleri, spor organizasyonları ve spor bahis operatörleri arasındaki operasyonel işbirliğini geliştirmektir. Bu işbirliği, 9. maddesinin 1. fıkrasının b. bendi kapsamındaki spor bahis arzının kısıtlanması, düzensiz spor bahislerinin tanımlanması ve şüpheli spor bahislerin tanımlanmasını içerebilir. Komite bu tavsiyelerde bulunurken, GRECO gibi alanında yetkin kurumlarla koordineli çalışmalıdır.³⁴⁴ Ayrıca, 32/2. madde uyarınca, “Sözleşmeyi imzalamak için davet talebinde bulunan AK üyesi olmayan Devletler bakımından Bakanlar Komitesine görüş sunmak; uzmanlar toplantısı düzenlemek ve ilgili Taraf Devlet ile anlaşıldıktan sonra, Taraf devletlere ziyaretler düzenlemek gibi görevleri de bulunmaktadır.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRK HUKUKUNDA SPOR MÜSABAKALARININ MANİPÜLASYONU VE MACOLİN SÖZLEŞMESİNE UYUM ÇALIŞMALARI

3.1. Genel Olarak

Türkiye, Sözleşmeye 26 Ekim 2022 tarihinde taraf olmakla birlikte henüz Sözleşmeyi iç hukuka aktarmamıştır.³⁴⁵ Bu bölümde temel olarak Sözleşme kapsamında Türkiye’de var olan ve yapılması gerekli olan hususlar ele alınacaktır. İlk olarak, şike suçunun tarihçesi ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’un³⁴⁶ 11. maddesinde düzenlenen şike suçu suç genel teorisi üzerinden incelenecektir. Suç genel teorisi üzerinden inceleme yapılırken de Sözleşme ile ortak ve farklı yanları ele alınacaktır.

3.2. 6222 Sayılı Kanun Öncesindeki Düzenlemeler

Osmanlı Devleti zamanında spor faaliyetleri sadece geleneksel sporlar olan ok, cirit ve güreş alanında yoğunlaşmaktadır. Bu faaliyetler ise Ahilik, Spor Tekkeleri ve

³⁴⁴Council of Europe, **Age. Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition**, parag.220.

³⁴⁵<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=215>, Erişim Tarihi: 05/10/2022.

³⁴⁶6222 sayılı Sporda Şiddetin ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6222.pdf>, Erişim Tarihi:13/02/2023.

Vakıflar eliyle yürütülmüştür.³⁴⁷ Kulüpçülük faaliyetlerinin başlangıcı ise 1855 yılına dayanmaktadır. 17 Mayıs 1909 tarihinde kurulan İstanbul Futbol Birliği ve yine 1909'da kurulan Osmanlı Milli Olimpiyat Komitesi sporun organize bir şekilde yapılmasını amaç edinmiştir.³⁴⁸ 14 Temmuz 1922 tarihinde, 16 kulübün birleşmesi ile kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı-TİCİ kurulmuştur. Bu kuruluşun ilk başkanı Ali Sami Yen ve ilk asbaşkanlıklarını da Burhan Felek ve Ali Seyfi yapmıştır. TİCİ, ilk çok sporlu spor örgütü olması sebebiyle de önemlidir.³⁴⁹ TİCİ'nin dağılmasıyla kurulan Türk Spor Kurumu (TSK), gelirlerini harcama yetkisine haiz olduğu için özerktir ve idare hukuku kapsamında yerinden yönetim esasına göre kurulmuştur.³⁵⁰ Sonrasında, 29 Haziran 1938 tarihinde kabul edilen 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu³⁵¹ yürürlüğe girmiştir.³⁵² Bu kanunun amacında da belirtildiği üzere Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü-BTGM kurulmuştur. BTGM, 3289 sayılı Kanun'un Mart 1989 gün ve 20096 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 24.1.1989 gün ve 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararname³⁵³ ile değişene dek faaliyetlerini devam ettirmiştir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü-GSGM³⁵⁴, Spor Genel Müdürlüğü-SGM³⁵⁵ gibi isimler aldıktan sonra günümüzde Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü-SHGM olarak faaliyet göstermektedir.

1982 Anayasası'nın 59. maddesinde ilk defa spora yer verilmiştir. Başka bir deyişle, spor ilk defa anayasal bir güvence altına alınmıştır.

Türkiye'de, 2004 yılında, 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun çıkartılmıştır. Bu Kanun'un çıkma sebebi ise

³⁴⁷Hikmet TÜRKAY, Ali Dursun AYDIN, **Bir İnceleme: Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Spor Örgütlenmesi**, "DİYALEKTOLOG ULUSAL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ KIŞ WINTER 2017-SAYI NUMBER 16-SAYFA PAGE 179-189", s.181.

³⁴⁸Age, s.181.

³⁴⁹Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Tarihçe", "<https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/112/105/Tarihce>", Erişim Tarihi:15/11/2022.

³⁵⁰Türkay, Aydın, Age, s.182.

³⁵¹3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc018/kanuntbmmc018/kanuntbmmc01803530.pdf, Erişim Tarihi: 05/10/2022.

³⁵²https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc018/kanuntbmmc018/kanuntbmmc01803530.pdf, Erişim Tarihi: 15/11/2022

³⁵³ Resmî Gazete, Tarih: 02/03/1989, Sayı: 20096, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20096_1.pdf, Erişim Tarihi:15/11/2022.

³⁵⁴ "Bu tarihten Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulduğu 2011 yılına kadar."

³⁵⁵ "2011'den 10/07/2018 tarihli 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine dek"

Heysel Faciasından³⁵⁶ sonra AK, aynı yıl içerisinde seyirci şiddetini önlemek amacıyla, *Sportif Karşılaşmalarda ve Özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Şiddet Gösterileri ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesi* imzalanmıştır. Bu gelişmelere kayıtsız kalamayan Türkiye, hem bu sözleşmeyi iç hukukuna aktarmış hem de 2004 yılında 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunu yürürlüğe koymuştur. Bu Sözleşme, Türkiye'nin Saint-Denis Sözleşmesi'ne “*CETS-218, Futbol Müsabakalarında ve Diğer Spor Etkinliklerinde Entegre Emniyet, Güvenlik ve Hizmet Yaklaşımına Dair Sözleşme*”³⁵⁷ taraf olması sebebiyle Türkiye tarafından 25/05/2020 tarihinde feshedilmiş ve bu fesih 01/12/2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte 5149 sayılı Kanun açısından spor müsabakalarının manipülasyonunu (şike ve teşvik primi) düzenlememesi önemli bir eksiklik. Şike suçu, daha öncesinde meclis araştırma komisyonu³⁵⁸ çerçevesinde ele alınsa dahi ilk defa 6222 sayılı Kanun tarafından ele alınmıştır. Öncesinde ise bazı spor federasyonları şike ve teşvik primi bakımından sadece disiplin cezasını öngörmekteydi³⁵⁹.

3.3. 6222 Sayılı Kanun'un 11. Maddesi Uyarınca Şike Suçu ve Sözleşme ile Karşılaştırması

3.3.1. Tipiklik

3.3.1.1. 6222 Sayılı Kanun Bakımından Tipiklik

Tipiklik, gerçekleştirilen fiilin kanundaki tanımla uyumlu olmasıdır.³⁶⁰ Başka bir deyişle, haksız bir davranışın kanuni tip ile tamamen örtüşmesi halinde tipiklik gerçekleşir.³⁶¹ Tipikliğe ait iki önemli unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar, işlenen fiilin

³⁵⁶ 29 Mayıs 1985 yılında Belçika'da bulunan Heysel (Şimdiki adı Roi Baudouin) stadında, Juventus ile Liverpool arasında oynanan, o zamanki adıyla Şampiyon Kulüpler Kupası, finalinden önce İngiliz hooliganların, İtalyanlara saldırması sonucu 39 taraftarın hayatını kaybetmesine yol açan facia. Facia, taraftarların arasında bariyerlerin bulunmaması sonucu İngilizlerin saldırısından kaçan İtalyanların, paniklemesi sonucunda İngilizler ve büyük duvarın arasında sıkışması sonucu oluşmuştur, BRITANICA, **Heysel Stadium Disaster**, “<https://www.britannica.com/event/Heysel-Stadium-Disaster>,” Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³⁵⁷ Türkiye bu sözleşmeyi 29/11/2016 tarihinde imzalamış, 25/05/2020 tarihinde iç hukukuna aktarmış ve 01/07/2020 tarihinde de yürürlüğe girmiştir, “<https://rm.coe.int/1680666d0b>”, Erişim Tarihi: 15/11/2022.

³⁵⁸ **Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi**” amacıyla kurulan komisyonun 10/63,113,179,228 esas numaralı raporunun metni için bkz. (çevrimiçi), Sonraki alıntılarda “Şike Araştırma Raporu” olarak bahsedilecektir. “<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss956.pdf>,” Erişim Tarihi: 17/11/2022

³⁵⁹ TFF, özerkliğini kazandığı 1992 yılından sonraki bütün Futbol Disiplin Talimatlarında şikeyi disiplin suçu olarak düzenlerken; teşvik primini ilk defa 02/08/2005 tarihinde disiplin cezasına bağlamıştır. Yasemin BABA, **Şike ve Teşvik Suçu**, “Türkiye Adalet Akademisi Yıl:3 Sayı:10,” Temmuz 2012 s.779.

³⁶⁰ DEMİRBAŞ, **Age**, s.231.

³⁶¹ Mahmut KOCA, İlhan ÜZÜLMEZ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınları, 14. Baskı, Ankara 2021, s.105.

ceza hukukunun kaynağı niteliğindeki bir kanunda tanımlanması ve bu fiilin ilgili tanıma uygun olmasıdır.³⁶²

6222 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 1-a bendine göre "federasyonu olan spor federasyonlarının" yine aynı maddenin 1-1 bendinde, "*federasyonların düzenlediği veya düzenlenmesine izin verdiği ya da katkıda bulunduğu her türlü sportif karşılaşma ve yarışmaya spor müsabakası*" denilmektedir.

Aynı maddenin 1 ve 2'nci fıkralarında, "*belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat teklifi yapma veya sair menfaatin temini ve yapılan bu sair menfaatin maçın sonucunu etkileyecek kişiler tarafından kabulü veya bir şike anlaşmanın varlığını bilerek müsabakadaki şikeli sonucun ortaya çıkmasına katkıda bulunulması hareketlerinin de şike suçunu oluşturacağı*" belirtmiştir.³⁶³ Burada tipiklik unsurunun gerçekleşmesi için, aşağıdaki hallerin gerçekleşmesi gerekir:

"- İlgili spor müsabakasının yapıldığı spor dalının bir federasyonunun olması.

- Kazanç veya sair menfaat vaat eden veya vaat etmeyi teklif eden herhangi bir kişi

- Bu kazanç veya sair menfaatin vaat edildiği, müsabakanın sonucunu etkileyebilecek başka bir kişi

- Bu iki taraf arasındaki şike anlaşmasının varlığı

- Şike anlaşmasının tarafı olmayan ancak durumu bilen ve maçın anlaşılacak sonuca göre bitmesine isteyerek katkı sağlayan başka bir kişi. Bu kişinin varlığı zorunlu değildir; varlığı halinde iştirak hükümlerine tabidir."

Doktrindeki bazı yazarlar, bahis oynamak maksadıyla manipülasyon yapılmasını hile unsurunun varlığı sebebiyle dolandırıcılık suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.³⁶⁴ Bu görüş isabetli değildir. Zira kanun koyucunun böyle

³⁶² DEMİRBAŞ, Age, s.232.

³⁶³ Mahmut KOCA, "6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Düzenlenen Suç ve Kabahatler" s.59; Yusuf YAŞAR, "Karşılaştırmalı Hukukta ve Türk Hukukunda Şike ve Teşvik Primi Suçları", Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.155

³⁶⁴ İzzet ÖZGENÇ, "Değerlendirme ve Sonuç", Editörler: Cumhur ŞAHİN, İzzet ÖZGENÇ, İlhan ÜZÜLMEZ "Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu," 2. Baskı, Ankara Ocak 2012, s.105.

bir niyeti olsaydı bu suçu dolandırıcılık suçu kapsamında değerlendirdi. Kanun koyucu burada niyetini açıkça ortaya koyarak, bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemeyi nitelikli hal olarak sayıp, dolandırıcılık suçu içerisinde değerlendirmemiştir. Dolandırıcılık suçunun cezası, spor müsabakalarının bahis oynama amacıyla manipüle edilmesinden çok daha ağır bir cezaya sahiptir.³⁶⁵ Kanaatimizce de burada dolandırıcılık suçu tipiklik söz konusu olması mümkün değildir.

Aynı maddenin 4. fıkrasında belirlenen suçun belirli kişiler tarafından veya belirli bir saik ile işlenmesi halinde suçun cezası arttırılacağı için tipiklik unsuru suçun nitelikli halleri bakımından da önem taşımaktadır. Bu nitelikli haller de “*kamu görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanarak, bahis oynamak için verilmesi, nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle, federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından veya suç işlemek için örgüt kurma amacıyla işlenmesi*” olarak sayılabilir. Bu kişiler tarafından suçun işlenmesi nitelikli haller bakımından tipe uygundur.

3.3.1.2. Sözleşme Bakımından Tipiklik

Sözleşme'nin 3/4. maddesi uyarınca spor müsabakalarının manipülasyonu “*Kendisi veya bir başkası için meşru olmayan bir menfaat sağlamak amacıyla, spor müsabakalarının önceden tahmin edilemez yapısının tamamını veya bir kısmını ortadan kaldırarak, bir spor müsabakasının gidişatının veya sonucunun uygun olmayan şekilde değiştirilmesine yönelik kasti düzenleme, eylem veya kusur*” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım Sözleşme kapsamındaki çeşitli manipülasyon tipini tanımlamakla ve 15. madde uyarınca “spor müsabakalarının manipülasyonuna dair cezai suçların ayrılmaz parçası olmakla birlikte bu tanım tek başına cezai suçların kapsamını tanımlamayı açıklamaz.”³⁶⁶ 15. madde ise “*spor müsabakalarının manipülasyonuna dair cezai suçlar*” olarak başlıklandırılmıştır. Bu hususta bütün Taraflar, spor müsabakalarının manipülasyonu bakımından ayrıca cebir, yolsuzluk ve hileli uygulamaların varlığı

³⁶⁵ Spor bahislerinin özellikle internet üzerinden online olarak oynandığını da göz önünde bulundurulduğunda, bu suçun dolandırıcılık kapsamında değerlendirilmesi halinde TCK m.158/1-f ve m.158/1-son uyarınca asgari 4 yıl cezaya hükmolunacaktır. 6222 Sayılı Kanun kapsamında ise asgari suç 1.5 yıl olacaktır. Bu husus dengesizlik yaratmaktadır.

³⁶⁶Council of Europe, **Age. Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition**, parag.50.

halinde, iç hukukunda cezai hükme bağlayacaktır. Bu kapsamda Taraflar, spor müsabakalarının manipülasyonunu ayrı bir suç olarak düzenlemek veya var olan cezai hükümlerin (rüşvet, dolandırıcılık) içinde ihtiva edebilir.³⁶⁷

Her ne kadar 6222 sayılı Kanun, teşvik primini ceza hukuku kapsamında düzenlese de teşvik primi Sözleşme kapsamında tipe uygun değildir. Tipe uygun olmamasının sebebi ise teşvik priminin müsabakanın sonucunun önceden tahmin edilemez yapısını ortadan kaldırmamasıdır. Teşvik primi, sporcuya görevini daha iyi ifa edebilmesi için üçüncü kişiler tarafından temin edilen menfaattir. Sporcu teşvik primini alsa dahi müsabakanın tahmin edilemez yapısı ortadan kalkmayacağı için tipe uygunluk söz konusu değildir.

3.3.2. Suçun Maddi Unsurları

3.3.2.1. Fiil

3.3.2.1.1. 6222 Sayılı Kanun Uyarınca Fiil

6222 sayılı Kanun uyarınca şike suçunun fiil unsurunu; *belirli bir spor müsabakasının veya yarışın sonucunu etkilemek amacıyla, bir başkasına kazanç veya menfaat temin edilmesi, kazanç veya sair menfaatin kabul edilmesi, kazanç veya sair menfaati sağlama ve kabul etme hususunda şike anlaşması yapma, şike anlaşmasının varlığını bilerek sonucun gerçekleşmesine katkıda bulunma eylemleri oluşturur.*³⁶⁸

Kanununun 11. maddesinin 1. fıkrasına göre, şike suçu, menfaat anlaşmasının gerçekleştiği anda tamamlanır. Müsabakanın arzulan sonuça gerçekleşmemesinin veya menfaatin temin edilmemesi bu hususta önemli değildir.³⁶⁹ Başka bir deyişle, “şikenin sahaya etki etmediği” savunması, şike anlaşmasının geçerliliği halinde geçerli değildir.

³⁶⁷Council of Europe, **Age. Explanatory Report CETS-215-Manipulation of Sports Competition**, parag.130

³⁶⁸YAŞAR, **Age**, s.157; Muharrem ÖZEN, Sacit YILMAZ, “Şike ve Teşvik Primi Suçları”. “*Ankara Barosu Dergisi*, 2012/2”, s.28.

³⁶⁹Mustafa ÖZEN, “**Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanununda Yer Alan Suçlar ve Yaptırımları**”, Ankara 2013 s.29, Devrim GÜNGÖR, **Şike Suçu**, “*Ankara Barosu Dergisi*, Y:69, S:2011/4”

Şike suçu, hareketin sayısı bakımından, kanundaki belirtilen fiillerden herhangi birinin gerçekleştirilmesiyle oluştuğu için, seçimlik hareketli; niteliği bakımından sadece kanunda belirtilen hallerde işlenebileceği için ise de bağlı hareketli bir suçtur.³⁷⁰

i- Bir Başkasına Kazanç veya Sair Menfaat Temin Etme

Kanun kapsamında yaptırıma bağlanan dört farklı fiilden ilki kazanç veya sair menfaat teminidir. Bu fiil herkes tarafından işlenebilmektedir. Kazanç veya sair menfaatten bahsedebilmek için, menfaati kabul eden kişinin maddi ya da manevi varlığında bir artışın olması gerekmektedir. Bu artışın da menfaati sağlayan kişi tarafından temin edilmesi gerekir. Bu hususta menfaatin sağlanacağı kişiler, Sözleşmenin 3. maddesinin 6. fıkrasında belirtilen müsabaka paydaşlarıdır. Menfaatin sağlanma amacı ise şike ve teşvik primi verilmesidir. Menfaat sağlayan menfaati aracı kullanarak da sağlaması mümkündür.³⁷¹ Ayrıca menfaatin illaki maddi olması gibi bir durum söz konusu değildir; pekâlâ manevi bir menfaat de mümkündür.³⁷² Buna örnek olarak, sporcunun şike yapması halinde ona gönül verdiği siyasi partiden milletvekilliği vaadi verilmesi manevi menfaate örnektir.

Özgenç'e göre, menfaat olmadan bir bahis şikesi anlaşması yapılmışsa o zaman şike suçu oluşmaz.³⁷³ Kanaatimize göre, bahis şikesi anlaşmasında ekstra bir menfaat verilmesine gerek olmayabilir çünkü bahsin kazandıracığı miktar da menfaat olarak sayılabilir. Peki o zaman burada menfaat temin edene ne gerek var sorusu da gündeme gelebilir. Şöyle ki, menfaat temin edenin anlaşmanın oluşmasındaki yegâne görevi iki takım oyuncularını veyahut aynı takımdakiler arasında bir köprü görevi görüp, müsabakanın manipülasyonunu organize etmesidir.

Doktrinde ise hatır şikesi (relationship-based match fixing)³⁷⁴ kavramının ceza hukuku kapsamında değerlendirmesi kavramı tartışmalıdır. TBMM'nin oluşturduğu şike araştırma komisyonu ise hatır şikesini, maddi menfaat karşılığında olabileceği bölgesel veya kişisel sebeplerle maddi menfaat olmadan da gerçekleştirilebilen bir tür manipülasyon

³⁷⁰ YAŞAR, *Age* s.158.

³⁷¹ YAŞAR *Age* s.159.

³⁷² ÖZEN, YILMAZ, *Age*, s.29; BABA, *Age*, s.780, Hamide ZAFER, “Belirli Bir Spor Müsabakasının Sonucunu Etkilemek Amacıyla Kazanç veya Sair Menfaat Elde Etme Suçu (6222 sayılı kanun madde 11)”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012-1” s.66-67, DONAY, *Age*, s.98.

³⁷³ ÖZGENÇ, *Age*, s.102.

³⁷⁴ PARK, *Age*, s.5

olarak tanımlamıştır³⁷⁵. Türk doktrinindeki ağırlıklı görüş, hatır şikesinde menfaat gereklidir ve bu menfaat yoktur ve menfaat olmadığı için şike suçunun kanunilik unsuru eksik olduğundan, şike suçu gerçekleşmemiştir.³⁷⁶ Buna ek olarak, “6222 sayılı Kanun’da düzenlenen haliyle, hatır da bir türlü manevi menfaattir ancak bu manevi menfaatin, menfaat temin eden kişi tarafından teklif edilmesi zorunludur.”³⁷⁷ Ancak Donay’a göre, hatır şikesi, manevi de olsa bir menfaat gözetilerek yapıldığı için 6222 sayılı Kanun uyarınca cezalandırılmalıdır.³⁷⁸ Kanaatimizce, Sözleşme kapsamında da belirtildiği gibi her türlü maddi ve manevi menfaat ayrımı olmaksızın, her türlü menfaatin varlığı ceza hukuku kapsamında cezalandırılmalıdır. Bununla birlikte, hatır şikesinde menfaatin varlığı ispatlanmalıdır. Örnek vermek gerekirse, aralarında iyi ilişkiler bulunan Liverpool ve Manchester United takımlarının,³⁷⁹ Liverpool’un küme düşmesini engellemek için maçı Liverpool’un lehine sonuçlandırma konusunda anlaşıp, müsabakanın da Liverpool lehine sonuçlandığı durumda fiil gerçekleşmiştir. Buna karşılık anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı hallerde ise suç oluşmaz. Bir diğer ihtimal bakımından ise Liverpool kulübünün herhangi bir dahli olmadan Manchester United oyuncularının kendi aralarında anlaşığı hallerde ise sadece United oyuncuları hakkında suç oluşur. Disiplin hukuku bakımından da hatır şikesi kavramına yer verilmemiştir.

Taktiksel kaybetme (tactical loss veya tanking), bir takımın bir müsabakayı çeşitli sportif avantajlar elde etmek sebebiyle kaybetmesine denilmektedir. Buradaki amaç, daha iyi rakipten kaçınmak veya draftta daha üst sıralardan seçim

³⁷⁵TBMM, Şike Araştırma Komisyonu, Dönem:22, Yasama Yılı:3, S. Sayısı:956, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss956m.htm>, Erişim Tarihi: 01/12/2022.

³⁷⁶ BABA Age s.780, ÖZGENÇ, Age s 100, Büşra DEMİRAL BAKIRMAN, **Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Suçu**, “İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi Yayın no:795, Onikilevha yayınları”, 1 baskı Ekim 2017 s.114.

³⁷⁷ZAFER, Age, s.67.

³⁷⁸Süheyl DONAY, **Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi ve Şike ve Teşvik Primi**. “İstanbul: Beta Yayınları”, 2012. s.98.

³⁷⁹ Örnekte Liverpool ve Manchester United futbol kulüplerini kullanma sebebimiz, 1915 yılında bu iki kulüp arasında bu olayın yaşanmasıdır. Good Friday Scandal adı verilen bu skandal, hatır şikesinin var olduğunu gösteren en eski vakalardan biridir. LFC HISTORY, **Good Friday Scandal**, “<https://www.lfchistory.net/Articles/Article/3633>”, Erişim Tarihi: 01/12/2022; Adam CRAFTON, **Inside the Sensational match-fixing Scandal Involving Manchester United and Liverpool**, Daily Mail, Yayımlanma Tarihi:08/02/2013,

“<https://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2275060/Manchester-United-Liverpool-incredible-match-fixing-scandal-1915.html>” Erişim Tarihi: 01/12/2022.

yapabilmektir.³⁸⁰ Burada gerçekleşen amaç sadece sportif bir amaca hizmet ettiği için gerek Sözleşme gerek Türkiye ve İsviçre’de ceza hukuku bakımından cezalandırılmamaktadır.³⁸¹ Kanaatimizce de bu tutum isabetlidir. Zira tankingin ispatının zor olmasının yanı sıra, bu manipülasyon türünün disiplin hukuku kapsamında çözümlenmesi gerekmektedir. IOC Kodu’nun 10. maddesi ve FIFA Etik Kodu’nun 29. maddesi uyarınca da disiplin hukuku bakımından da gereken düzenleme yapılmıştır.³⁸²

ii- Kazanç veya Sair Menfaati Kabul Etme

Kanun’a göre sağlanan menfaatin müsabaka paydaşları tarafından kabulü de bir diğer haldir. Bu kişiler müsabaka paydaşlarıdır. Bu yönüyle şike suçu, kazanç veya sair menfaatin kabulü açısından sadece belirli kişiler tarafından kabul edilebildiği için “özü suç” olarak değerlendirilir³⁸³ ancak, kanunda kazanç veya sair menfaati temin edenin sıfatına vurgu yapılmadığından şike suçunun kazanç veya menfaat kabulü bakımından “özü suç” olmadığı görüşü de söz konusudur.³⁸⁴ Bu suç düzenleme bakımından rüşvet suçunun bir alt kolu olarak değerlendirilebilir.

Bu suçun, doğrudan veya dolaylı olarak bir müsabakanın sonucunu etkileyemeyecek kişilere teklif edilmesi ve bu kişilerin kazanç veya sair menfaati alması şike suçunu değil, dolandırıcılık suçunu oluşturur.³⁸⁵

iii- Şike Anlaşması Yapma

Şike anlaşması, menfaat temin eden kişiyle menfaati kabul eden kişinin bir anlaşmaya varmasıdır.

Bu suçun oluşması için menfaat temin eden ve bu menfaati kabul eden kişilerin, müsabakanın manipülasyonu konusunda anlaşmış olması gereklidir. Anlaşma gerçekleştiği anda müsabakanın sonucuna bakılmaksızın şike suçu tamamlanmış olur.

³⁸⁰ *Houston Rockets takımı 1984 yılında, sezona kötü başladıktan sonra NBA (National Basketball Association) Draftında Hakeem Olajuwon veya Michael Jordan’i seçebilmek için maçlarını kaybetmeye başlamıştır. Draftta ise 1. sıradan Hakeem Olajuwon’u seçmiştir ve sonrasında Olajuwon ile 2 kez NBA şampiyonluğu yaşamıştır. Mike VACCARO, Tanking in professional sports is not a new phenomenon, “NYTimes”, Yayın Tarihi: 06/02/2019, “<https://nypost.com/2019/02/06/tanking-in-professional-sports-is-not-a-new-phenomenon/>”. Erişim Tarihi: 02/12/2022.*

³⁸¹ Madalina DIACONU, Andre KUHN, “Match-fixing, the Macolin Convention and Swiss Law: An Overview,” *Jusletter.ch*, 16/09/2019, parag.44

³⁸² Age, parag.45

³⁸³ Ersan ŞEN, Bilgehan ÖZDEMİR, “Şike”, *Yargın Hukuk Yayınları, İstanbul, 2012* s.19.

³⁸⁴ ÖZEN, Age, s.19.

³⁸⁵ YAŞAR Age s.161.

Bu niteliğiyle şike suçu bir teşebbüs suçudur.³⁸⁶ Diğer bir anlatımla, anlaşma varsa, vaadin geciktirilmesi, eksik yapılması veya yapılmaması suçu ortadan kaldırmaz.³⁸⁷

Her ne kadar menfaatin sağlanma zamanının veya sağlanamamasının şike anlaşması için önemi olmasa da şike anlaşmasının da ne zaman yapılacağı önemli bir husustur. Bir görüşe göre, şike anlaşması müsabaka başlamadan her zaman yapılabilir. Kanaatimizce, şike anlaşması için, herhangi bir yazılı şart bulunmadığından, müsabakanın bitimine kadar herhangi bir anda yapılabilir. Bir futbol maçından örnek vermek gerekirse, X Kulübünün içinde yönetici, menajer olmayan ancak futbolcularla arası iyi olan A, Y kulübünün başkanıyla maçın ilk yarısı devam ederken şike anlaşması yapmış olsun, Y kulübünün başkanının devre arasında soyunma odasına inip bütün takıma veyahut belirli kişilere biz şike anlaşması yaptık, sana da şu kadar vereceğiz demiş olsun veya soyunma odasına inmeden olduğu yerden devre arasında teknolojik araçları kullanarak teknik ekipten birine ulaşması mümkündür. Bir başka varsayımda da oyuncular müsabaka esnasında da anlaşılabilir. Bu yüzden şike anlaşmasının yapılma zamanının müsabakanın bitimine kadar olması gerekir.

Şike anlaşması yapılması esas olarak rüşvet suçuna ciddi anlamda benzemektedir ancak anlaşmayı yapan kişilerin kamu görevlisi olmaması nedeniyle bu suç rüşvet suçu olarak değerlendirilemez.³⁸⁸ Ayrıca bazı ülkeler, (İsveç, Fransa, Belçika, Çekya, Finlandiya, Lüksemburg, Romanya ve Slovakya gibi) şike suçunu özel kişilere verilen rüşvet kapsamında değerlendirmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu ülkelerin çoğunda şike suçu özel sektörde verilen rüşvet suçu olarak cezalandırılmaktadır.³⁸⁹

iv- Şike Anlaşmasına Bilerek Katkıda Bulunmak

Kanun'un 11/2 maddesi, menfaati temin eden ve kabul eden kişiler dışında anlaşmayı bilen ve bu doğrultuda katkıda bulunan kişilerinde cezalandırılmasını öngörmüştür. Başka bir deyişle, şike anlaşmasını bilip ama tarafına menfaat sağlanmayan bir kimsenin kendi çabalarıyla anlaşma uyarınca manipüle edilen sonucun

³⁸⁶ ÖZGENÇ, *Değerlendirme ve sonuç*, Age s.97.

³⁸⁷ZAFER, *Age*, s.67.

³⁸⁸ÖZGENÇ, *Age* s.104.

³⁸⁹KEA European Affairs, "Match-Fixing in sport: A mapping of Criminal Law Provisions in EU 27", *March 2012* s.23 vd.

ortaya çıkmasını sağlayan kişiler de müşterek fail olarak cezalandırılır. Ancak bu kişilerin, menfaat temin eden veya bu menfaati kabul eden kişilerden olmamaları gerekir.³⁹⁰

Öğretide, şike anlaşmasının varlığını bilerek amacın gerçekleştirilmesine katkıda bulunma fiilinin şike suçundan bağımsız³⁹¹ bir suç mu olduğu yoksa şike suçuna bağlı bir suç olarak mı kabul etmek gerekmektedir.³⁹² Kanaatimizce, burada iki bağımsız suç söz konusu değildir çünkü ikinci fıkrada belirtilen suçun gerçekleşmesi bakımından birinci fıkradaki belirtilen şike anlaşmasının varlığı şarttır ve bu yönüyle ikinci fıkrada belirlenen suç bağlı hareketli bir suçtur. TCK madde 39/2-c maddesine göre, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında suçun icrasını kolaylaştırma, yardım etme olarak değerlendirilmiştir. Suçun işlenmesini kolaylaştıracak her türlü hareket yardım etmedir yeter ki faillik boyutuna ulaşsın. Yardım faillik boyutuna ulaşırsa artık burada yardım edenden değil müşterek faillikten bahsedilmelidir.³⁹³ Kanaatimizce, eğer böyle bir düzenleme olmasaydı, burada failliğe ulaşan bir yardım etme olmadığından dolayı TCK madde 39 uyarınca yardım edenin sorumluluğuna gidilmesi gerekirdi.

Her ne kadar kanun maddesi koyulmuş olsa da kanaatimizce bu düzenlemenin varlığı kanunun genel yapısıyla uyuşmamakla birlikte sporun ruhuna da aykırıdır. Kanunda, suçun temel halinin gerçekleşmesi için taraflara arasında bir menfaat alış-verişi söz konusudur. Ancak bu fıkrada ise, menfaat unsurunun bulunması söz konusu değildir çünkü spor bir hatalar oyunudur ve bu maddenin uygulanabilirliğinin ispatı konusunda da ciddi problemler yaşatmaktadır. Örneğin futbolda, kötü oynamanın unsurlarına örnek olarak verilebilecek penaltı, kırmızı kart görmek gibi unsurların normal koşullarda golü engellemek için de yapılması mümkündür. Berabere devam eden maçta 120. dakikada topu eliyle çıkaran oyuncu,³⁹⁴ hem penaltı yapmaktadır hem de kırmızı kart görmektedir. Bu maddeye göre, şike anlaşması geçerli olsa bu oyuncuyu şike suçundan sorumlu tutmamız gerekir. Başka bir örnekte ise, spor sonuçta insanla yapıldığı için müsabakanın yapıldığı zamanda oyuncu şike anlaşmasını bildiği için

³⁹⁰ÖZGENÇ, *Age*, s.107.

³⁹¹GÜNGÖR, *Age* s.41, ŞEN, ÖZDEMİR *Age* s.49 vd.

³⁹²YAŞAR, *Age* s 169-170.

³⁹³CENTEL, ZAFER, ÇAKMUT, *Age*, s.508.

³⁹⁴ 2010 Erkekler Futbol Dünya Kupası'nda Uruguay ile Gana arasında oynanan müsabakada Uruguay'ın forveti Luis Suarez, yapılan kafa vuruşu sonucunda kaleye giden topu eliyle çıkarıp penaltı ve kırmızı kart ile cezalandırılmıştır. Penaltıyı kaçıran Gana, sonrasında penaltı atışlarında kupaya veda etmiştir.

gergin olabilir ve bu yüzden hataya daha açık olabilir veya şikeden bağımsız olarak da problemleri söz konusu olabilir. Ayrıca, şike anlaşmasını bilen oyuncunun veya hakemin tehdit altında olması da pek muhtemeldir ve iyi oynaması durumunda ise kariyerinin hatta hayatının tehlike altında olması sporun yasadışı çeteler için çok elverişli bir araç olmasından dolayı kuvvetle muhtemeldir. Örneğin Türkiye’de şike aldığını açıklayan Sefer Hakan Olgun bu olaydan sonra 1 yıl hiçbir kulüpte oynayamamıştır. Bununla birlikte kanun koyucunun bu maddeyi koyma amacının kazanç veya sair menfaatin aktarımının ispat edilmesinin çok zor olduğu için böyle bir düzenlemeye gitmeye ihtiyaç duymuştur. Ancak Sözleşme’nin 21. maddesi uyarınca itirafçı olmayı kabul eden bu kişiler bakımından etkin koruma sağlanırsa kanaatimizce tehdit edilme unsuru da kısmen ortadan kalkmaktadır.

Teşvik primi bakımından bu fıkranın uygulanması çok büyük bir absürtlüğe neden olmaktadır. Bu absürtlük, takımındaki arkadaşlarının teşvik aldığını bilen bir sporcunun, asli görevi olan müsabakanın kazanılmasına fayda sağlaması halinde cezalandırılabilir olmasıdır. Çünkü teşvik primi, üçüncü kişiler tarafından, oyunculara müsabakayı kazanmaları için vadedilen menfaattir. O yüzden yapılacak düzenlemede bu maddenin kanun metninden çıkartılması gerektiği görüşündeyiz.

3.3.2.1.2. Sözleşme Kapsamında Fiil Unsuru

Sözleşme bakımından ise fiil unsuru, *“bir spor müsabakasının gidişatını veya sonucunu, kendisi veya bir başkasına meşru olmayan bir menfaat sağlanması amacıyla, uygun olmayan şekilde değiştirilmesine yönelik kasti düzenleme, fiil veya kusurdur”*. Burada 6222 sayılı Kanun’dan ayrılan noktalardan biri, şike anlaşmasının yokluğu halinde dahi fiilin gerçekleşebileceğidir. 6222 sayılı Kanun, müsabakanın gidişatının manipüle edilmesini bahis oyunlarının sonucunu etkilemesine bağlamıştır. Sözleşme kapsamında müsabakanın gidişatının manipüle edilmesinde böyle bir koşul bulunmamaktadır

3.3.2.2. Netice

Şike suçu bakımından neticenin (müsabakanın manipülasyonunun gerçekleşmesi) değil bu hususta anlaşılması anında suç tamamlanır (6222-m.11/1 son cümle). Burada neticenin oluşmasına dair teşebbüsün de suçun tamamlanmış hali gibi cezalandırılacağından dolayı bir kalkışma suçunun varlığı hali gündeme gelebilir.

Kalkışma suçunun tanımı önce doktrinde yapılmıştır ve bu tanım Yargıtay Ceza Genel Kurulu-YCGK tarafınca da kabul edilmiştir. Bu tanıma göre, “*kalkışma suçlarında öngörülen zarar neticelerinin gerçekleşmesine yönelik elverişli ve uygun hareketlerin oluşmasıyla suç oluşmaktadır çünkü kanun koyucu, çok önemli gördüğü bazı hukuksal değerlere zarar gelmesini önlemek için bu değerlere zarar tehlikesi meydana gelse dahi tamamlanmış suç gibi cezalandırılacaktır. Suçun oluşması için zarar neticesinin gerçekleşmesine gerek yoktur, suçun oluşması için failin hareketinin söz konusu neticenin gerçekleşmesine yönelik olması ve hareketinin o neticeyi gerçekleştirmeye elverişli olması yeterli olacaktır.*”³⁹⁵ Dolayısıyla kalkışma suçuna teşebbüs mümkün değildir ancak şike suçuna teşebbüs, şike anlaşmasının kurulamaması bakımından mümkündür. Şike suçu, kalkışma ve tamamlanması öne alınmış suçlardaki gibi hareketi cezalandırmakla birlikte burada neticenin (müsabakanın şikeli sonuçla bitmesi) gerçekleşmesi de Kanun koyucu tarafından suç olarak düzenlemiştir.³⁹⁶ Kalkışma suçları ise daha çok siyasi suçlar olduğundan ve bu siyasi suçların amacı siyasi düzeni ortadan kaldırmak olduğu için bu suçlarda netice gerçekleştiğinde bu neticeyi cezalandırabilecek bir hukuk düzeninin ortada kalmamasıyla alakalıdır.³⁹⁷ Şike suçu bakımından ise şike anlaşmasının varlığı yeterli olup müsabakanın şikeli sonuçla bitmesinin önemi olmadığı için sırf hareket suçundan bahsedilebilir.³⁹⁸

3.3.2.3. Fail

Suç içeren fiili gerçekleştiren kişi faildir. Şike suçunda en az, bir tane kazanç veya sair menfaati temin eden bir de o menfaati kabul eden, iki fail bulunması zorunlu olduğundan çok failli suçlardandır. Ancak şike anlaşmasına taraf olmadan, şike suretiyle kendilerine kazanç veya sair menfaat temin edilmeden şike anlaşması doğrultusunda maçın bitmesine doğrudan veya dolaylı olarak katkı sağlayan kişilere müşterek fail denilmektedir. Suçun faili bakımından, şike teklifi yapan ve bunu kabul eden fail bakımından bu suç herkes tarafından işlenebilmektedir.³⁹⁹ Failin sıfatı ancak nitelikli haller kapsamında önem taşımaktadır (Madde 11/4).

³⁹⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, “E. 2017/3-1161, K. 2020/180, T. 17.3.2020,” Atıfta bulunulan makale: Vesile Sonay EVİK, **Devletin Birliğini ve Ülke Bütünlüğünü Bozma Suçu**, “Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Yıl:2016 Cilt:65 Sayı:4” s.1725-1747.

³⁹⁶ Ezgi AYGÜN EŞİTLİ, **Kalkışma Suçları, Yetkin Yayınları, Ankara 2016** s.22.

³⁹⁷ **Age**, s.22.

³⁹⁸ YAŞAR, **Age** s.172, ÖZEN, **Age**, s.39.

³⁹⁹ ÖZEN, **Age** s.19.

3.3.2.4. Mağdur

Mağdur, suçun maddi unsurlarından biri olup, suçun maddi konusunun ait olduğu kimsedir ve bu hususta mağdur sadece gerçek kişi olabilir. Tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören konumunda olabilirler.⁴⁰⁰

Şike suçunun mağduru, belirli bir kişi olmadığı için devlet yani bütün toplumdur⁴⁰¹. Demiral-Bakırman, her ne kadar şike suçunda, aleyhine şike yapılan takım gibi belli tüzel kişilerin de mağdur⁴⁰² olduğunu söylese de bu yorum isabetli değildir. Tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören olabilirler. Aleyhine şike yapılan takımlar, bahis şikesi durumunda bahis operatörlerinin bu suçtan zarar gördüklerine hiçbir şüphe yoktur. Bundan dolayı tüzel kişilik olarak örgütlenmiş bu topluluklar, Demiral Bakırman'ın bahsettiği gibi mağdur değil, suçtan zarar gören sıfatıyla bu davaya, CMK madde 237/1 uyarınca açılan kamu davasına katılabilirler.⁴⁰³

Takım sporları bakımından bütün oyuncuların müsabakanın manipüle edildiğinden haberdar olması zordur. Özellikle bahis şikesi kapsamında sporcunun bulunduğu takımın dahi manipülasyondan haberi olmayabilir. Doktrindeki yaygın ve bizim de katıldığımız görüşe göre, manipülasyona dahil olmayan sporcuların ve takımın da suçun mağduru olarak kabul edilmelidir.⁴⁰⁴

Bunlara ek olarak doktrindeki bazı yazarlar, müsabakayı izleyen seyircilerin veya taraftarların gerçek bir zarara uğramadığı gerekçesiyle suçtan zarar gören olarak değerlendirilemeyeceğini ve bundan dolayı da davaya katılan olamayacaklarını ileri sürmektedirler.⁴⁰⁵ Kanımızca bu görüş de hatalıdır. Zira sporu takip eden seyirciler de maddi bir zarara uğramaktadır. Amatör sporlar ile profesyonel sporu ayıran en önemli fark, seyircinin, bu sporu izlemek için çeşitli yollarla (maç bileti, lisanslı ürün, yayıncı ücreti) para harcamasıdır. Dolayısıyla, spor sektörü ile seyirciler arasında tüketici ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişkide de seyircinin en önemli talebinin ise müsabakanın sonucunun önceden bilinmemesidir. Müsabakanın sonucunun müsabakadan önce

⁴⁰⁰Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKÇEN, Ahmet Caner YENİDÜNYA, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Kitapevi, s.288

⁴⁰¹ KOCA, **Age** s.55; ÖZEN/YILMAZ, **Age** s. 25; ZAFER, **Age** s. 66; GÜNGÖR, **Age** s. 39; ÖZEN, **Age** s. 23, YAŞAR, **Age** s.180.

⁴⁰²DEMİRAL BAKIRMAN, **Age**, s.117-118.

⁴⁰³YAŞAR **Age** s.159.

⁴⁰⁴ÖZGENÇ, **Age**, s.99; ÖZEN/YILMAZ, **Age**, s.26; YAŞAR, **Age**, s.161

⁴⁰⁵ÖZEN/YILMAZ, **Age**, s.26; YAŞAR, **Age**, s.161

ayarlanması 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un-TKHK⁴⁰⁶ 13. Maddesi uyarınca objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması sebebiyle ayıplı hizmet olarak kabul edilmelidir.

3.3.2.5. Suçun Konusu

Genel anlamda suçun konusu hareketin yöneldiği kişi veya şeydir. Şike suçunun konusunu kazanç veya sair menfaatler ve bu hususta yapılan bir şike anlaşması oluşturmaktadır. Bu menfaatler sadece para gibi ekonomik menfaatler değil evlenme vaadi manevi menfaatler de oluşturabilir⁴⁰⁷. Ayrıca şike anlaşmasının varlığı dahi suçun tamamlanmış haliyle cezalandırıldığı için şike anlaşmasının varlığı da suçun konusunu oluşturmaktadır.

Sözleşme kapsamında ise suçun konusu, şike anlaşmasının yanı sıra spor müsabakasının gidişatını veya sonucunun uygun olmayan şekilde değiştirilmesine dair kasti düzenleme, eylem veya kusur şeklinde tanımlanmıştır.

3.3.2.6. Suçun Nitelikli Unsurları

i. Suçun kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi-madde 11/4-a

Kanun, burada kamu görevlisinin sağladığı güven veya nüfuzu kötüye kullanmasını Şike ve Teşvik suçu kapsamında nitelikli hal olarak saymıştır. Fail, kamu görevlisi değilse bu nitelikli halden bahsedilemez. Kamu görevlisi tanımı idare hukukunda, bir kamu tüzel kişisi tarafından bir kamu hukuku bağıyla istihdam ettiği görevlilerdir⁴⁰⁸. Kamu görevlisinin, TCK madde 6/c'de belirtilen kamu görevlisi deyiminden ; *“kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi olarak tanımlanmıştır.”* Ayrıca, kamu görevlisi failin, bir müsabakayı etkileme amacıyla, kamu görevinin sağladığı güvenin veya nüfuzun diğer kişiler üzerinde kötü niyetle kullanılması aranmaktadır.

Hakemlerin kamu görevlisi olup olmadığı konusu da önemlidir. Kanunun 20. maddesinde hakemler, gözlemciler ve temsilciler, kendilerine karşı yapılan eylemlere

⁴⁰⁶6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6502.pdf>, Erişim Tarihi: 11/12/2023.

⁴⁰⁷ KOCA, Age, s.54.

⁴⁰⁸Kemal GÖZLER, Gürsel KAPLAN, **Kısa İdare Hukuku**, 9.baskı Temmuz 2015, s.179.

karşı kamu görevlisi olarak sayılmışlardır . Öğretide bazı görüşler, hakemin kamu görevlisi sayılmasını sadece kendisine karşı işlenen suçlar bakımından öngördüğü, kendilerinin yaptıkları eylemler bakımından kamu görevlisi olarak sayılamayacakları belirtilmiştir⁴⁰⁹. Buna karşılık, bir diğer görüş, hakemin sadece kendisine karşı işlenen suçlarda değil kendisinin de işleyeceği suçlar bakımından da kamu görevlisi sayılmalılarıdır ve bu nitelikli halden yargılanmalıdır.⁴¹⁰ Bize göre ise, hakemler geniş anlamda 3289 sayılı Gençlik ve Spor Kanunu Ek-1 maddesine göre, gençlik ve spor organizasyonlarında geçici olarak görevlendirilen görevliler, organizasyon boyunca kendilerinin de yaptığı eylemlerden dolayı kamu görevlisi sayılmaktadır. Ayrıca Yargıtay benzer durumda avukatı işlediği suçlar bakımından “...adalet hizmetlerine yönelik kamusal faaliyete kanun gereği usulünce iştirak etmesi dolayısıyla ceza yargılamasında “kamu görevlisi” de sayılmış...” diyerek kamu görevlisi olarak kabul etmektedir⁴¹¹ . 6222 sayılı Kanun’da bunun aksi yönde bir husus olmadığı için 3289 sayılı Kanun uyarınca hakemler kamu görevlisi sayılmalı bu hususta TCK m.252 “rüşvet” suçundan cezalandırılmaları gerekmektedir. Ancak genel norm-özel norm ayırımı da söz konusu olduğundan Kanun’un bu haliyle hakemleri rüşvet suçundan yargılamak mümkün değildir. Türkiye’de, hakemlerin kamu görevlisi kabul edilmemesi görüşünü kabul ettiğimiz zaman her ne kadar VAR (Video Assistant Referee) sisteminin yavaş yavaş yaygınlaşmaya başlasa da hakemlerin doğrudan maçı manipüle edebilmesi mümkün olduğundan, müsabakaların esaslı unsurlarından olan hakemlerin bir nitelikli unsurla cezalandırılmaması önemli bir eksikliklerdir.⁴¹²

ii. **Suçun Federasyon, Spor Kulüpleri ve Spor Alanında Faaliyet Gösteren Tüzel Kişilerin, Yönetici veya Üyeleri ile Kulüplerin ve Sporcuların Menajerleri veya Temsilciler Tarafından İşlenmesi-Madde 11/4b**

6222 sayılı Kanun, bu nitelikli halin sadece kanunda sayılan belli kişiler tarafından işlenebileceğini öngörmüştür. Dolayısıyla burada failin niteliğine ilişkin bir nitelikli hal söz konusudur. Kanaatimizce bu maddenin başlığı Sözleşme ile uyumlu olarak Müsabaka Paydaşları olarak değiştirilmelidir. Zira, hakemlerin ve gözlemcilerin

⁴⁰⁹BABA, *Age* s.787; KOCA, *Age* s.57.

⁴¹⁰Ümit KOCASAKAL, “Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi: Spor Hukukunda Güncel Sorunlar- II Sempozyumu,” 30 Ocak 2010 Olimpiyatevi-Ataköy.

⁴¹¹Yargıtay 4. CD., “E. 2011/6395 K. 2013/744 T. 17.1.2013.”.

⁴¹²BABA, *Age*, s.787-788.

bu suç ile cezalandırılması gerekliliğine dair tartışmanın ortadan kaldırılması açısından bu husus elzemdir.

Kanun, federasyonlar bakımından üç farklı kategori benimsemiştir. Bunlar, gençlik ve spor bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren federasyonları, bağımsız spor federasyonlarını ve Türkiye Futbol Federasyonu'dur. Kaldı ki, bu tanıma dahil olmayan yani bir federasyon bünyesinde müsabaka yapılmayan spor dallarının manipülasyonunda bu kanun uygulanmayacaktır. Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nün içerisinde veya bağımsız olarak örgütlenen federasyonların⁴¹³ düzenlediği veya katkı verdiği organizasyonlarda çalışanlar tarafından işlenmesi gerekir. Sözleşme ise burada benzer bir kavram olarak Spor Kuruluşlarını (madde 3/2) kullanmıştır. Spor Kuruluşları, 31. madde uyarınca Sözleşme İzleme Komitesi tarafından belirlenen listeye göre kabul gören ve gerektiğinde diğer kıtasal ve ulusal düzeyde bağlı olan kuruluşlardır.

Spor kulübü kavramından ise, Dernekler Kanunu 14. maddesi uyarınca, spor faaliyeti yürüten derneklere spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlara gençlik kulübü ve bunların her ikisini de hedefleyen derneklere Gençlik ve Spor Kulübü denilmesi anlaşılmaktadır. Buradan anlaşılacağı gibi spor kulüpleri, bazı kulüplerin kamu yararına dernek statüsü vardır (Fenerbahçe, Galatasaray, Kocaelispor gibi),⁴¹⁴ kural olarak dernektir. Spor kulüpleri, her ne kadar kamu yararına derneklere ticaret yapma ayrıcalığı da verilmiş olup Türk Ticaret Kanunu madde 18/2 o kulüplerin faaliyetleri için anonim şirket kurma yoluna gitseler dahi, esas olarak spor kulüplerinin amacı, gençlerin kötü alışkanlıklardan uzaklaşarak sportif faaliyetlere yönlenmesini sağlamaktır.

Menajer ise, yöneten kişi anlamına gelmektedir.⁴¹⁵ Menajerin spor alanında önemi ise, özellikle çok fazla para kazanan sporcuların, müsabakaya hazırlanmak ve oynamak dışında, diğer işlerini, (reklam, sponsorluk ve ilk etapta transfer tekliflerini alabilmesi) müsabakaya hazırlanmasını etkilememesi için profesyonel bir kişiden destek alması ve bu hizmeti karşılığında temsil edilenin bir ücret ödemeyi yüklediği bir sözleşmedir. Futbol alanında bu menajerliğin koşulları, FIFA futbolcu temsilciliği talimatlarına uygun, TFF talimatları uyarınca şartlara (madde 4) ve değerlendirmeye

⁴¹³ <https://shgm.gsb.gov.tr/Federasyonlar> Erişim Tarihi: 10/12/2022.

⁴¹⁴ <https://www.siviltoplum.gov.tr/kamu-yararina-calisan-dernekler>, Erişim Tarihi: 10/12/2022.

⁴¹⁵ PÜSKÜLLÜOĞLU, Age, s.1363.

(madde 6) tabi tutulmuştur.⁴¹⁶ Zafer'e göre, "bu menajerin yetkisi olmasa dahi bu nitelikli halden sorumlu olacağı ancak futbolcunun abisi, menajerliğini yapmıyorsa, bu nitelikli halden sorumlu tutulamaz."⁴¹⁷ Bu görüşe katılıyoruz ve yetkisiz menajerin ayrıca yetkisiz menajerlik yapmaktan dolayı da cezalandırılması gerekmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesinde rüşvet suçu düzenlenmiştir. Esas olarak şike suçu rüşvet suçuyla belirgin benzerlikler göstermektedir. Her iki suçta da bir rüşvet alan bir de rüşvet veren olmak üzere iki kişi bulunması zorunludur. Her iki suçta da anlaşmaya varılmasıyla birlikte suç tamamlanmaktadır. Ancak, 2012 değişikliğinden önce rüşvet suçunu kabul eden kişinin sadece kamu görevlisi olması zorunluydu. Temmuz 2012 değişikliğiyle 252. maddeye eklenen 8. fıkra ile birlikte özel sektörde rüşvet 8. maddede sayılan alanlarda yürürlüğe girmiştir. Bu fıkranın d ve f fıkralarına göre kamu yararına çalışan dernekler ve halka açık anonim şirketlerin adına hareket eden kişiler de rüşvet alan olarak bu fıkra uyarınca yargılanabilmektedir. Ancak burada özel normun olan 6222 sayılı Kanun'un genel norm olan TCK'ya karşı bir önceliği⁴¹⁸ olduğu için her ne kadar TCK sonraki kanun dahi olsa, burada özel norm olan 6222 sayılı Kanun'un uygulanması gerekir. 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesi olmasaydı yukarıda bahsedilen Fenerbahçe, Galatasaray gibi kamu yararına çalışan derneklerin çalışanları hakkında özel sektörde rüşvet suçunun oluşacağı açıktır. Kanaatimizce bu nitelikli hal her ne kadar nitelikli hal gibi görülse de kamu yararına çalışan dernekler bakımından, rüşvet için düzenlenen ceza daha ağır olduğu için (6222 sayılı kanunda nitelikli halin cezası 1,5 yıldan 4,5 yıla kadarken rüşvetin cezası 4 yıldan 12 yıla kadardır), bir cezayı hafifletici sebep olarak dahi bahsedilebilir. Bununla birlikte kamu yararına çalışan kulüplerin görevlilerine genel hükümlere göre ceza verirsek, bu kulüpler bakımından eşitliğe aykırı bir durum ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce şike suçunun cezası, bütün spor kulüpleri bakımından TCK'nda ayrı bir maddede düzenlenmeli veya özel kanunda düzenlenecekse bile rüşvet suçuna denk bir ceza verilmelidir.

⁴¹⁶FUTBOL MENAJERLERİYLE ÇALIŞMA TALİMATI, <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Futbol-Menajerleri-ile-Calisma-Talimati.pdf>, Erişim Tarihi: 10/12/2022.

⁴¹⁷ZAFER, *Age* s,64.

⁴¹⁸KOCA/ÜZÜLMEZ, *Age*, s.542.

Fransa eski iş kanunu 152-6 maddesi,⁴¹⁹ iş kanununda rüşveti düzenlemekteydi. İşvereninden habersiz, çalışana veya direktöre işini yapmaması için verilen doğrudan ve dolaylı hediyeler veren kişiler ve bunları kabul eden çalışanlar 2 yıl hapis ve 50000 Frank para cezasına çarptırılmaktaydı. Bunun şikeyle bağlantısı ise, 1993 yılındaki Olimpik Marsilya (Olympique de Marseille) başkanı Bernard Tapie'nin, 6 gün sonra oynanacak Şampiyonlar Ligi finalinde oyuncularını yorulmasın, sakatlanmasın ve şampiyonluk yolunda rölantide oynasınlar,⁴²⁰ kolaylık sağlasınlar diye, Valenciennes maçı için Valenciennes oyuncularına şike teklifi yapmasıydı. Şike teklifini Jorge Burruchaga ve Christophe Robert kabul etmiş ve parayı (Robert'in eşi vasıtasıyla) almışlardır ancak defans oyuncusu Jacques Glassmann teklifi kabul etmeyip ve kendisine şike teklifi yapıldığını antrenörüne söylemiştir. Yöneticilerin ihbarı üzerine soruşturma başlatılmıştır. Marsilya önce maçı, sonra UEFA Şampiyonlar Ligi'ni ve Fransa lig şampiyonluğunu kazanmıştır. Federasyonun⁴²¹ yargılaması sonucu şampiyonluğu elinden alınarak bir alt lige düşürülmüştür. Ceza yargılaması sonucunda ise Fransız Yargıtayı, Bernard Tapie ve diğer şikeye karışan kişilere para ve kısa süreli hapis cezaları verilmesini onaylamıştır.⁴²² Ancak o dönemde İş Kanunundaki yolsuzluk işverenin onay vermemesi koşuluna dayandığı için 2 tarafın da yöneticisinin anlaşarak maçı manipüle etmesinin bu hususta değerlendirilemeyeceği önemli bir eksiklikti. Fransa'da güncel olarak şike, Fransa Ceza Kanunu'nun⁴²³ 445-1 ve 445-2 maddelerinde cezası 5 yıl olarak düzenlenmektedir.⁴²⁴ Fikrimizce de Türkiye'de de cezalar bu seviyelerde olmalıdır.

iii- Şike suçunun suç işlemek için kurulmuş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi-Madde 11/4c

⁴¹⁹“<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006646585/1994-03-01/>,” Erişim Tarihi:10/12/2022.

⁴²⁰ “*lever le pied*”= Ayaklarını kaldırmak, mcz. yavaşlamak, fazla kasmamak. Ayrıca şike yapmak anlamında da kullanılır.

⁴²¹Fransa Futbol Federasyonu: *Fédération Française de Football*

⁴²²Cour de Cassation, Chambre criminelle, du 4 février 1997, 96-81.227, “<https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007066536>”, Erişim Tarihi:10/12/2022

⁴²³Fransız Ceza Kanunu: *Code Pénal*

⁴²⁴**Code Pénal Version en vigueur au 10 Décembre 2022**, “https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006165387?tab_selection=all&searchField=ALL&query=445-1-1&page=1&init=true&anchor=LEGIARTI000039183231#LEGIARTI000039183231”, Erişim Tarihi:10/12/2022

Şike suçunun, suç örgütü faaliyetinde işlemek kanunda nitelikli hal olarak belirlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'na göre suç örgütü, en az 3 kişiyle kurulup kanunun suç saydığı fiilleri işlemeyi amaç edinen, araç ve gereç bakımından suçları işlemeye elverişli olan bir örgüttür. Suç örgütünün yöneticileri ve üyeleri, örgüt kurmanın yanı sıra diğer işledikleri suçlardan da cezalandırılırlar.

Bu nitelikli halin oluşması için kişi hakkında TCK madde 220 uyarınca mahkûmiyet hükmü verilmesi zorunludur.⁴²⁵ Bu nitelikli hal, şike suçunun yapısı içerisinde gereklidir. Zira araştırmacı-gazeteci Declan Hill'in kitabında yaptığı araştırmalarda Asya'da yasadışı bahis şebekelerinin yapısını piramitli yapıya benzetmiştir. Hill'e göre piramidin en üst katmanında saygın politikacılar ya da iş insanları, sonrasında Triad adı verilen, piyasadan para toplayan ya da diğer gruba karşı koruma sağlarlar. Bunların ulusal koruması vardır. Yerel bahisçiler ise, koşucu adı verilen, bahisleri oynatıp, müşterilerle ilgilenen kişi. Son olarak ise, müşterek bahis oynayan insanlar bulunmaktadır.⁴²⁶ Bir de Türkiye'de mafya-futbol ilişkisinin hakkında çok ciddi iddialar söz konusu ve hatta bunun hakkında Ecevit Kılıç tarafından yazılmış Kirli Kramponlar kitabında federasyon başkanlarının dahi seçiminde mafyanın etkili olduğuna dair ciddi iddialar söz konusudur.⁴²⁷ Declan Hill'de benzer iddialara yer vermiştir⁴²⁸.

iv- Şike suçunun, bahis oyunlarını sonuçlarını etkilemek için işlenmesi

Kanun koyucu, bahis oyunlarının sonucunu etkilemek amacıyla işlenmesi halini de nitelikli hal olarak değerlendirmiştir. Türkiye'de müşterek bahsin yapılması, Spor Toto Başkanlığında ancak 5738 sayılı, "*Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanun*" çerçevesinde yapılan ihaleyle özel hukuk tüzel kişilerine devredilmiştir. Bu kuruluşun oynattığı bahis dışındaki tüm bahisler yasa dışı bahistir ve bu bahisleri oynamak, oynatmak gibi eylemler, 7258 sayılı "*Futbol ve Diğer Spor*

⁴²⁵YAŞAR, Age s.200.

⁴²⁶Declan HILL, "*Şike-Futbol ve Organize Suçlar*", Çev. Eren Odabaşı, Arkadaş yayınevi, Ankara 2010, s.62.

⁴²⁷Fanatik, "*Mafya Futbolun Hep İçindeydi*", Yayımlanma Tarihi: 21/08/2011, <https://www.fanatik.com.tr/mafya-futbolun-hep-icindeydi-235192>, Erişim Tarihi:11/12/2022.

⁴²⁸ HILL, Age, s.144-145.

*Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun*⁴²⁹ 5. maddesi uyarınca cezalandırılmaktadır.

Özgenç'e göre, bahis nedeniyle nitelikli halde eğer bahis oynanmışsa dolandırıcılık suçu da oluşmaktadır ve sadece şike suçunun nitelikli halinden ceza verilemez. Burada sadece nitelikli halden ceza vermek istiyorsak, bahsin oynanmamış olması gereklidir eğer bahis oynanmışsa dolandırıcılık suçu da oluşmuştur ve bir eylemle iki farklı suç gerçekleştiği (dolandırıcılık+ bahis şikesi) için bileşik suç ortaya çıkmaktadır. Bu nitelikli hal ancak bahis şikesi için anlaşma yapılmış ancak bahsin istenilen sonucu vermemesiyle mümkün olabilir.⁴³⁰

Kanun, şike suçunu 1. fıkrada tanımlarken, bir başkasına sağlanacak olan kazanç veya menfaatin teminini müsabakanın sonucunu etkileme koşuluna bağlamıştır. Bununla birlikte günümüzde spor bahsi oynama çeşitleri artmıştır ve korner sayısı, kart sayısı gibi maçın sonucunu etkilemeyecek bahisler üzerinden anlaşma yapılması durumunda kanaatimizce şike anlaşmasının neticesi gerçekleştiği halde şikenin nitelikli hali oluşmayacaktır⁴³¹ çünkü burada artık dolandırıcılık suçundan bahsetmek gerekir. Burada şike anlaşmasının yapılmasıyla mağdur olan toplum aldatılmıştır.

Şayet oyuna direkt etki edebilecek oyuncu veya hakemler tek başlarına müsabakaya dair bahisleri manipüle ederlerse haklarında 6222'ye göre ceza verilememesi kanun yapımı bakımından eksiklidir. Sözleşmedeki tanım uyarınca burada bir düzenleme olması gerektiği görüşümüzü yineliyoruz.

Kanaatimizce bahis şikesinin nitelikli hal olması olumludur ancak yetersizdir. Bahis manipülasyonu ciddi bir problemdir ve bununla mücadeleyi sadece nitelikli hal koyarak değil; İngiltere örneğinde olduğu gibi, bahis şikesi ve illegal bahsi önlemek için detaylı bir düzenleme olması gerektiği kanaatindeyiz.

3.3.2.7. Teşvik Primi

6222 sayılı Kanun'un 11/5. maddesinde tanıtılan ve 6. maddesinde istisnaları verilen teşvik primi, bir takımın veya sporcunun ilgili müsabakada başarılı olması için sağlanan kazanç veya sair menfaate denir. Eğer teşvik primi suçu ilgililer tarafından

⁴²⁹7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7258.pdf>, Erişim Tarihi: 11/12/2022.

⁴³⁰ÖZGENÇ, *Age*, s.103.

⁴³¹Aksi Görüşte YAŞAR, *Age* s.201.

kendi takımına veriliyorsa veya milli takımın başarılı olması için verilirse suç oluşmamaktadır.

Teşvik priminin suçunun faili genellikle, müsabakanın tarafı olmayan ancak müsabakanın sonucuna göre kendini avantajlı duruma sokmaya çalışan sporcu veya kulüptür⁴³². Başka bir deyişle, bir kişinin, bir takımı veya sporcuyla motive edebilmek için o kişiye kazanç veya sair menfaat sağlamasıdır.

Teşvik Primi suçu da şike suçu gibi teşvik priminin vaadiyle suç oluşur (teşebbüs suçu)

Başka bir tartışılmalı husus da eğer X takımını çok seven iş insanı Y'nin, X takımı için çok önemli bir maçta X takımını motive etmek amaçlı para verirse Y kişisi için teşvik primi suçu oluşacak mıdır? Özgenc'e göre, teşvik primi amacıyla kulübün dışından gelen her türlü para teşvik primi sayılacakken;⁴³³ Petek'e göre ise, asıl amacın " taraftarın yaşadığı mutluluğu ödüllendirmek" olduğunu söylemektedir⁴³⁴. Kanaatimizce de kulüp dışından gelen her teşvik priminin, ilgili kazanç veya sair menfaatin zorluğu nedeniyle de şike olduğudur. İş insanı, kulübe başka şekillerde de maddi yardımda bulunabilir.

Şike ve Teşvik Primi arasındaki ayrım bazı yazarlar tarafından rüşvet-basit rüşvet ayrımına benzetilmiştir.⁴³⁵ Rüşvet suçunda kamu görevlisinin yapmaması gereken bir işlem için kazanç veya sair menfaat söz konusuysen, basit rüşvet suçunda ise yapması gereken bir iş için verilen bir sair menfaat söz konusudur. Teşvik primi ile basit rüşvet arasında farklılık vardır. Her ne kadar, teşvik primi, sporcunun yapması gereken bir iş için verilmiş olsa da her zaman sonuç alınamayabilir.

Milli takımlara veya milli sporculara verilen teşvik priminde bunu bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının vermesi bir cezazırlık haliyken; bu primi ülkesi fayda sağlasın diye birinin vermesi teşvik primi suçunu oluşturacaktır.⁴³⁶ Burada milli takımların veya milli sporcuların devlet dışındaki gerçek ve tüzel kişilerce de desteklenmesinin teşvik edilmesinin amaçlandığını düşünerek böyle bir düzenlemenin

⁴³²BABA, *Age*, s.786.

⁴³³ÖZGENÇ, *Age*, s.95.

⁴³⁴Hasan PETEK, *Sporda Şike ve Teşvik Primi*, "Güncel Hukuk dergisi" s.38.

⁴³⁵ KOCASAKAL, *Age* s.65; PETEK *Age* s.50.

⁴³⁶ KOCA, *Age*, s.56.

varlığını cezasızlık hâli bakımından değerlendirilmiştir. Çifte vatandaşlık mümkün olduğunda çifte vatandaş olan biri tarafından verilirse ne olacağının sorusu muğlaktır. Kanaatimizce, herhangi bir ilgili devletle bağı olan bir kişinin verdiği teşvik primi, Kanun'un düzenlemesi bakımından suç olarak kabul edilmelidir.

Teşvik primi ayrıca disiplin cezası olarak da düzenlenmekte olduğunu belirtmekte fayda görüyoruz.⁴³⁷ Ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olan son çare ilkesi ”**ultima ratio**” uyarınca ceza hukukuna, verilecek diğer cezaların yetersizliği halinde başvurulmalıdır.

Teşvik primi, Sözleşmede belirtilen suçun unsurları bakımından eksiktir. Sözleşme, müsabakanın tahmin edilemez yapısını ortadan kaldıran her türlü düzenlemeyi suçun unsuru olarak saymıştır. Teşvik primi, sporun en önemli unsuru olan müsabakanın tahmin edilemez yapısını ortadan kaldırmaz, sadece teşvik alan kişinin/takımın daha iyi mücadele etmesini sağlar.

Teşvik primi suçu, müsabakaya dair bahislerin etkilenmesi şeklinde işlenmesi teoride mümkün olsa dahi pratikte olanaksızdır. Bahis sonuçlarını manipüle etmeye çalışan kişiler, müsabakanın gidişatının veya sonucunun kesin olarak manipüle edilmesini ister. Teşvik priminin müsabakanın gidişatını etkilemek için verilmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. Örneğin, bir futbolcuya, ilk tacı futbolcunun takımının atmasını sağlamak için teşvik primi vermek mantıklı değildir.

Teşvik primi, şikenin aksine, bahis sonuçlarının etkilenmesinin pek mümkün olmaması sebebiyle suç örgütlerinin dikkatini çekmeyeceği için bir ulusüstü suç olarak da adlandırılmaz. Bahis sonuçlarının etkilenmemesi sonucunda ise ortada bahis kaynaklı bir suç geliri de olmayacaktır. Bu suç geliri hiç var olmadığı için bu gelirin aklanması da söz konusu olmayacaktır.

Yukarıda bahsettiğimiz sebeplerden dolayı, her ne kadar Kanun teşvik primini ceza hukuku bakımından da cezalandırır da kanaatimizce teşvik primi, orantılılık ilkesi de gözetilerek, sadece disiplin cezası olarak düzenlenmelidir. Çünkü, teşvik priminin tespiti sonunda verilebilecek menfaatin aynen veya misliyle iadesi, süreli veya süresiz

⁴³⁷ Futbol bakımından TFF Futbol Disiplin Talimatı madde 56/1 son cümle.

hak mahrumiyeti, seyirden yasaklama gibi sportif cezalar, kişilerin toplum nezdinde de imajını zedeleyeceği için orantılıdır ve failer için oldukça caydırıcı bir tedbirdir.

3.3.3. Manevi Unsur

Şike ve Teşvik primi suçunun manevi unsuru, bu suçun taksirle de işlenebilmesi kanunda öngörülmediği için kasttır. Kast, Türk Ceza Kanunu'nun 21. maddesinde, suçun kanuni tanımındaki unsurlarının bilerek ve isteyerek gerçekleşmesidir. Şike ve Teşvik primi suçunda fail, hem suçun tanımındaki unsurların (Menfaat temin etme, menfaati kabul etme ve bilerek katkıda bulunma) hem suç olduğunu bilmekte ve gerçekleştirdiği fiilin neticesini de istemektedir.

Bununla beraber bazı hallerde kastın bulunması suçun işlenmesi için yeterli değildir. Suç açısından tipikliğin gerçekleşmesi için kastın varlığının yanı sıra suçun belirli bir saik (motiv) ile gerçekleşmesi aranmıştır. Bu tür suçlarda saik veya amaç yoksa suç gerçekleşmeyecektir.⁴³⁸ Şike ve Teşvik Primi suçunda da manipülasyon yapmak amacıyla bir kazanç veya sair menfaatin varlığı mümkün olduğu için anlaşmanın yapılması amaca bağlanmıştır ve bu hususta fail, yaptığı menfaat sağlama veya kabul etmek fiillerinin şike suçunu oluşturduğunu bilmektedir.

3.4. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

3.4.1. Teşebbüs, Gönüllü Vazgeçme, Etkin Pişmanlık

Türk Ceza Kanunu teşebbüsü 35. maddede; *“Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten sorumlu tutulur”* biçiminde düzenlemiştir.

Teşebbüste, *“kişi, işlemeyi kastettiği suça ilişkin icra hareketlerini tamamladığında veya suç tipinde netice öngörülmüşse o neticenin gerçekleşmesiyle, o suç için kanunda öngörülen yaptırımla cezalandırılrsa da bazı durumlarda ya fail icra hareketlerini bitiremez ya da fail icra hareketlerini bitirse dahi istediği netice gerçekleşmez.”*⁴³⁹

Şike ve teşvik primi suçunda teşebbüsü belirleyebilmemiz için suçun tamamlanma anının belirlenmesi gereklidir. Şike ve Teşvik primi suçunda suçun

⁴³⁸ ARTUK, GÖKCEN, YENİDÜNYA, *Age*, s.316.

⁴³⁹ ARTUK, GÖKCEN, YENİDÜNYA, *Age*, s.581.

tamamlanma anı, manipüle edilmesi konusunda anlaşılan maçın istenen sonuç ile gerçekleştiği an değil, kazanç veya sair menfaatin vadinin teklifi ve bu teklifin kabul anıdır. Kanunun 3. fıkrasında da anlaşmaya varılma anına kadar teşebbüs hükümleri geçerli olmaktadır.⁴⁴⁰

Her ne kadar Özen/Yılmaz anlaşmaya varılmamanın ispatının güçlüğünden söz etse⁴⁴¹ de 6222 sayılı Kanun'dan önce yaşanan bir olayda anlaşmanın yapılamadığı ispatlanmıştır. *“2005 yılında Akçaabat Sebatspor- Kayserispor maçından önce, Sebatspor kalecisi Sefer Hakan Olgun'a, Kenan Erol isimli şahıs tarafından bahis şikesi yapması için 200.000 Euro teklif etmişti. Ancak Sefer Hakan Olgun bu teklifi kabul etmeyip hatta şike görüşmelerini teybe kaydetmişti ve şike girişimi başarısız olmuştu.”*⁴⁴² Ondan sonra Sefer Hakan Olgun, TFF tarafından ödüllendirildi ve meclis komisyonuna bildiklerini anlatmak için davet edilen ilk sporcu oldu.⁴⁴³

Kanun koyucu, ilk fıkranın son cümlesi varken tekrardan neden üçüncü fıkrayı ekleme gereksinimi duymuştur? İlk fıkranın son cümlesine göre zaten failer arasındaki anlaşma görüşmelerinin kesilmesi genel hükümlere göre teşebbüs hükümlerini uygulamak mümkündür.⁴⁴⁴ Yasanın 3. fıkrasına göre, anlaşmaya varılmaması halini teşebbüs olarak belirlenmiştir.

Eğer yapılmayan şike anlaşmasında, verilecek miktarda anlaşılamazsa ne olacak? Öğretide bazı yazarlar bu hususta sadece teklif verenin veya talepte bulunan kişi bakımından bir teşebbüs suçunun oluşacağı, diğer taraf hakkında teşebbüsün gerçekleşmediğini belirtmektedirler.⁴⁴⁵ Diğer bir görüşe göre ise, her iki taraf için de teşebbüs hükümlerinin uygulanmalıdır.⁴⁴⁶ Kanaatimizce de her iki tarafa da teşebbüs hükümleri uygulanması gerekir. Şöyle ki, şike ve teşvik primi sözleşmesinde ilk olarak menfaati sunan 100.000 Euro teklif vermiş olsun, diğer taraf ise 150.000 euro istemiş olsun. Burada iki farklı şike sözleşmesi vardır, ilk sözleşmede 100.000 sunan kişinin önerisi reddedildiği için burada sadece onun için bir teşebbüs suçu söz konusudur.

⁴⁴⁰ZAFER, *Age*, s.60.

⁴⁴¹ÖZEN/YILMAZ, *Age*, s.32.

⁴⁴²HILL, *Age*, s.142-144.

⁴⁴³TBMM

HABER,

Yayın

Tarihi:20/04/2005

⁴⁴⁴[https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=22542.](https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=22542), Erişim Tarihi:14/12/2022.

⁴⁴⁴ ÖZEN, YILMAZ, *Age* s.30; ŞEN, ÖZDEMİR, *Age* s.52; Recep GÜLŞEN, *“Spor Hukuku,” Adalet Yayınları Ankara 2020*, s.303-304.

⁴⁴⁵ ÖZGENÇ, *Age* s.105; KOCA, *Age* s.58; ŞEN, ÖZDEMİR, *Age* s.55.

⁴⁴⁶ ZAFER, *Age* s.71.

150.000 Euro isteyen kişinin önerisi kabul edilmediği için burada da onun adına teşebbüs söz konusu olacaktır. Öneri ve karşı öneri 2 farklı sözleşme talebi olduğu için her ikisi açısından da teşebbüs hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

Şike anlaşması yapılmış ancak sonuç gerçekleşmemişse suçun teşebbüs aşamasında kaldığı şüphesizdir. Çünkü taraflar arasındaki icra hareketleri tamamlanmış ancak netice gerçekleşmemiştir. Ancak 6222 sayılı Kanun'da teşebbüs sadece kazanç veya sair menfaat anlaşması için girişimde bulunulduğu fakat anlaşılmadığı halde mümkündür. TCK'da ve ceza hükmü içeren özel kanunlarda düzenlenen suçlar için uygulanan teşebbüs hükümlerinin, şike suçu için farklı yorumlanmasını ceza hukuku mantığıyla izahı mümkün değildir.⁴⁴⁷ Kanımızca izahı mümkün olabilir çünkü ceza hukukunda bazı suçlarda suçun teşebbüs hali de suç tamamlanmış gibi cezalandırılır. Bu suçlara kalkışma suçları denilmektedir ve kanun koyucu şike suçunu kalkışma suçu olarak düzenlemiştir.

TCK'nın 36. maddesinde düzenlenen gönüllü vazgeçmeden şike suçu açısından ne zaman bahsedilmesi gerekir? Gönüllü vazgeçmede fail, icra hareketlerinden gönüllü vazgeçerse veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten cezalandırılmaz; sadece tamamlanan kısım ayrı bir suç olursa o zaman cezalandırılır. Gönüllü vazgeçme, icra hareketlerine başlayan failin teklifinin henüz karşı tarafa ulaşmadığı an itibarıyla vazgeçmesi halinde gönüllü vazgeçme olacaktır.⁴⁴⁸ Örneğin, menfaati temin eden fail, şike teklifini sporcunun kamp yaptığı oteldeki bir tane temizlik görevlisiyle anlaşarak onun vasıtasıyla mektup yoluyla gönderecek olsun. Temizlik görevlisini, sporcuya teklifi iletmeden arayıp teklif mektubunu vermemesini söylerse fail gönüllü vazgeçmeden yararlanır. Eğer bu teklifi sporcunun menajerine yapmış olsaydı ve menajer sporcuya teklifi iletmeden önce (menajer teklifi iletmeyi kabul ederse iştirak söz konusu) fail teklifini geri çekseydi o zaman fail hakkında teşebbüs hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktı.⁴⁴⁹ Buna paralel olarak kanaatimizce, şike ve teşvik suçunda gönüllü vazgeçme sadece şike anlaşması teklifinin elverişli kişilere ulaşma anına kadar mümkün olacaktır.

⁴⁴⁷ ÖZEN, YILMAZ, *Age* s.32.

⁴⁴⁸ KOCA, *Age* s.58.

⁴⁴⁹ ZAFER, *Age* s.63-64.

6222 sayılı kanununun 11/8. maddesinde, müsabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmez, denilmektedir. Burada bu maddenin gönüllü vazgeçme⁴⁵⁰ mi yoksa etkin pişmanlık⁴⁵¹ hükümleri uygulanacaktır. Kanaatimizce, gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması anlaşma tamamlandıktan sonra mümkün değildir çünkü kanunda suçun tamamlanma hali menfaat temin edilmese dahi anlaşmanın yapıldığı andır. Kanununun 11/8. maddesine göre, etkin pişmanlığın uygulanma anı müsabaka başlamadan önceki anı kapsamaktadır.⁴⁵² Kanaatimizce, şike suçuyla ciddi anlamda mücadele edilebilmesi için, netice gerçekleştikten sonra da etkin pişmanlığın uygulama alanı bulması gerektiğidir. Örneğin, netice gerçekleştikten sonra dahi, bütün kazandıklarını geri verme şartıyla, suçun ortaya çıkması hakkında çok etkili bilgiler veren failin de cezasının ya azaltılması ya da cezasızlık halinden yararlanması gerekmektedir.

3.4.2. İştirak

Şike ve teşvik primi suçunda menfaat temin eden ve menfaati kabul eden en az iki kişinin bulunması dolayısıyla çok failli suçlardandır ve failer arasında zorunlu iştirak söz konusudur.

Çok failli suçlar yapısal olarak yakınsama ve karşılaşma suçları olarak düzenlenir. Karşılaşma suçları, zorunlu olarak fail olan taraflar aynı sonucun gerçekleşmesini istemektedirler ancak farklı yönlerden harekete geçip ve farklı nitelikteki hareketleri yaparak suçun gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır. Örneğin şike suçu ile benzerlik gösteren rüşvet suçu da karşılaşma suçlarındandır. Rüşvet veren ve alan aynı amaç çerçevesinde farklı yönlerden gelmektedirler. Şike suçunda da menfaat temin eden ve alan yine farklı yönlerden gelmektedirler.⁴⁵³

Kazanç veya menfaati vaat eden ile vaat edilenin anlaşma sürecine dahil olan kişiler örneğin menfaat temin eden şike teklifini şahsen ulaştıramıyorsa veyahut tam tersi bir durum, teklifi karşı tarafa ulaştırmak için kullanılan aracılar kimin adına hareket ediyorsa onun şerikidir.⁴⁵⁴

⁴⁵⁰ ÖZEN, YILMAZ, *Age*.

⁴⁵¹ ZAFER, *Age* s.72; KOCA, *Age* s.59; YAŞAR, *Age* s.234; GÜLŞEN, *Age* s.306.

⁴⁵² KOCA, *Age* s.59.

⁴⁵³ ZAFER, *Age* s 59-60.

⁴⁵⁴ *Age*, s.72.

11/2. madde Őike suçuna iŐtirak hűkűmlerini űngűrmez nkűnű madde 11/2’de yer alan Őike anlaŐmasını bilerek spor műsabakasının anlaŐma dođrultusunda bitmesine katkıda bulunma fiili bađımsız bir suç olarak ortaya çıkar.⁴⁵⁵

3.4.3. İçtima

BileŐik suç, TCK’nın 42. maddesinde, “*biri diđerinin unsurunu veya ađırlaŐtırıcı nedenini oluŐturması dolayısıyla tek fűl sayılmasına bileŐik suç denir. Bu tűr suçlarda içtima hűkűmleri uygulanmaz*” olarak dűzenlenmiŐtir. Őike suçu bakımından bileŐik suç oluŐmaz. Őartları oluŐursa zaten ilgili suçtan (űrgűt kurma, kara para aklama vb.) da ayrıca ceza verilmektedir.

Zincirleme suç ise, TCK 43. maddesinde, “*bir suç iŐleme kararının icrası kapsamında, deđiŐik zamanlarda bir kiŐiye karŐı aynı suçun birden fazla iŐlenmesi halinde ceza dűrtte birinden dűrtte űüne kadar arttırılır. Mađduru belli bir kiŐi olmayan suçlarda da bu fıkra hűkmű uygulanır*” ibaresiyle dűzenlenmiŐtir. Ancak 6222 sayılı Kanun’un 11/10. maddesindeki dűzenlemeye gerek yoktur. Eđer bu dűzenleme olmasaydı zaten suçun mađduru toplum olacađı için bu suçun birden fazla iŐlenmesi halinde genel hűkűmlere dayanarak zincirleme suçtan dolayı tek ceza verip bu ceza arttırılabilirdi.⁴⁵⁶ Bu hűkme dair tek problem, Őike ve teŐvik primi suçlarını farklı suçlar olarak tanımlamıŐ olup bűnyesinde farklı suçların aynı suç iŐleme kararıyla iŐlenmesi gibi bir çeliŐkiyi barındırmasıdır.⁴⁵⁷ Farklı suçların aynı suç iŐleme kararı çerçevesinde icrası mantık dıŐı olduđundan, burada uygulamada, failin Őike ve teŐvik primi verme suçları aynı amaca ulaŐmak için iŐleyip iŐlemediđine bakılacak ve aynı sezonda takımını Őampiyon yapma amacıyla tűm sezon yapılan Őike ve teŐvik primleri zincirleme suç ile tek cezayla ancak arttırılmıŐ ceza ile cezalandırılacaktır.⁴⁵⁸ Őđretide, zincirleme suç hűkűmlerinin uygulanabilmesi için yer alan fiillerin yakın zamanda, yeni bir sezon veya turnuvaya etki etmemesi halinde zincirleme suç oluŐacaktır. Eđer iki farklı sezonda Őike yapılması halinde ise, yasada açık hűkűm bulunmamasına rađmen Őzen/Yılmaz’a gűre, savcının iddianameyi kabulűyle bađlantı kesileceđini nkűnű Őampiyon olmayla suç tamamlanır; yeni sezonda yapılacak Őike baŐka bir Őike suçuna

⁴⁵⁵ YAŞAR, *Age*, s.229.

⁴⁵⁶ ZAFER, *Age*, s.74.

⁴⁵⁷ KOCA, *Age*, s.60.

⁴⁵⁸ *Age*, s 60-61.

vücut vereceği için iki farklı suç oluşur.⁴⁵⁹ Bahis şikesinde ise saik şampiyon olmak/turnuvayı kazanmak yerine oynanması planlanan bahsin sonucunun gerçekleşmesi olduğu için burada her halde zincirleme suç olacaktır.

Fikri ictima bakımından TCK'ndaki genel hükümler uygulanır.

3.5. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

6222 sayılı Kanun'un 23/1. maddesine göre, bu kanun kapsamına giren suçlardan dolayı yargılama yapmaya Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği asliye ceza mahkemeleri yetkilidir. 6259 sayılı Kanun ile getirilen değişiklikten önceki yetkili mahkemeler asliye ve ağır ceza mahkemeleriydi . Kural olarak şike suçunun işlendiği yerde soruşturma ve kovuşturma HSK'nın belirlediği ihtisas mahkemeleri eliyle yapılır.

Kanun'un 23/2 maddesine göre ise, soruşturmada ve kovuşturmada CMK 135. maddedeki hükümler bu kanuna da uygulanır.

3.6. Yaptırım

6222 sayılı Kanun'un ilk halinde suçun temel cezası 5 ila 12 yıl arası gösterilmiş olup, sonrasında kamuoyunda şike süreci patlak verdikten sonra cezanın fazla olduğu dile getirildiğinden 6259 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle suçun temel cezası 1 ila 3 yıl arasına indirilmiştir. Bu hapis cezasına ek olarak yirmibin güne kadar adli para cezası değişmeden varlığını korumaktadır. Aynı maddenin 7. fıkrasında ise, şike ve teşvik primi suçunun spor kulübü veya sair tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde bunlara yüzbin Türk Lirasından az olmamak üzere para cezası verilmektedir.

Aynı maddenin 9. fıkrasıyla, bu suçların hakkında hükmün açıklanması geri bırakılması kararı verilemez, hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez. Bu yapılan düzenleme çeşitli şekillerde eleştirilmiştir. İlk eleştiri, bu suçun temel hali için görülen ceza 1-3 yıl arasındadır ve dolayısıyla bu basit bir suçtur ve Türk Ceza Kanunu'nun 5. maddesiyle oluşturulmak istenen anlayışla bağdaştığını söylemek güçtür⁴⁶⁰.

Bir diğer görüşe göre, bu hüküm Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine de aykırıdır. Anayasa mahkemesinin eşitlik ilkesi tanımlarından biri de "eşitlik

⁴⁵⁹ ÖZEN, YILMAZ, *Age*, s.34.

⁴⁶⁰ KOCA, *Age*, s.61.

kavramı, herhangi bir nesnel ve makul dayanağı olmaksızın aynı durumdaki bireylere farklı muamelede bulunulmamasına ilişkin gerekliliği”⁴⁶¹ olarak tanımlanmıştır. Eşitlik ilkesinin istisnaları kamu yararı ve haklı nedendir. Şüphesiz haklı neden kavramının genel bir tanımını vermek mümkün değildir. Kanundaki sınıflandırmanın haklı bir nedene dayanıp dayanmadığı, ancak; o kanunun somut içeriği göz önüne alınarak belirlenebilir. Sınıflandırmalar, haklı nedenlere dayanması ve imtiyaz oluşturmaması koşuluyla eşitlik ilkesiyle çelişmezler.⁴⁶² Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, suç niteliği ve ceza miktarına ilişkin objektif koşulların varlığı halinde, cezanın kişiselleştirilmesine ilişkin olan ve doğrudan mahkemece değerlendirilerek, uygulanması kanaatine ulaşıldığında öncelikle uygulanması gereken bir kurumdur.⁴⁶³ Cezanın ertelenmesi ve seçenek yaptırımlar da yine kişiye özgü uygulanması gereken ilkelerdir. Hırsızlık ve dolandırıcılık suçu gibi suçlarda ceza 2 yılın altındaysa HAGB ve diğer seçenek yaptırımlara başvurulurken, 6222 sayılı yasayla şike ve teşvik primi hükümleri hakkında seçenek yaptırımlara başvurulmaması haklı nedene dayanmamaktadır.⁴⁶⁴ Biz de Kanun’un madde 11/9 fıkrasına eklenen bu hüküm açısından doktrindeki eleştirilerin yerinde olduğunu düşünüyoruz. 6222 sayılı kanundan sonra ortaya çıkan 3 Temmuz Süreci’nden sonra kanundaki cezaların yüksekliği ciddi anlamda tartışılmış ve gayet popülist bir yaklaşımla cezayı indirirken fazla tepki görmemek için bu fıkra eklenmiştir. Bu hükmün eklenmesinin farklı bir nedeni de uygulamada hakimlerin seçenek yaptırımları failin yapısına dahi bakmadan uygulanabilirliği varsa doğrudan uygulama yoluna gittikleri için şike suçu cezalandırılıyor imajı yaratmak için bu hüküm getirilmiştir. Bazı hukukçular tarafından yapılan ve şike ve teşvik primi suçunun cezasının demir parmaklıklar arkası olmaması görüşüne şike suçu yönünden iştirak etmiyoruz.⁴⁶⁵ İlk olarak, şike soruşturmasını sadece federasyonların yürütmesi ciddi anlamda tehlikeli ve disiplin açısından yeterli olmamaktadır çünkü yargılamayı yapacak olan delegeleri seçen yine TFF Kanun statüsü madde 22’ye göre yine şike suçuyla bağlantılı olan kulüplerin olması ve TFF Tahkim

⁴⁶¹AYM, **Aziz Turhan Kararı**, “**B. No. 2012/1269, 08.05.2014,**” parag 38.

⁴⁶²Anayasa Mahkemesi Genel Kurul Başvuru Kararları, **Esas: 2017/124, Karar:2018/9**,”https://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/GenelKurul/Basvuru_Karari/2018-9.pdf,” Erişim Tarihi:28/12/2022.

⁴⁶³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, “**10/03/2009 gün, 2009/11-41-52 esas-karar sayılı ilam;**” Aktaran: ÖZEN, YILMAZ, **Age**, s.37.

⁴⁶⁴ÖZEN, YILMAZ, **Age**, s.36-37.

⁴⁶⁵Ufuk AYDIN, **Pirincin Taşı** <http://www.sporhukuku.org.tr/wp-content/uploads/2018/06/%C5%9Eike-ve-Te%C5%9Fvik.pdf>, Erişim Tarihi: 28/12/2022.

Kurulunun da yine federasyon içerisinde kapalı devre biçiminde seçildiğini de göz önüne alırsak TFF kurumlarının tarafsızlığı konusunda ciddi endişeler doğmaktadır. İkincisi şike ve teşvik primi suçlarını organize etmeyi genelde mafya adı verilen silahlı gruplar yapmaktadır. Aynı mafyanın Türkiye’de etkili olduğuna dair hatta iki mafya grubunun federasyon başkanlığı kendi adaylarını çıkardığı iddiaları da söz konusudur.⁴⁶⁶ Şike üzerine araştırmalar yapan araştırmacı gazeteci Declan Hill’in ismini açıklamadığı UEFA çalışanına göre de Türkiye futbolunda mafyalaşma ve mafya örgütleri ciddi anlamda etkilidir.⁴⁶⁷

Şike yaptığı tespit edilen futbolcu hakkında soruşturma açıldığında zaten hakkında kuvvetli şüphe varsa, kaçmasını engellemek için Ceza Muhakemesi Kanunu madde 135 uyarınca tutuklanabilir. Ancak bazı eleştiriler de yazı tarihinde haklıdır.

Son olarak günümüzde Hollandalı yazar Simon Kuper’in kitabının başlığının çevirisi “Futbol asla sadece futbol değildir” sloganı da, başta erkek futbolu olmak üzere, diğer sporların gelirlerinin inanılmaz miktarlara çıkması ve suç örgütlerinin suç paralarını aklamak ve işleyecekleri diğer suç/terör aktivitelerini fonlamak amacıyla⁴⁶⁸ kullanamamaları için disiplin yargılamasının yanında da ceza yargılamasıyla bu suçu işledikleri sabit olan kişileri demir parmaklıkların arkasına da göndermek gerekir. Artık şike ve teşvik primi suçlar, spor suçundan ziyade ekonomik suçlar olarak adlandırılmaktadır.

3.7. Türkiye’nin Sözleşme ile Uyumunun Değerlendirilmesi

Çalışmamızın bu kısmında Türkiye’nin Sözleşme ile uyumu incelenecektir. 6222 sayılı Kanun’daki şike suçunun suç genel teorisi daha önce incelendiği için bu kısımda ayrıca değinilmeyecektir.

Türkiye’deki spor bahislerinin statüsünden daha önce bahsedildiği için burada detaylı olarak ayrıca bahsedilmeyecektir. Genel olarak, Türkiye’de bahis oynatmaya yetkili olan kurum Spor Toto Teşkilat Başkanlığı olmasına rağmen bu yetkisini özel hukuk tüzel kişilerine devretmiştir. Sisal-Şans ortak girişimi bu yetkiye dayanarak Türkiye’deki spor bahislerini yasal bir şekilde oynatmaktadır. Türkiye, yasal

⁴⁶⁶Ecevit KILIÇ, **Kirli Kramponlar**, *Timaş Yayınları*, 2011, s.21.

⁴⁶⁷Declan HILL, **A critical mass of corruption: why some football leagues have more match-fixing than others**; *International Journal of Sports Marketing & Sponsorship*.

⁴⁶⁸FATF/GAFI, **Age**

bahislerden, 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanun'un⁴⁶⁹ 6. maddesi uyarınca %10'luk⁴⁷⁰ bir şans oyunları vergisi alınmaktadır. Buna bahis vergisi adı verilmektedir. Bahis vergisi Avusturalya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde de uygulanmakta olup bu verginin amacı, spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadelenin finansmanını sağlamaktır.⁴⁷¹ Bunlara ek olarak Türkiye'de 23.387 Türk Lirasının üzerindeki şans oyunları kazançları veraset ve intikal vergisine tabi tutulmaktadır.⁴⁷²

Spor bahislerinden ekstra vergi alınması, kanaatimizce Türkiye'de oynanan yasadışı bahis hacmini de arttırmaktadır. Zira, vergiler arttıkça, yasal bahsin kazandırdığı ikramiye ile yasadışı bahsin kazandırdığı ikramiye arasında ciddi şekilde farklar oluşabilmektedir. Doktrindeki bir görüşe göre ise vergi oranı arttıkça mükelleflerin vergiye karşı tutumları da olumsuz olarak değişmektedir.⁴⁷³ Her ne kadar kanun koyucu içki ve sigarada olduğu gibi spor bahislerinde de Günah Vergisi⁴⁷⁴ koyma yoluna gitse de sigara ve içki tüketiminde de kaçığın boyutu artmaktadır.⁴⁷⁵ Kaçağı önlemek amacıyla Türkiye, yasadışı bahsin kapsamındaki ekstra ağır vergilerin kaldırılması gerekmektedir. Ayrıca, yasadışı bahsin zararları bakımından da Sözleşme kapsamında eğitim verilip farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Sözleşme'nin taraflara ulusal platform kurma zorunluluğunu getirdiğinde daha öncesinde değinmiştik lakin Aralık 2023 itibari ile Türkiye'de bir ulusal platformun varlığından bahsetmek söz konusu değildir. Ayrıca, Türkiye, ulusal platforma sahip olmadığı için Kopenhag Grubunun da çalışmalarına henüz katkı verememektedir.

⁴⁶⁹5602 sayılı Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5602.pdf>, Erişim Tarihi:17/12/2023.

⁴⁷⁰Kanunda her ne kadar %5 yazsa dahi, 6/7/2023 tarihli ve 7347 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile bu fıkra yer alan oranlar; spor müsabakalarına dayalı müşterek bahislerde %10, at yarışlarında %14 ve diğer şans oyunlarında %20 olarak uygulanacaktır.

⁴⁷¹ICSS, Age, s.126.

⁴⁷²2023 yılı için Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Genel Tebliği (SERİ NO: 54), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/12/20221230M2-5.htm>, Erişim Tarihi:17/12/2023.

⁴⁷³Coşkun Can AKTAN, Vergi-Cilt 2: Vergi Felsefesi, Vergi Psikolojisi, Vergi Ahlakı, Vergi Sosyolojisi, Vergi Tarihi, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Eylül 2020, Ankara, s.63-64.

⁴⁷⁴Age, s.467.

⁴⁷⁵Sigara ve İçki kaçakçılığında kaçak boyutu artsa dahi operasyonların da sayısı artmaktadır. Sigara operasyonu: <https://www.egm.gov.tr/kom/ankara-kacak-sigara-operasyonu>, Erişim Tarihi: 18/12/2023; İçki Operasyonu, İstanbul Merkezli 8 İldeki Sahte İçki Operasyonunda 50 Şüpheli Yakalandı, Haber tarihi:06/12/2023, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/istanbul-merkezli-8-ildeki-sahte-icki-operasyonunda-50-supheli-yakalandi/3074254>, Erişim Tarihi:18/12/2023.

SONUÇ

Spor müsabakalarının manipülasyonu, mutlak bir şekilde mücadele edilmesi gereken bir durumdur. Teknolojinin gelişmesi de spor müsabakalarının manipülasyonu nitelik değiştirmiştir. Manipülasyonun eski tarihli örneklerinde daha çok suç aynı ülkede olup biterken, Calcioscommesse skandalı örneğinde görüldüğü üzere yeni tarihli manipülasyonlar genellikle sınıraşan niteliktedir. Bu suçun da sınıraşan nitelikli olması da uluslararası işbirliğini gerekli kılmaktadır.

Çalışmamızdaki ilk kısımda Sözleşmeye dair tanımlara yer verilmiştir. Tanımlara spor, spor hukuku ve lex sportiva ilkelerini açıklamaya başlayarak spor ve hukukun ilişkisi incelenmiştir. Sonrasında ise Sözleşmenin çatısını oluşturan kavramlar irdelenmiştir. Bu kavramlardan ilki ve en önemlilerinden biri olan spor müsabakalarının manipülasyonunda, spor müsabakalarının manipülasyonu denilince ne anlatılmak istediği açıklanmıştır. Burada bahsedilmesi gereken en önemli husus ise manipülasyonun kapsamının sadece müsabakanın sonucunu değil, aynı zamanda bütün müsabakanın gidişatını etkilemesidir.

Spor bahisleri, Sözleşme kapsamında oldukça önemlidir. Çünkü spor müsabakaları manipülasyonu bakımından spor bahislerini etkileyip etkilememesi açısından ikili bir ayırım yapılmıştır. Spor bahislerinin içerisindeki yasal bahis tanımı birçok tartışmaya yol açmıştır. Bu tartışmaların sonucunda Malta, Sözleşmenin spor bahisleri tanımına katılmadığı için Sözleşmeye karşı ısrarlı muhaliftir.

Spor Organizasyonları, Spor Bahis Operatörleri, Spor Bahisleri Düzenleme Otoriteleri, Müsabaka Organizatörleri ve Müsabaka Paydaşları kavramlarına ve Sözleşme bakımından önemlerine de değinilmiştir. Spor Bahisleri Düzenleme Otoriteleri, özellikle izleme sistemlerini içermesi sebebiyle dikkatli bir şekilde incelenmiştir. İzleme sistemi, bahislerdeki olağandışılıkları tespit edebilmesini sağlamaktadır. İzleme sistemleri bakımından da alarm sistemi ve bahis izleme sistemi olarak ikili bir ayırım söz konusudur. Bahis izleme sistemlerine, Sportradar firmasına ait, FDS-Fraud Detection System örnek gösterilebilir. İlk bölümdeki tanımların sonuncusu olan içsel bilgi, spor müsabakalarının manipülasyonunun, sporun paydaşları tarafından ihbar edilmesini sağlayan sisteme verilen isimdir. İçsel bilgiyi sağlayan kişilerin korunma usulleri de bu kısımda incelenmiştir. Türk hukukunda ise spor

müsabakalarının manipülasyonu bakımından olmasa da Sermaye Piyasası Kanunu bakımından içsel bilgi tanımlanmıştır. 6222 sayılı Kanun kapsamında da içsel bilginin düzenlenmesi spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadele bakımından elzemdir.

Sözleşmenin içeriği çalışmamızın ikinci kısmını oluşturmaktadır. İlk olarak Sözleşme öncesi dönemden bahsederken, devletlerin bu soruna uluslararası çerçevede çözüm bulmaya çalışmalarının aşamalarına değinilmiştir. Bu aşamaların en önemli kısmını Malta'nın yasadışı bahis tanımına yaptığı itiraz oluşturmaktadır. Bu aşamalarda Malta'nın itirazlarına rağmen gri market yasadışı bahis kapsamında sayılmıştır. Sonuç olarak Malta, Sözleşmeye taraf olmamakla birlikte ısrarlı muhalefet konumunda olup Avrupa Birliği organlarının da Sözleşmeye taraf olmasını engellemektedir. Malta'nın bu durumu Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın önüne dahi gitmiştir.

Bu tartışmaların ışığında, Sözleşme Eylül 2014'te imzalanmıştır. Sözleşmenin içeriği çeşitli konularda diğer uluslararası sözleşmeler ile kesiştiği noktalar bulunmaktadır. Diğer ilgili sözleşmelere örnek olarak “Yolsuzluğa Dair Sözleşmeler”, “Suç Gelirlerinin Aklanması” ve “Sınırışan Organize Suçlar Sözleşmesi” sayılabilir. Spor müsabakalarının manipülasyonunun yukarıdaki suçlar ile kesiştikleri noktalar olduğu için mücadele edilme bakımından da kesişen noktaları bulunmaktadır. Sınırışan niteliğe örnek olarak, İtalya'daki Calcioscommesse skandalında da suçun her aşaması farklı bir ülkede gerçekleşmektedir. Her ne kadar sınırışan nitelikli olsa dahi, spor müsabakalarının manipülasyonunu sağlayan kişi ve örgütlerin yargılanacağı yer sorun teşkil etmektedir. Yer bakımından uygulama kavramı, Sözleşmenin 19. maddesi uyarınca, yargılamanın yapılacağı yeri belirlemektedir Çalışmamızda da yer bakımından uygulamanın koşullarına değinilmiştir.

Başta Sözleşmenin paydaşları olmak üzere, bütün toplumun spor müsabakalarının manipülasyonu ile mücadele kapsamında farkındalık oluşturulması hedeflenmelidir. Artık spor müsabakalarının manipüle edilmesindeki esas amaç, takımın üst lige çıkması veya şampiyon olması değildir. Organize suç örgütlerinin de spor bahislerini para aklama aracı olarak kullanmasından beri, spor uluslararası organize suç örgütlerinin temel hedefindedir. Tarafların görevleri arasında bahisçilerin, kontrollü bir şekilde lisanslı bahis operatörlerinden bahis yapılması teşvik edilmelidir

Sözleşme içeriğindeki en önemli konulardan birisini taraflar arasındaki bilgi paylaşımı oluşturmaktadır. Bu paylaşım kapsamındaki temel hedef, manipülatörlere karşı koordineli ve etkin bir mücadele sürdürmektir. Bu kapsamda Sözleşme, taraflara ulusal platform kurmayı zorunlu kılmıştır. Ulusal platformlar, devletler arası koordinasyonu sağlayacak temel kurumdur. Ulusal platformların kendi arasında oluşturduğu organizasyona da Kopenhag Grubu adı verilmiştir. Bu grubun temel amacı ulusal platformlarla koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Taraflar da Kopenhag Grubu ile işbirliği yapmak zorundadır.

Sözleşmenin 2. maddesinde kişisel veriler yol gösterici ilkeler arasında sayılmıştır. Yine Sözleşmenin 14. maddesinde detaylı bir şekilde kişisel verilerin Sözleşme kapsamındaki uygulamasına yer verilmiştir. Çalışmamızda, kişisel veri kavramı, ilgili diğer sözleşmelerden de bahsedilerek, Sözleşme uyarınca açıklanmıştır.

Sözleşmenin 15-17 maddeleri arasındaki suçlar için uluslararası adli işbirliği öngörülmüştür. Bu işbirliğinin kapsamı el koyma ve müsadereyi de kapsamaktadır. Bu işbirliğinin içeriğini daha çok ceza hukuku boyutu oluşturmaktadır. Yine Sözleşme kapsamında İzleme Komitesi kurulmuş ve bu komite muhtelif zamanlarda toplanmaktadır. Tarafların, bu izleme komitesine temsilci atamak zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, 3. fıkra uyarınca da taraf olmayan devletlerin ve kuruluşların komiteye fayda sağlamasının önü açılmaktadır. Bunlara ek olarak, İzleme Komitesi, 31. madde uyarınca, spor kuruluşlarını teker teker saymaktadır. Komitenin de esas amacı, mücadele kapsamındaki işbirliğini geliştirmektir.

Çalışmamızın son kısmında ise Sözleşmenin Türk hukuku kapsamında incelenmesi yapılacaktır. Buradaki ilk aşamada Türkiye'deki organize spor tarihi inceleme konusu yapılmıştır. Türkiye'deki organize spor tarihinin içeriğini inceledikten sonra Türkiye'de yapılan 5149 sayılı Kanun'un içeriğinden ve spor müsabakalarının manipülasyonunu içermemesine dair eksikliğinden dolayı 6222 sayılı Kanun'a ihtiyacın doğduğuna değinilmiştir.

Bu ihtiyaç sonucunda 6222 sayılı Kanun'un 11. maddesini suç genel teorisi kapsamında incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken de 6222 sayılı Kanun ile Sözleşme arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir. Tespit sonucunda oluşan farklılıkların Sözleşme lehine düzenlenmesine dair düzenlenmelidir. Teşvik priminin

hukuki durumu bu farklılıklar açısından en önemli örnektir. Kanun her ne kadar teşvik primini, ceza kanununa göre suç olarak düzenlese de kanaatimize göre teşvik primi sadece disiplin suçu olarak düzenlenmelidir. En nihayetinde, TCK uyarınca yargılama usulleri incelenmiştir.

Her ne kadar Sözleşme, teorik olarak etkin bir sözleşme olarak görülse de henüz bu mücadeleye karşı mutlak bir başarı sağlanamamıştır. Bu başarının sağlanamamasındaki temel neden, Sözleşmenin bütün devletler tarafından imzalanamamasıdır. Spor müsabakalarının manipülasyonunun başarılı olma ihtimalini sağlayacak temel unsur, Sözleşmenin mümkün olduğunca geniş bir kapsama alanı bulmasıdır. Malta gibi Avrupa'daki spor bahis operatörlerinin temellerinden biri olan devletin, üyesi olduğu Avrupa Konseyi'nin sözleşmesini imzalamaması kapsam bakımından soru işaretleri uyandırmaktadır. Bununla birlikte Fas, Avustralya gibi ülkelerin de Sözleşmeye imza koyması sebebiyle de mutlak bir başarısızlıktan söz etmek mümkün değildir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- AKSOY, Z. (2018). *Türk Sermaye Piyasası Hukukunda İçeriden Öğrenenlerin Ticareti Suçu*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- AKTAN, C. C. (2020). *Vergi- Cilt 2: Vergi Felsefesi, Vergi Psikolojisi, Vergi Ahlakı, Vergi Sosyolojisi, Vergi Tarihi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- AQUILINA, D. (2019). *Cases of Match-Fixing in Tennis and Snooker*. VILLENEUVE J.P & PASQUIER M. içinde, *Protecting Sports Betting: Integrity, Deviance, Governance and Policy* (s. 42-63). London and New York: Routledge Focus.
- BONIFACE, P., LACARRIERE, S. VERSCHUUREN, P, TUALLION, A., FORREST, D. ICARD, J-M. WANG, X. (tarih yok). *Sports Betting and Corruption: How to Preserve the Integrity of Sport*. Institut de Relations Internationales et Strategiques(IRIS); University of Salford Manchester; Praxes Avocats; University of Pekin.
- CENTEL, N., ZAFER, H., & ÇAKMUT, Ö. (2020). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. İstanbul: Beta.
- ÇEKİN, M. S. (Temmuz 2020). *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, 3.Baskı. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık.

- DEMİRAL BAKIRMAN, B. (2017). Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Suçu. İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- DEMİRBAŞ, T. (2021). Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayınları.
- DONAY, S. (2012). Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi ve Şike ve Teşvik Primi. İstanbul: Beta Yayınları.
- DURSUN, S. (2010). Sermaye Piyasasında Gerçeğe Aykırılıktan Doğan Suçlar. İstanbul : On İki Levha Yayınları.
- DÜLGER, M.V. (2011), Suç Gelirlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- DÜLGER, M.V. (2020). Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: Hukuk Akademisi.
- AYGÜN EŞİTLİ E., Kalkışma Suçları, Yetkin Yayınları, Ankara 2016
- FORREST, D. (2018). Match-fixing. M. BREUER, & D. FORREST içinde, The Palgrave Handbook on the Economics of Manipulation in Sport (s. 91-114). Palgrave Macmillan.
- GABRIS, T. (2010). Behaviour Clauses In Sports: Basic Rights of Sportsmen. Tilburg: Tilburg School of Law.
- GARDINER, S., WELCH, R., BOYES, S., & NAIDOO, U. (2012). Sports Law 4th edition. Routledge.
- GÖZLER, K., & KAPLAN, G. (2015). Kısa İdare Hukuku. Bursa: Ekin Yayıncılık.
- GÜLŞEN, R. (2020). Spor Hukuku. Ankara: Adalet Yayınları.
- HILL, D. (2010). Şike-Futbol ve Organize Suçlar. (E. ODABAŞI, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- İÇEL, K. (2014). Ceza Hukuku Genel Hükümler. İstanbul: Beta Yayınevi.
- JUSSERAND, J. J. (1901). Les sports et jeux d'exercice dans l'ancienne France. Paris: Librairie Plon.
- KIZILSÜMER ÖZER, D. (2016). Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Yolsuzlukla Mücadele. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KOCA, M. (2012). 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Düzenlenen Suç ve Kabahatler. ŞAHİN C. & ÖZGENÇ İ. & ÜZÜLMEZ İ. içinde, Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- MAZZUCCO, M. F. (tarih yok). Lex Sportiva: Sports Law as a Transnational Autonomous Legal Order. University of Victoria.

- MEYER, L. (2019). Multidimensional Performance of Sports Betting Operators. VILLENEUVE, J. P. & PASQUIER M. içinde, *International Sports Betting: Integrity, Deviance, Governance and Policy* (s. 27-41). New York: Routledge Focus.
- MORITZER, S. (2016). The Austrian Approach How to Combat Match-Fixing and Promote Integrity in Sport. T. INTERNATIONAL içinde, *Global Corruption Report: Sport* (s. 269-273). New York: Routledge.
- ÖZGENÇ, İ. (2012). Değerlendirme ve Sonuç. ŞAHİN C. & ÖZGENÇ İ. & ÜZÜLMEZ İ. içinde, *Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Kanunu*. Ankara.
- ÖZGENÇ, İ. (2020). *Suç Örgütleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- PAPALOUKAS, M. (2009). Policy, European Sports Law and Lex Sportiva. PANAGIOTOPOULOS D. P. içinde, *Sports Law: An Emerging Legal Order Human Rights of Athletes* (s. 216-225). Nomiki Bibliothiki.
- PIJETLOVIC, K. (2015). *EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football*. Helsinki: Asser Press/Springer.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (2012). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- ŞEN, E., & ÖZDEMİR, B. (2012). *Şike*. İstanbul: Yargın Hukuk Yayınları.
- TEMİZSOY, D. (2010). *Sermaye Piyasasında İçeriden Öğrenenlerin Ticareti Suçu*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi-Galatasaray Üniversitesi.
- TEUBNER G. (1997). *Global Bukowina: Legal Pluralism in the World Society*. TEUBNER G. içinde, *Global Law Without a State*. Bookfield, Vermont: Dartmouth Publishing.
- TEZCAN, D.& ERDEM, M. R. & ÖNOK, R. M. (2021). *Uluslararası Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- University Paris 1 Panthéon-Sorbonne and the International Centre for Sport Security (ICSS). (2014). *Protecting the Integrity of Sport Competition - The Last Bet for Modern Sport*. Paris: Sorbonne-ICSS Research Programme on Ethics and Sports.
- VON LAMPE, K. (2001). *Not a Process of Enlightenment: The Conceptual History of Organized Crime in Germany and the United States of America*. Forum on Crime and Society.
- WEATHERHILL, S. (2017). *Principle and Practice in EU Sports Law 1st Edition*. Oxford EU Law Library.
- YAŞAR, Y. (2020). *Karşılaştırmalı Hukukta ve Türk Hukukunda Şike ve Teşvik Primi Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

MAKALE:

- AYDIN, E. D. (1992, Aralık), Bilişim Sistemlerinde Güvenlik, Güvenilirlik, Mahremiyet ve Bilişim Suçları. Marmara İletişim Dergisi S:1, s. 109-137.
- BABA, Y. (2012, Temmuz). Şike ve Teşvik Suçu. Türkiye Adalet Akademisi Yıl:3 Sayı:10, s. 775-805.
- BOYES, S. (2015, Mart 11). Legal Protection of Athletes' Image Rights in the United Kingdom. International Sports Law Journal, s. 69-82.
- CANDAN, T. (2018). Avrupa Birliği'nin Spor Alanında Düzenleme Yapma Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi İnÜHFD Cilt:9 Sayı:2, 237-258.
- CANDAN, T. (2021). Briç Kart Oyunu Bir Spor Dalı Mıdır? Avrupa Birliği Hukuku Açısından Bir Değerlendirme. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 99-133.
- CARPENTER, K. (2012). Match-Fixing-The Biggest Threat to Sport in the 21st Century? Sweet&Maxwell's International Sports Law Review, Issue 2, s. 13-24.
- CHAPPELET, J. L. (2018). The Olympic Fight Against Match-Fixing. Sport in Society, s. 1260-1272.
- DEMİR, E. (2019, Aralık). Bilişim Suçları ile Mücadelede Uluslararası Adli Yardımlaşma. Terazi Hukuk Dergisi Cilt:14 Sayı:160, s. 2311-2332.
- DIACONU M., & KUHN A. (2019, Eylül 16). Match-fixing, the Macolin Convention and Swiss Law: An Overview. jusletter.ch, s. 1-12.
- EVİK, V. S. (2016). Devletin Birliğini ve Ülke Bütünlüğünü Bozma Suçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 1725-1747.
- FOSTER, K. (2016.). Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence. Entertainment and Sports Law Journal 32,(2)
- GÜNEYSU, G., & YILMAZ, N. (2020). Küresel İdare Hukuku ve Lex Sportiva Kavramı Bağlamında WADA'nın Rusya'yı Olimpiyatlardan Men Etmesi Kararı. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 47-82.
- GÜNGÖR, D. (2011). Şike Suçu. Ankara Barosu Dergisi, s. 36-43.
- HAN, S. (2020). Match-Fixing under the State Monopoly Sports Betting System: A Case Study of the 2011 K-League Scandal. Crime, Law and Social Change, s. 97-113.
- KUWELKER, S, & DIACONU, M, & KUHN, A. (2022, Ocak 26). , Competition Manipulation in International Sport Federations' Regulations: A Legal Synopsis. The International Sports Law Journal, s. 1-26.

- KÜLÇÜR, E. İ. (2016, Ağustos). Uluslararası Suçlar, Sınıraşan Suçlar ve Yabancılık Unsuru Kavramlarına Dar ve Geniş Anlamda Bir Bakış. Suç ve Ceza Dergisi, s. 7-45.
- MCMULLAN, J. L., & REGE, A. (2010, Temmuz 24). Online Crime and Internet Gambling . Journal of Gambling Issues, s. 54-85.
- MUSTAFAOĞLU, R. (2018). e-Spor, Spor ve Fiziksel Aktivite. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, 84-96.
- ÖNOK, M. (2013). Avrupa Siber Suç Sözleşmesi Işığında Siber Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği. Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt.19, Sayı:2, s. 1229- 1269.
- ÖZCAN, C. (2017). Küresel Bir Hukuk Düzeni Olarak Lex Sportiva. İzmir Barosu Dergisi C:82, s. 177-191.
- ÖZEN, M., & YILMAZ S. (2012). Şike ve Teşvik Primi Suçları. Ankara Barosu Dergisi, s. 17-41.
- PAPAKONSTATINOU, Z. (2016). Match-Fixing and Victory in Greek Sport. Rheinisches Museum für Philologie 159, no:1, s. 13-27.
- PARK, J.-H., CHOI, C.-H., YOON, J., & GIRGINOV, V. (2019). How Should Sports Match-fixing be Classified? Cogent Social Science5:1, 1573595, DOI: 10.1080/23311886.2019.1573595, s. 1-11.
- PETEK, H. (2006). Sporda Şike ve Teşvik Primi. Güncel Hukuk Dergisi, s. 46-53.
- ROTH, M. P. (2013). Historical Overview of Transnational Crime. Transnational Crime and Justice, s. 5-22.
- SÖĞÜT, İ. S. (2013). Roma Hukukunda "Lex" Kavramı. Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 63-73.
- ŞAHİN, İ. (2015). Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması ve Türk Ceza Kanunu'nda Esas Alınan İlkeler. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.X S.1, s. 107-144.
- ŞENOL, C. (2012). İçeriden Öğrenilen Bilgi ve İçeriden Öğrenen Kavramlarının Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 2(2), s. 126-145.
- TÜRKAY, H., & AYDIN, A. D. (2017). Bir İnceleme: Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Spor Örgütlenmesi. Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, s. 179-189.
- USLUADAM, A. K. (2019, Ocak 1). Bilgi Suiistimali Suçu. AndHD Cilt:5 Sayı:1, s. 229-254.

- ZAFER, H. (2012). Belirli Bir Spor Müsabakasının Sonucunu Etkilemek Amacıyla Kazanç veya Sair Menfaat Elde Etme Suçu (6222 sayılı kanun madde 11). Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 55-82.
- ZAKSAITE, S., & RADUSEVICIUS, K. (2016, Aralık 2). Manipulation of Competition in Formula 1: Where Policy Ends and Cheating Begins. T.M.C. Asser Instituut, International Sports Law Journal, s. 240–246.

BİLDİRİ VE RAPORLAR

- Autorité National Des Jeux (ANJ). (2021). Rapport d'Activité Juin 20-Juin 21.
- BETMONITALERT. (20177). The Monitoring Systems of Sports Betting and Warning Mechanism between Public and Private Actors. CK CONSULTING AND STICHTING VU-VUmc.
- BRODKIN, O. (2020). Ghost Games: An Explanation. Sportradar.
- COUNCIL OF EUROPE. (11-12 Ekim 2021). Follow-Up Committee on the Manipulation of Sports Competition T-MC(2021)19. Strazburg.
- COUNCIL OF EUROPE. (2008). 11th Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Sport. CM (2009)25-add. Atina.
- COUNCIL OF EUROPE. (2010, Ekim 13). Enlarged Partial Agreement on Sport CM/Res(2010)11. <https://www.coe.int/en/web/sport/epas> adresinden alındı
- COUNCIL OF EUROPE. (2012). 12th Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Sport. CM (2012)66. Belgrad.
- COUNCIL OF EUROPE. (2014). Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competition. Magglingen.
- COUNCIL OF EUROPE. (2016). Keep Crime Out Of Sport Regional Seminar 3 Final Report. Kopenhag.
- COUNCIL OF EUROPE. (2016). Keep Crime Out of Sport(KCOOS)- Regional Seminar 1 Final Report, KCOOS (2016/06. Strazburg.
- COUNCIL OF EUROPE. (2016). Keep Crime Out of Sport(KCOOS)- Regional Seminar 2 Final Report. Zagrep.
- COUNCIL OF EUROPE. (2020). Time to act: Europe's political response to fighting the manipulation of sports competitions, Report Committee on Culture, Science, Education and Media Rapporteur: Mr Roland Rino Büchel, Switzerland, Alliance of Liberals and Democrats in Europe, Doc.14518.

- COUNCIL OF EUROPE. (2020). T-MC(2020)82, Follow-up Committee on Manipulation of sports competitions. Strazburg.
- COUNCIL OF EUROPE. (2021). T-MC(2021)18rev Follow-up Committee on the Manipulation of Sports Competitions. Strazburg.
- DUVAL, A. (2015). La Lex Sportiva Face au Droit de l'Union Européenne: Guerre et Paix dans l'Espace Juridique. Florence: EUI Florence.
- EUROPOL. (2021). The Involvement of Organised Crime Groups in Sports Corruption, Situation Report.
- EUROPOL. (2021). The Involvement of Organised Crime Groups in Sports Corruption; Situation Report.
- FATF/GAFI. (2009). Money Laundering Through the Football Sector.
- FEDERATION, A. (tarih yok). Good Practice in Adressing Illegal Betting: A Handbook for Horse Racing and Other Sports to Uphold Integrity. Asian Racing Federation.
- FIFA. (2019). Data Protection Regulations October 2019 Edition. Zürich: FIFA.
- International Betting Integrity Association IBIA. (2021). 2021 Integrity Report.
- International Betting Integrity Association, IBIA. (tarih yok). An Optimum Betting Market: A Regulatory, Fiscal& Integrity Assessment.
- INTERNATIONAL CENTER FOR SPORT SECURITY(ICSS). (2014). Protecting the Integrity of Sport Competition, The Last Bet for Modern Sport, An executive summary of the Sorbonne-ICSS Integrity report Sport Integrity Research Programme. Paris: Université Paris 1(Panthéon-Sorbonne).
- IOC; INTERPO; UNODC, Ensuring that Integrity is at the Core of Sport's Response to the Pandemic: Preventing Corruption in Sport and Manipulation of Competitions.
- KEA EUROPEAN AFFAIRS. (2012). Match-fixing in sport: A mapping of criminal law provisions in EU 27.
- KOCASAKAL, Ü. (2010). Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi: Spor Hukukunda Güncel Sorunlar- II. İstanbul: TMOK.
- (2019). Manipulation de matchs et paris sportifs: Une menace croissante pour l'intégrité du sport canadien, Livre Blanc en réponse au Symposium International sur la manipulation de matchs et les paris sportifs. Toronto: McLaren Global Sport Solutions-Centre canadien pour l'éthique dans le sport.

- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME (UNODC)/IOC. (2013). Criminalization Approaches to Combat Match-Fixing and Illegal/Irregular Betting: A Global Perspective, Comparative Study on the Applicability of Criminal Law Provisions Concerning Match-Fixing and Illegal and Irregular Betting. Lozan/Viyana.
- UNODC (UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME),. (2016). Resource Guide on Good Practices in the Investigation of Match-Fixing, . Birleşmiş Milletler.
- UNODC. (2020). Ensuring that Integrity is at he Core of Sport's Response to the Pandemic: Preventing Corruption in Sport and Manipulation of Competitions.
- UNODC, (UNITED NATIONS ON DRUGS AND CRIME. (2021). Global Report on Corruption in Sport.

WEB SİTESİ

- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi: <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/>
- @marksparko. (2020, Temmuz 3). A thread: How Wigan Athletic have been victim to one of the greatest sporting scandals of all time. Twitter: <https://twitter.com/marksparko/status/1279000646335836163>.
- @marksparko. (2020, Temmuz 3). Let me now take you back to August 2019, witnesses in the stand saw somebody get thrown out of the stadium for being wired up and illegally betting. Where in the world was he wired up to? Hong Kong. There's a history of betting scams. Twitter: <https://twitter.com/marksparko/status/1279000790947028993>.
- Anadolu Ajansı, (2019, Şubat 13). "İddaa" İhalesi Sonuçlandı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/iddaa-ihalesi-sonuclandi/1391001>.
- ANADOLU AJANSI. (2023, Aralık 6). İstanbul merkezli 8 ildeki sahte içki operasyonunda 50 şüpheli yakalandı. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/istanbul-merkezli-8-ildeki-sahte-icki-operasyonunda-50-supheli-yakalandi/3074254>.
- Avrupa Birliği Komisyonu. (2001, Mayıs 6). Outcome of discussions between the Commission and FIFA/UEFA on FIFA Regulations on international football transfers. IP/01/315: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_01_314.
- AYDIN, U. (2011, Ağustos 9). Pirincin Taşı. sporhukuku.org.tr: <http://www.sporhukuku.org.tr/wp-content/uploads/2018/06/%C5%9Eike-ve-Te%C5%9Fvik.pdf>.
- BACKHOUSE, F. V. (2022, Mayıs 5). Heysel Stadium Disaster. Britannica: <https://www.britannica.com/event/Heysel-Stadium-Disaster>.
- BBC. (2009, Kasım 11). Le Tissier in police bet inquiry. bbc.co.uk: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/hampshire/8250042.stm.

- BBC. (2020, Temmuz 8). Wigan Athletic: EFL chairman Rick Parry says English football has been 'disrespected'. BBC: <https://www.bbc.com/sport/football/53341269>.
- BBC. (2021, Ekim 7). Newcastle takeover: Amnesty International urges Premier League to change owners' and directors' test. BBC: <https://www.bbc.com/sport/football/58827632>.
- BIRD, J. (2022, Ekim 3). Will Abramovich sanctions stop Chelsea sale? Explaining how club can still be sold to new owner. sportingnews.com: <https://www.sportingnews.com/us/soccer/news/abramovich-sanctions-stop-chelsea-sale-club-sold-newowner/hcpkkdi54k9flmbxcynrqd7m#:~:text=What%20does%20Chelsea%20cost%3F,having%20already%20ben%20previously%20rejected>.
- CARPENTER, K. (2013, Mart 31). There's No Vettel In Team: Sporting Match-Fixing in F1. LawInSport: <https://www.lawinsport.com/blogs/kevin-carpenter/item/there-s-no-vettel-in-team-sporting-match-fixing-in-fl>.
- COOKE, H. (2021, Aralık 25). Is esports a sport. dot esports: <https://dotesports.com/general/news/is-esports-a-sport>.
- CRAFTON, A. (2013, Şubat 8). Inside the sensational match-fixing scandal involving Manchester United and Liverpool. Daily Mail: <https://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2275060/Manchester-United-Liverpool-incredible-match-fixing-scandal-1915.html>.
- DATAREPORTAL. (2023). Digital Around The World. DATAREPORTAL: <https://datareportal.com/global-digital-overview>.
- DUGHER, M. (2022, Mart 28). Gambling Review Must not Take All the Joy Out of Life. the times: <https://www.thetimes.co.uk/article/a1e85974-adfc-11ec-8570-b43daaf58ea1?shareToken=82c61b41974a72120842c5583627f6b7>.
- EGBA. (2021, Temmuz 21). New Report: Europe's Leading Online Gambling Operators Step Up Safer Gambling Efforts,. EGBA: <https://www.egba.eu/news-post/new-report-europes-leading-online-gambling-operators-step-up-safer-gambling-efforts/>.
- EIC. (2016, Aralık 2). Cristiano Ronaldo's Offshore Adventures. theblacksea.eu: <https://theblacksea.eu/stories/football-leaks/football-leaks-cristiano-ronaldo-s-offshore-adventures/>
- ENGLISH FOOTBALL LEAGUE (EFL). (tarih yok). EFL Statement: Wigan Athletic appeal dismissed. EFL: <https://www.efl.com/news/2020/august/wigan-statement>.
- EUROPEAN GAMBLING&BETTING ASSOCIATION (EGBA). (tarih yok). Standarts. EGBA: <https://www.egba.eu/about-us/standards/>

- FANATİK. (2011, Ağustos 21). Mafya futbolun hep içindeydi. fanatik.com: <https://www.fanatik.com.tr/mafya-futbolun-hep-icindeydi-235192>.
- FIDE. (2022, Ocak 12). About FIDE. <https://www.fide.com/fide/about-fide>.
- FIDE. (2022, Ekim 11). Game 06. <https://fideworldchampionship.com/games/game-06/>.
- FITEQ, Sports Integrity, <https://www.fiteq.org/governance/sport-integrity/what-is-sport-integrity>
- Football Association FA. (tarih yok). Whole Game System. thefa.com: <https://www.thefa.com/get-involved/matchday/whole-game-system>.
- FOOTBALL BENCHMARK. (2022, Ocak 12). COVID BURDENING TOP EUROPEAN CLUBS BY MASSIVE LOSSES. footballbenchmark.com: https://www.footballbenchmark.com/library/covid_burdening_top_european_clubs_by_massive_losses.
- FOSTER, K. (2016.). Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence. Entertainment and Sports Law Journal 32,(2): <https://doi.org/10.16997/eslj.112>
- GAMBLING COMMISSION. (2017, Haziran 1). Statement of Principles for Licensing and Regulation. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/policy/statement-of-principles-for-licensing-and-regulation>.
- GAMBLING COMMISSION. (2021, Ağustos 5), Gambling Commission Publishes New Research which Explores the Gambling Journeys and Behaviours of Young People. gamblingcommission.co.uk, <https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/gambling-commission-publishes-new-research-which-explores-the-gambling>.
- GAMBLING COMMISSION. (2021). Sports Betting Integrity snapshot - November 2021. gamblingcommission.co.uk: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/publication/sports-betting-integrity-snapshot-november-2021>.
- GAMBLING COMMISSION. (2021, Mayıs 17). What does the SBIU do? gamblingcommission.co.uk: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/page/what-does-the-sbiu-do>.
- GAMBLING COMMISSION. (2022, Mart 9). £1.17m fine for marketing to vulnerable consumers. gamblingcommission.co.uk: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/gbp1-17m-fine-for-marketing-to-vulnerable-consumers>.
- GAMBLING COMMISSION. (2022, Mart 1). £9.4m fine for online operator 888. gamblingcommission.co.uk: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/gbp9-4m-fine-for-online-operator-888>.

- GAMBLING COMMISSION. (2022, Ocak 21). Betting Integrity Decision Making Framework. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/the-gambling-commissions-betting-integrity-decision-making-framework>.
- GAMBLING COMMISSION. (2022, Ocak 22). Blockchain Technology and Crypto-Assets. <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/page/blockchain-technology-and-crypto-assets>.
- GAMBLING COMMISSION. (2022, Şubat 24). Online gambling business faces £2m regulatory action. [gamblingcommission.co.uk: https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/online-gambling-business-faces-gbp2m-regulatory-action](https://www.gamblingcommission.gov.uk/news/article/online-gambling-business-faces-gbp2m-regulatory-action).
- GRELL, T. (2017, Ekim 24). Multi-Club Ownership in European Football – Part I: General Introduction and the ENIC Saga. (A. DUVAL, Dü.) Asser International Sports Law Blog: <https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/multi-club-ownership-in-european-football-part-i-general-introduction-and-the-enic-saga-by-tomas-grell>
- History of the CAS. (2021, Aralık 14). Tribunal Arbitral du Sport(TAS)/Court of Arbitration for Sport(CAS): <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html#c75>.
- KASPAROV, G. (2021, Aralık 6). The mental and physical pressure of match play can easily turn one loss into two. There is no doubt that the gruelling game 6 marathon loss was the indirect cause of Nepomniachtchi's collapse in game 8. Twitter: <https://twitter.com/Kasparov63/status/1467905732506963972?s=20>.
- KLEINER, J., & ETTER, C. (2019, Mayıs 30). Implementing The GDPR In Switzerland: Legal Issues And Challenges For International Sports Bodies. LawInSport: <https://www.lawinsport.com/topics/item/implementing-the-gdpr-in-switzerland-legal-issues-and-challenges-for-international-sports-bodies>.
- LA VOIX DU NORD. (2017, Şubat 1). Les frères Karabatic condamnés à deux mois de prison avec sursis en appel pour paris truqués. <https://www.lavoixdunord.fr/112433/article/2017-02-01/les-freres-karabatic-condamnes-deux-mois-de-prison-avec-sursis-en-appel-pour>.
- LIVERPOOL FC. (tarih yok). Hillsborough-Remembering the 97. liverpoolfc.com: <https://www.liverpoolfc.com/hillsborough>.
- MAGUIRE, K. (2020, Temmuz 4). Very odd that IEC share price, Hong Kong based Cayman Islands registered Philippines hotel & casino operator, tripled in June shortly after sale of Wigan Athletic & number of shares bought & sold went from 50-100,000 a day to 35 mill. Someone's made a lot. Twitter: <https://twitter.com/KieranMaguire/status/1279287090136649729>.

- MALTA GAMING AUTHORITY. (2014, Temmuz 18). Malta Files a Request to the Court of Justice of the European Union Related to the Convention on the Manipulation of Sports Competitions. Malta Gaming Authority: <https://www.mga.org.mt/malta-files-request-court-justice-european-union-related-convention-manipulation-sports-competitions/>
- Manchester United. (2022, Şubat 25). Club Statement for Aeroflot. manutd.com: <https://www.manutd.com/en/news/detail/man-utd-official-club-statement-on-aeroflot>
- MANDELA, N. (2021, Aralık 7). Laureus World Sports Awards 2000. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=GdopyAFP0DI>.
- MOTT, A. (2018, Kasım 14). Football Leaks Have Given Us Another Reason to Love N'Golo Kanté. onefootball.com: <https://onefootball.com/en/news/football-leaks-have-given-us-another-reason-to-love-ngolo-kante-22664031>.
- MURRAY, C. (2021, Aralık 13). USWNT Makes Final Plea in Equal Pay. ESPN: , <https://www.espn.com/soccer/united-states-usaw/story/4546856/uswnt-makes-final-plea-in-equal-pay-lawsuit-appealcalls-dismissal-flatly-wrong>.
- MİSLİ. (tarih yok). Kişisel Verileri Koruma. misli.com: <https://www.misli.com/kisisel-verileri-koruma>.
- NESİNE. (tarih yok). Aydınlatma Metni. nesine.com: <https://www.nesine.com/kisisel-verileri-koruma/aydinlatma-metni>.
- NESİNE. (tarih yok). Sorumlu Oyun. nesine.com: <https://www.nesine.com/hakkimizda/sorumlu-oyun>.
- PADDY POWER. (2022, Mart 18). Twitter: https://twitter.com/paddypower/status/1504754012662517786?s=20&t=7gq_spcQ7t-AkbA4gPuf8w.
- PHIPPS, C., HILLS, D., & GRAHAM, B. A. (2015, Mayıs 27). FIFA in Crisis amid Corruption Arrest and World Cup Voting Inquiry- ai it happened. The Guardian: <https://www.theguardian.com/football/live/2015/may/27/fifa-officials-arrested-on-corruption-charges-live>.
- PREMIER LEAGUE. (2021, Ekim 7). Premier League statement. Premier League: <https://www.premierleague.com/news/2283712> adresinden alındı
- PREMIER LEAGUE. (tarih yok). About Premier League. PREMIER LEAGUE: <https://www.premierleague.com/about>.
- REBIEN, K. (2007, Ocak 20). Hoyzer Jail Sentence for Match-Fixing Confirmed. Reuters: <https://www.reuters.com/article/uk-soccer-germany-hoyzer-idUKL1463029020061215>.

- ROSER, M., MATHIEU, E., RITCHIE, H., & ORTIZ-OSPINA, E. (2023). Internet. Our World In Data: <https://ourworldindata.org/internet>.
- RUSSELL, K. (2018, Ağustos 15). Why Sports Teams Should Avoid Relying On Consent To Comply With GDPR. LawInSport: <https://www.lawinsport.com/topics/item/why-sports-teams-should-avoid-relying-on-consent-to-comply-with-gdpr>.
- SAM @Sportssmartbetting. (2023, Haziran 22). What is courtsiding and is it legal? Sports Smart Betting: <https://sportssmartbetting.com/what-is-courtsiding-and-is-it-legal>.
- SAVVA, M., & BOLTON, S. (2021, Eylül 17). How Leagues And Football Club Groups Are Leveraging Equity Finance. LawInSport: <https://www.lawinsport.com/topics/item/how-leagues-and-football-club-groups-are-leveraging-equity-finance#references>.
- SAYMAN, Y. (2020, Kasım 21). Hukuk Bilimsel Düşüncenin Ürünüdür. Evrensel: <https://www.evrensel.net/yazi/87595/hukuk-bilimsel-dusuncenin-urunudur>.
- SC BASTIA. (2021, Ekim 14). Plus de match le 5 mai! sc bastia.corsica: <https://www.sc-bastia.corsica/actualites/2021-2022/equipe-premiere/plus-de-match-le-5-mai>.
- SECRET BASE. (2018, Haziran 16). The Worst World Cup Match: A game so bad, FIFA had to investigate. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=M0mHp3iyWGg>.
- SHAW, C., & ŞENTEK, Z. (2018, Kasım 10). Ahmet Bulut'un transferlerdeki gizli rolü ve 5.5 milyon avroluk offshore macerası. theblacksea.eu: <https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018-tr/ahmet-bulut-offshore/>.
- SHAW, C., & ŞENTEK, Z. (2018, Kasım 2). Hileli Oyun. theblacksea.eu: <https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018-tr/hileli-oyun/>
- SHAW, C., & ŞENTEK, Z. (2018, Kasım 16). Mendes bağlantılı fonun Beşiktaş'taki transfer oyunları. theblacksea.eu: <https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018-tr/ahmet-bulut-offshore/>
- SHRIVASTAVA, A., & ATREYA, S. (2020, Temmuz 16). Fighting Corruption In Sport: An Introduction To Match Manipulation. LawInSport: <https://www.lawinsport.com/topics/item/fighting-corruption-in-sport-an-introduction-to-match-manipulation>.
- Sony Interactive Entertainment. (tarih yok). Our Company. Sony Interactive Entertainment: <https://www.sie.com/en/corporate/history.html>.
- SPOR HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (tarih yok). Federasyonlar. <https://shgm.gsb.gov.tr/Federasyonlar>.

- SPORTRADAR. (tarih yok). Partners & Clients. Sportradar: <https://sportradar.com/about/partners-clients/>.
- Sports Betting Integrity Forum. (2010). About Us. SBIF: <https://www.sbif.uk/about-us>.
- STATISTA. (2023, Haziran). Revenue of clubs in the Premier League in England from 2011/12 to 2021/22, with a forecast to 2023/24, by stream. Statista: <https://www.statista.com/statistics/556893/premier-league-clubs-revenue-by-stream/>.
- T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI SİVİL TOPLUMLA İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (tarih yok). Kamu Yararına Çalışan Dernekler. siviltoplum.gov.tr: [tps://www.siviltoplum.gov.tr/kamu-yararına-calisan-dernekler](https://www.siviltoplum.gov.tr/kamu-yararına-calisan-dernekler).
- T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu. (tarih yok). Aklama Suçu Genel Bilgi. <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-sucu-genel-bilgi>.
- TBMM. (2005). Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi. Ankara. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss956.pdf>.
- THEBLACKSEA. (tarih yok). Football Leaks. theblacksea.eu: <https://theblacksea.eu/stories/football-leaks-2018/>
- TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU. (2015, Haziran 9). Futbol Menajerleriyle Çalışma Talimatı. tff.org: <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Futbol-Menajerleri-ile-Calisma-Talimati.pdf>
- UEFA. (2012, Mayıs 4). UEFA Remembers Bastia Victims. UEFA: <https://www.uefa.com/insideuefa/about-uefa/news/01fd-0f8fdb7652b2-a6bdb65bd4ae-1000--uefa-remembers-bastia-victims/>
- UEFA. (2017, Haziran 20). Salzburg and Leipzig admitted into UEFA Champions League. uefa.com: <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-financial-controlling-body/updates/023a-0f8e547c3c4e-b72e21e04486-1000--salzburg-and-leipzig-admitted-into-uefa-champions-league/>
- UNIVERSITY OF NEW HAVEN. (2019). National Governing Bodies of Sport. <https://www.newhaven.edu/business/sports-industry-employment-guide/national-governing-bodies.php>.
- VACCARO, M. (2019, Şubat 6). Tanking in professional sports is not a new phenomenon. New York Post: <https://nypost.com/2019/02/06/tanking-in-professional-sports-is-not-a-new-phenomenon/>.

- WALKER, C. (2021, Kasım 12). EFL asks the Premier League to double what it pays to Championship, League One and Two clubs to £750M – and analysts say the wealthy top flight CAN afford it and still be the richest and most competitive in Europe. Daily Mail: , <https://www.dailymail.co.uk/sport/sportsnews/article-10192073/EFL-asking-Premier-League-pay-Championship-League-One-Two-clubs-750M-new-settlement.html>
- What happened at Heysel? Juventus vs Liverpool European Club Ban Explained. (2019, Mayıs 29). GOAL: <https://www.goal.com/en/news/what-happened-at-heysel-juventus-vs-liverpool-european-club-ban-explained/71szgl9t3chj1ffeixroegci8>.
- WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 -11 March 2020. (2020, Mart 11). World Health Organization: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>.
- WOOD, J. (2016, Eylül 23). Why Malta is Blocking a European Effort to Create Match-Fixing Prevention Standarts. Legal Sports Report: <https://www.legalsportsreport.com/11657/malta-blocks-council-europe-convention-manipulation-sports-competitions/>.
- YEŞİLAY. (tarih yok). Kumar Bağımlılığı Nedir? yeşilay.org.tr: <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/kumar-bagimliliği>
- YUZHE, Z., & JIA, D. (2020, Aralık 22). *How Illegal Online Gambling Lauanders \$150bn from China*. Caixin: <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Caixin/How-illegal-online-gambling-lauanders-150bn-from-China>.

KARARLAR

- Liga Portuguesa de Futebol Profissional, Bwin International Ltd v. Departamento de Jogos da Santa Casa de Misericórdia de Lisboa, C-42/07 (Avrupa Birliği Adalet Divanı Eylül 8, 2009).
- E.2016/125, K.2017/143 (Anayasa Mahkemesi Eylül 28, 2017).
- Adjudicatory Chamber Decision , AC-02/2015 (UEFA CLUB FINANCIAL CONTROL BODY Haziran 19, 2015).
- Adjudicatory Chamber Decision, AC-01/2016 (UEFA CLUB FINANCIAL CONTROL BODY Mart 2, 2016).
- AEK Athens and SK Slavia Prague/Union of European Football Associations (UEFA), 98/200 (Court of Arbitration for Sport (CAS) Ağustos 20, 1999).
- Affaire İbrahim Tokmak c. Turquie, 54540/16 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Mayıs 18, 2021).

- Affaire Mutu et Pechstein c. Suisse, 40575/10; 67474/10 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ekim 2018, 2).
- Affaire Naki et Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği c. Turquie, 48924/16 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Mayıs 18, 2021).
- Affaire Sedat Doğan c. Turquie, 48909/14 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Mayıs 18, 2021).
- Ali Rıza and Others v. Turkey, 30226/10 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ocak 28, 2020).
- Aziz Turhan Kararı, B.No. 2012/1269 (Anayasa Mahkemesi Mart 10, 2009).
- B.N.O Walrave and L.J.N Koch v Association Union Cycliste Internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo, C 36/74 (Avrupa Birliği Adalet Divanı Aralık 12, 1974).
- Christelle Deliège v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo and François Pacquée, C-191/97, C-51/96 (Avrupa Birliği Adalet Divanı Nisan 11, 2000).
- Cour de Cassation, Chambre criminelle du 4 février 1997, 96-81.227 (Cour de cassation Şubat 7, 1997). <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007066536>.
- Gambelli and Others, C-243/01 (Avrupa Birliği Adalet Divanı Kasım 06, 2003).
- Her Majesty's Customs and Excise v. Gerhart Schindler and Jörg Schindler (1994), C-275/92 (Avrupa Birliği Adalet Divanı Mart 24, 1994).
- THE FOOTBALL ASSOCIATION (FA) AND DANIEL STURRIDGE (Decision of Appeal Board Mart 2, 2020).
- FOOTBALL ASSOCIATION AND IVAN TONEY, Karar Tarihi:23/05/2023, <https://www.thefa.com/news/2023/may/17/ivan-toney-suspended-170523>.
- Yargıtay 4 CD, E.2011/6395, K.2013/744 (Yargıtay Ocak 17, 2013).

MEVZUAT:

- 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Resmi Gazete: 15/7/2018, Sayı:30479.
- 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc018/kanuntbmmc018/kanuntbmmc01803530.pdf,
- 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, Kabul Tarihi: 28/04/2004, <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5149.html>.

- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5738.pdf>.
- 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, Kabul Tarihi:31/3/2011, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6222.pdf>.
- 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6362.pdf>.
- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.7258.pdf>.
- Avrupa KONSEYİ, CM/Rec(2021)5, Yayın Tarihi:13/10/2021, <https://rm.coe.int/recommendation-cm-rec-2021-5-on-the-revision-of-the-european-sport-cha/1680a43914>
- Olimpik ŞART, <https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>.
- COUNCIL OF EUROPE, European Convention on the Transfer of Proceedings in Criminal Matters, *CETS-073*, <https://rm.coe.int/1680072d42>.
- COUNCIL OF EUROPE, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, *ETS-108*, <https://rm.coe.int/1680078b37>.
- COUNCIL OF EUROPE, Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, *CETS-198*, <https://rm.coe.int/168008371f>.
- COUNCIL OF EUROPE, Council of Europe Convention on the counterfeiting of medical products and similar crimes involving threats to public health, *CETS-211*, <https://rm.coe.int/168008482f>.
- COUNCIL OF EUROPE, Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events, *CETS-218*, <https://rm.coe.int/1680666d0b>.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>.